

Marknadsöversikt

– vegetabilier

Marknadsöversikt

– vegetabilier

Marknadsenheten
2003-01-31

Referens	
Börje Karlsson	036-15 51 27
Bengt Johnsson	036-15 51 38
Patrik Eklöf	036-15 51 50
Linda Persson	036-15 51 04
Magnus Nikkarinen	036-15 59 12

Innehållsförteckning

1	INLEDNING.....	5
1.1	Politiska beslut	5
1.2	Den jordbrukspolitiska budgeten	8
1.2.1	Finansieringen	8
1.2.2	Utgifterna	10
1.3	EU:s marknadsregleringar	12
1.4	Det agromonetära systemet	14
1.4.1	Bakgrund	14
1.4.2	Agromonetära kompensationsstöd	18
1.4.3	Utvecklingen under 2001 och 2002	20
2	ÅKERAREALENS ANVÄNDNING.....	23
2.1	Faktorer som påverkat åkerarealens storlek och struktur	24
3	SPANNMÅL	27
3.1	Areal	27
3.2	Hektarskörd	30
3.3	Totalskörd.....	31
3.4	Svenska odlarpriser på spannmål	31
3.5	Spannmålsskördens användning	32
3.6	Konsumtion av spannmål och spannmålsprodukter	35
3.7	Överskott	36
3.8	Regleringen	37
3.8.1	Importskydd	37
3.8.2	Förmånskvoter vid import.....	39
3.8.3	Intervention	40
3.8.4	Export	42
3.8.5	Direktstöd	44
3.8.6	Budgetkostnader för spannmålsregleringen	49
3.8.7	EU:s produktion av spannmål	50
3.8.8	EU:s internhandel	52
3.8.9	EU:s handel med tredje land	54
3.8.10	Marknadspriser för spannmål	54
3.8.11	Östeuropa	56

3.8.12	Världsproduktion av spannmål.....	58
3.8.13	Den internationella handeln med spannmål	59
3.8.14	Övergångslager.....	60
3.8.15	Världsmarknadspriser för spannmål.....	60
4	OLJEVÄXTER.....	63
4.1	Areal.....	63
4.2	Hektarskörd	64
4.3	Totalskörd.....	65
4.4	Skördens användning och utrikeshandel med oljeväxtfrö.....	66
4.5	Konsumtion av olja och margarin	67
4.6	Regleringen	68
4.6.1	EU:s totala utgifter för oljeväxtregleringen	73
4.7	Världsproduktion.....	73
4.7.1	Internationell handel.....	74
4.7.2	Världsmarknadspriser på oljor	76
4.7.3	Östeuropa	76
5	PROTEINFODER.....	79
5.1	Produktion av inhemskt foder	79
5.1.1	Foderbaljväxter.....	79
5.1.2	Rapsmjöl.....	80
5.2	Förbrukning av proteinfodermedel.....	80
5.3	Regleringen	81
5.3.1	EU:s utgifter för proteingrödor	82
5.4	Världsproduktion av proteinfoder	83
5.4.1	Världsmarknadspriser på proteinfoder	84
6	MATPOTATIS.....	85
6.1	Areal.....	85
6.2	Hektarskörd	86
6.3	Totalskörd.....	86
6.3.1	Ekologisk produktion	88
6.4	Konsumtion och utrikeshandel.....	88
6.5	Matpotatispriset.....	90
6.6	Regleringen i EU.....	91
6.6.1	Gränsskydd.....	91
6.6.2	Växtskydd.....	92

6.7	Potatismarknaden i EU	92
6.8	Potatismarknaden i de östeuropeiska kandidatländerna	96
7	POTATIS FÖR STÄRKELSEFRAMSTÄLLNING	99
7.1	Areal	99
7.2	Hektarskörd och totalskörd	99
7.3	Skördens användning	100
7.3.1	Stärkelse	100
7.4	Användning	100
7.4.1	Stärkelse och stärkelsederivat	100
7.4.2	Sprit	102
7.5	Regleringen i EU	102
7.5.1	Kvotssystem för potatisstärkelsestillverkning	103
7.5.2	Gränsskydd	104
7.5.3	Exportbidrag	104
7.5.4	Kompensationsbetalning för potatisodlare	106
7.5.5	Premie till potatisstärkelsestillverkare	107
7.5.6	Produktionsbidrag för teknisk industri	108
7.5.7	Prisutveckling för stärkelse	109
7.6	Vetestärkelse	110
7.7	EU:s fabrikspotatisodling och stärkelseproduktion	110
7.7.1	Östeuropa	111
7.7.2	EU:s totala utgifter för stärkelseregleringen	112
8	SOCKERBETOR - SOCKER.....	113
8.1	Areal	113
8.2	Hektarskörd	114
8.3	Totalskörd	115
8.3.1	Ekologisk odling	116
8.4	Förädling	117
8.5	Konsumtion	117
8.6	Prissättning av betor och socker i Sverige	118
8.7	Reglering i EU	121
8.7.1	Produktionskvoter och produktionsavgifter	121
8.7.2	Administrativt fastställda priser	122
8.7.3	Produktionsbidrag för kemisk industri	123
8.7.4	Importtullar och förmånsimport	125

8.7.5	Exportbidrag	125
8.7.6	Intervention	127
8.7.7	EU-15 regleringsekonomi på sockerområdet	127
8.8	Areal och sockerproduktion i EU	128
8.9	Sockermarknaden i de östeuropeiska kandidatländerna	131
8.10	Världsproduktionen av socker	134
9	ÖVRIGA GRÖDOR	137
9.1	Bruna bönor	137
9.1.1	Regleringen i EU	137
9.2	Utsäde, vallväxtfrö	138
9.2.1	Regleringen i EU	138
9.3	Konservärter	140
9.3.1	Regleringen i EU	141
9.4	Fiberväxter	141
9.4.1	Regleringen i EU	141
9.5	Areal och produktion i EU	143
9.6	Torkat foder	144
9.6.1	Regleringen i EU	144

1 INLEDNING

1.1 Politiska beslut

I början av mars 1994 avslutades förhandlingarna om svenskt medlemskap i EU med resultatet att Sverige deltar fullt ut i EU:s jordbrukspolitik fr.o.m. 1 januari 1995. Grunden för EU:s gemensamma jordbrukspolitik lades 1957 i Romfördraget. Detta ingår i svensk lagstiftning som SFS 1994:1501. Enligt punkt 1 i artikel 33 i Romfördraget (tidigare art 39, vilken dock ändrades genom Amsterdamfördraget) skall den gemensamma jordbrukspolitiken ha som mål att:

- höja produktiviteten inom jordbruket genom att främja tekniska framsteg och genom att trygga en rationell utveckling av jordbruksproduktionen och ett optimalt utnyttjande av produktionsfaktorer, särskilt arbetskraften
- på så sätt tillförsäkra jordbruksbefolkningen en skälig levnadsstandard, särskilt genom en höjning av den individuella inkomsten för dem som arbetar inom jordbruket
- stabilisera marknaderna
- trygga försörjningen
- tillförsäkra konsumenterna tillgång till varor till skäliga priser

1992 beslutade EU:s jordbruksministrar om den första mer genomgripande reformen av den gemensamma jordbrukspolitiken. Huvudinriktningen för den reformerade politiken är minskat prisstöd och ökade direktstöd. Genom reformen avses att minska problemen med:

- låga inkomster
- överproduktion
- stigande kostnader för jordbrukspolitiken
- jordbrukets negativa inverkan på miljön

Reformen genomfördes under tre år, 1993/94 - 1995/96, och innebar att vissa priser sänktes, möjlighet att minska produktionskvoter och införandet av nya produktionsbegränsningar. Jordbrukarna kompenseras genom direkta inkomststöd i form av arealbidrag och djurbidrag.

Fr.o.m. 1 juli 1995 tillämpar EU det senaste WTO-avtalet på flertalet varuområden. WTO-avtalet innehåller åtaganden om att under perioden 1995/96-2000/01 reducera vissa internstöd, exportstöd och gränsskydd. För gränsskyddsdelen gäller omvandling av rörliga avgifter till tullar (tariffering) och neddragning av dessa tullar fram till år 2000 med i genomsnitt 36 %, dock minst 15 % för enskilda varor och för export med bidragsneddragning av kvantiteterna med 21 % och utgifterna med 36 %. I väntan på att ett nytt handelsavtal ska förhandlas fram gäller för 2001/2002 motsvarande villkor som gällde under 2000/2001.

Under perioden 1995-1999 var marknadsregleringarna mer eller mindre oförändrade för de viktigaste produkterna. Det genomfördes under denna period reformer för sådana produkter som inte omfattades av den stora reformen 1992. Exempel på sådana produkter är frukt och grönt samt ris. Kommissionen lämnade under denna period en del förslag till ytterligare stödminskningar, bl.a. sänkt arealstöd, men fick inte acceptans för detta i rådet.

I Agenda 2000, som lades fram i juli 1997, föreslog Kommissionen en ny omfattande reform av den gemensamma jordbrukspolitiken. Kommissionen föreslog sänkningar av stödpriserna för att minska gapet mellan EU:s pris och världsmarknadspriset för spannmål, nötkött och mjölk. Producenterna föreslogs bli kompenserade genom direktbidrag kopplade till arealer och djur. Syftet med reformförslaget var att bl.a. minska risken för nya obalanser på marknaden, få jordbruket mer miljövänligt och kvalitetsinriktat samt underlätta för östutvidgningen. Reformförslaget behandlades under 1998 och i februari 1999 fattades beslut av jordbruksministrarna. Detta beslut kom delvis att ändras genom att frågan kom att lyftas upp till stats- och regeringschefsnivån. Det slutliga beslutet fattades därefter på stats- och regeringschefernas möte i Berlin mars 1999.

Jämfört med Kommissionens ursprungliga förslag innebär reformbeslutet att prissänkningarna blir mindre och övergångstiderna längre. Renationaliseringen av marknadsregleringarna (nationellt kuvert) samt kopplingen mellan miljö- och regionalpolitik och marknadsregleringarna (cross-compliance) gavs minskat utrymme. EU behåller olika typer av kvoterings för att styra utbudet. Den obligatoriska trädan blir i normalfallet tio procent och mjölkkvoterna tillåts att öka med 1,5 % från 2005. För spannmål och mjölk blir stödprissänkningen 15 % och för nötkött blir den 20 %. Stödprissänkningen för mjölk träder dock inte i kraft förrän 2005. För spannmål ges en kompensation i form av arealstöd för ca hälften av stödprissänkningen och på animalieområdet ges kompensation för ca 70-80 % av prissänkningen. På vegetabilieområdet ges samma arealstöd till alla reformgrödor med undantag för proteingrödor och durumvete. Denna åtgärd kan ses som ett första steg mot mera frikopplade stöd. På animalieområdet ges den extensiva nötköttsproduktionen förstärkt stöd och tidigare utslaktning premieras genom att ett helt nytt slaktbidrag införs. Vall som utnyttjas för ensilage blir stödberättigad enligt samma regler som gäller för spannmål och övriga reformgrödor. De länder som väljer att utnyttja detta stöd får dock inte öka ut basarealen. En speciell torkningsersättning på 19 euro/ton ges som ett extra arealstöd till Finland och till regionalstödszon 1-3 i Sverige.

Sverige fattade nationellt vissa beslut under hösten 1999 om införande av besluten på råds- och kommissionsnivå. Det gällde bl.a. fördelningen av det s.k. nationella kuvertet, tillämpningen av extensifieringsbidraget på nötköttsområdet och zonindelningen för arealstöd.

Under 2000 fattades beslut om reformering av marknadsordningen för lin och hampa. Reformen innebär att dessa grödor också omfattas av det generella arealstödet som bl.a. ges till spannmål och oljeväxter. Utöver arealstödet ges även ett speciellt beredningsstöd.

Under den svenska ordförandeskapsperioden, våren 2001, kunde reformer beslutas på ytterligare några produktområden. För bomull beslutades att bibehålla regleringen, dock med kraftigare stödreducering vid överproduktion. På sockerområdet beslutades om vissa ändringar av regelverket men i stort sett gäller en förlängning av den nuvarande regleringen till 2006. För olivolja beslutades att den nuvarande marknadsordningen ska gälla fram till 2004, därefter ska produktionsstödet reformeras.

Under hösten 2001 diskuterades reformförslag för utsäde (däribland vallfrö) samt för får- och getkött. För båda dessa produktområden kunde beslut om reform fattas vid årsskiftet 2001/2002. På nötköttsområdet ledde förnyade problem med BSE till behov av att åter vidta åtgärder på marknaden. Beslut fattades om bl.a. att under åren 2002 och 2003 ska bidragsrätter för am- och dikor som förs till den nationella reserven inte återutdelas. År 2002 och 2003 sänks de regionala taken för handjursbidrag.

I reformbeslutet från 1999, Agenda 2000, ingår att det ska göras en utvärdering i mitten av reformperioden, dvs. under 2002. Under juni 2002 redovisade kommissionen en marknadsanalys för de viktigaste jordbruksprodukterna som grund för ”halvtidsöversynen”. Av marknadsanalysen framgick att utfallet av Agenda 2000 varit gott för de flesta produkter, dock med vissa undantag. Bland de produkter där det fortfarande råder obalanser på marknaden är problemen svårast för ris och råg.

I juli 2002 lämnade kommissionen ett ramförslag till fortsatt reform av CAP och i januari 2003 publicerade kommissionen sitt slutliga förslag. Förslaget kommer att behandlas inom EU under våren 2003. Den bärande idén i förslaget är att ett hållbart jordbruk ska styras mot ökad marknadsanpassning. Kommissionens reformpaket består dels av en lång rad justeringar i respektive marknadsordningar, dels av horisontella förslag som omfattar i synnerhet systemen för direktstöd.

Bland de enskilda förslagen i marknadsordningarna kan nämnas att interventionspriset för spannmål ska sänkas fem procent och kompensation ska ges i form av höjt arealstöd, interventionsmöjligheten tas bort för råg och interventionspriset sänks kraftigt för ris.

Det horisontella reformförslaget innebär att alla direktstöd (arealstöd och djurbidrag) omvandlas till ett frikopplat stöd som baseras på djur- och arealbidrag 2000-2002 och fördelas i förhållande till arealen, via så kallade betalningsrätter. För att få stödet måste dock producenten hålla marken i gott jordbruksskick. Jordbrukaren måste dessutom följa EU:s regler för miljö, djurskydd samt livsmedelssäkerhet och arbetsskydd. Om reglerna inte följs kommer stöden att reduceras. Direktstöden ska skäras ned stegvis 2006-2012. Bönder som idag får mindre än 5 000 euro i stöd kommer inte att få reducerade stöd, medan de som idag får mellan 5 000 och 50 000 euro kommer att få en total minskning med 12,5 % och de som får mer än 50 000 får en minskning på 19 %. Sex procent av de medel som frigörs ska föras över till miljö- och landsbygdsstöd. För att underlätta för producenten att uppfylla de villkor som ställs och för att stärka förtroendet för jordbrukssektorn ska det införas ett system med jordbruksrådgivning.

I november 2002 nåddes en uppgörelse på statschefs nivå i EU om budgeten för tiden fram till 2013. På jordbruksområdet innebär den att direktstöden inte förändras förrän 2006. Därefter kommer östutvidgningen att medföra fallande direktstöd även för nuvarande medlemsstater.

Under hösten 2002 lämnade kommissionen förslag om villkor till de tio länder som är aktuella för EU-medlemskap. Kommissionens förslag till kvoter, underlag för direktstöd etc. baseras på den faktiska perioden under de senaste åren. Utvidgningsförhandlingarna avslutades i Köpenhamn den 13 december 2002 och resultatet innebär bl.a. att kandidatländerna vid anslutningen ska få 25 % av gällande direktstöd som tillämpas i EU-15. Därefter ökar EU-finansieringen med fem procent per år till och med 2006 och därefter med tio procent per år fram till och med 2013, då man ska uppnå 100 % av de direktstöd som tillämpas i EU-15. Det finns även möjlighet för de enskilda länderna att finansiera delar av direktstöden nationellt.

Jordbruksförhandlingarna inom WTO inleddes våren 2000, i enlighet med jordbruksavtalets artikel 20. Under de inledande förhandlingarna presenterade medlemsländerna sina förhandlingsförslag¹. EU förespråkar i sitt förhandlingsförslag en förlängning av åtagandena i Uruguayrundan vad gäller tullreduktioner och internstöd (AMS). EU är beredd att diskutera reducerade exportsubventioner, förutsatt att även exportkrediter, livsmedelsbistånd och andra former av exportstöd också blir föremål för diskussion. De blå och gröna boxarna anser EU ska bibehållas, men detaljerna kan diskuteras. Dessutom förespråkar EU förbättrad kvotadministration, bibehållen skyddsklausul och att särskild hänsyn ska tas till s.k. "non-trade concerns"² (NTC). Ministermötet i Doha (november 2001) resulterade bl.a. i att förhandlingar även inleds på andra områden än jordbruk, vilket är en förutsättning för att långtgående resultat ska uppnås. De fortsatta jordbruksförhandlingarna ska (enligt deklarationen) leda till: betydande förbättringar i marknadstillträdet för jordbruksprodukter, fortsatta minskningar med målet att fasa ut alla former av exportbidrag, samt betydande minskningar av handelsstörande interna stöd. Enligt tidsplanen ska "modalities" (dvs. "ramarna för de specifika avtalsvillkoren") vara klara den 31 mars 2003 och hela rundan avslutad senast den 1 januari 2005.

I 1997/98 års svenska jordbruks- och livsmedelspolitiska beslut (proposition 1997/98:142) fastslås riktlinjerna för Sveriges arbete med jordbruks- och livsmedelspolitiken inom EU. De viktigaste målen med Sveriges arbete är bland annat:

- reformerad gemensam jordbrukspolitik
- produktion av säkra livsmedel med hög kvalitet och förstärkning av konsumentperspektivet
- gott hälsotillstånd bland husdjuren
- värnande av jordbrukets natur- och kulturmiljö
- ekologiskt hållbar livsmedelsproduktion för ökad sysselsättning, regional balans och uthållig tillväxt

I reformarbetet av den gemensamma jordbrukspolitiken (CAP) skall Sverige verka för en jordbruks- och livsmedelspolitik inom EU med tre övergripande mål:

- jordbruks- och livsmedelsföretagens produktion skall styras av konsumenternas efterfrågan
- produktionen ska vara såväl ekologiskt som ekonomiskt hållbar på lång sikt
- EU ska medverka till att förbättra den globala livsmedelssäkerheten

1.2 Den jordbrukspolitiska budgeten

1.2.1 Finansieringen

EU har en budget för att täcka utgifterna för gemensamma åtgärder inom de områden där EU som gemenskap kan agera. Jordbrukspolitiken är ett typiskt sådant område. Den största delen av budgetens intäktssida består av bidrag från medlemsländerna. Bidragen till EU:s budget kan delas in i två slag:

¹ Förhandlingsförslagen presenteras i "Summary of Negotiating Proposals", SJV april 2001.

² Dessa diskussioner inkluderar bl.a. miljöfrågor, landsbygdsutveckling, fattigdomsbekämpning, livsmedelssäkerhet, säkra livsmedel och djurskydd.

- Momsbaserad avgift
- BNI (bruttonationalinkomst)-baserad avgift

Den första delen är relaterad till momsunderlaget, dvs. konsumtionen. 1,0 % momsutttag baseras på en för alla medlemsländer gemensam momsbas. Momsbidraget svarar för ca 35 % av den totala intäkten.

Den andra delen är relaterad till BNI. Denna del tillkom så sent som 1988. BNI-bidragen baseras på ländernas andel av EU-ländernas totala bruttonationalinkomst, BNI. Detta bidrag anpassas så att EU:s totala intäkter får maximalt bli 1,27 % av gemenskapens BNI. BNI-bidraget utgör knappt 48 % av den totala intäkten.

EU har utöver bidragen egna resurser via den gemensamma handelspolitiken i form av tullintäkter, andra importavgifter på varor som importeras utifrån samt vissa avgifter som utgår på produktionen (socker). Eventuella överskott från tidigare år kan också utgöra en del av budgeten.

EU:s budget har vuxit kraftigt sedan 1970-talet. Eftersom EU saknar upplåningsmandat tvingas unionen ha en balanserad budget varje år. Efter budgetreformen 1988 (då man höjde momsbasen från 1,0 till 1,4 %) har man klarat sig på ovan nämnda inkomstkällor. Dessförinnan täcktes ett stadigt ökande budgetunderskott av extrabetalningar från medlemsländerna. Följden blev då att BNI-bidraget infördes. År 1994 sänktes maximibeloppet för momsuttag åter till 1,0 %.

Jordbruk och fiske svarar för den i särklass största posten av EU-budgetens utgifter. Ambitionen inom EU är att försöka sänka jordbrukets andel av budgeten. Jordbrukets andel av den totala EU-budgeten har minskat från en budgetandel på 70 % 1988 till en andel på 46 % 2002, dvs. knappt hälften av EU:s totala budget. Utgifterna från FEOGA, Europeiska utvecklings- och garantifonden för jordbruket, har inte ökat i samma takt som EU:s totala budget. Satt i relation till BNP har budgetkostnaderna för jordbruket varit i stort sett oförändrade under de senaste åren, ca 0,5 %. Fördelas kostnaden per invånare har dock en ökning skett. 1992 uppgick kostnaderna till ca 95 ecu/person och 2001 hade kostnaderna ökat till ca 118 euro/person. Kostnaderna består av exportstöd, uppköp av överskott (interventionsköp), subventioner för konsumtion (främst smör och mjölkpulver) samt direktstöd till producenterna.

Beslutet i Berlin i mars 1999 innebär för finansieringen av den gemensamma budgeten att den maximala procentsatsen för mervärdesskatt sänks i två steg till 0,5 % fr.o.m. 2004. Taket för den BNI-kopplade finansieringen ligger fast vid 1,27 %.

Vid ett toppmöte i Bryssel hösten 2002 beslutades om ramarna för jordbruksbudgeten t.o.m. 2013. Det beslutades att jordbruksbudgeten inte ska höjas under perioden 2006-2013 räknat i 2006 års penningvärde. Det ska dock ske en uppräknings motsvarande en procents inflation per år. Under tiden fram t.o.m. 2006 kommer budgeten för direktstöden i EU-15 inte att sänkas. P.g.a. att direktstöden för de nya EU-länderna successivt ökas under perioden 2007-2013 kommer det att innebära fallande direktstöd för EU-15 eftersom budgeten inte tillåts öka.

1.2.2 Utgifterna

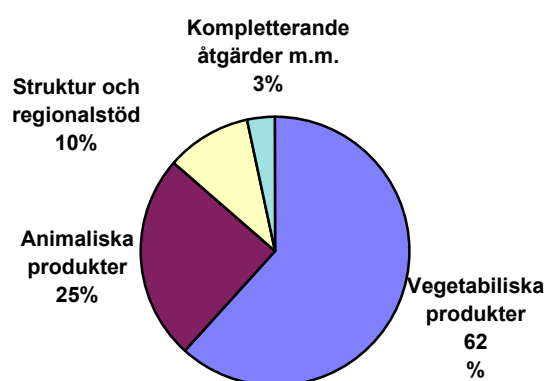
Den gemensamma jordbrukspolitiken finansieras med medel ur jordbruksfonden FEOGA som är uppdelad i en garantisektion som finansierar marknadsregleringarna, och en utvecklingssektion som finansierar strukturpolitiska åtgärder, exempelvis stödet till jordbruk i missgynnade områden. Detta stöd skall inte blandas ihop med den totala kostnaden för strukturfonderna som har till uppgift att utveckla mindre gynnade områden och därmed minska klyftorna mellan EU:s olika regioner. Strukturfonderna har under senare år byggts ut. De består av olika fonder, av vilka den största är regionalfonden. Vidare finns socialfonden som bl.a. arbetar med att finansiera arbetsmarknadsåtgärder. Den tredje delen av strukturfonden är den som berör jordbruket, the Agricultural Guidance Fund. Fonden används för att finansiera struktur- och regionalpolitiken inom jordbruket.

Struktursektionen eller utvecklingssektionen avser struktur- och regionalpolitiska åtgärder. Endast en del av strukturfonden gäller jordbruket.

Marknadsregleringarna (garantisektionen), vilka utgör den egentliga jordbrukspolitiken, står för ca 90 % av utgifterna i FEOGA. Utgifterna för de marknadsreglerande åtgärderna, garantifonden, beräknas 2002 uppgå till ca 39,7 miljarder euro för EU-15. Jämfört med 2001 är det en ökning med ca 2,0 miljarder euro. Det är främst utgifterna för nötkött som beräknas öka. För 2003 visar budgetplanen ytterligare en ökning till ca 40,1 miljarder euro. Ökningen beror på högre direktstöd till jordbrukarna till följd av 1999 års reform. Under perioden som Agenda 2000-reformen genomförts har kostnaderna ökat med drygt 30 %.

Stödet till landsbygdsutvecklingen inom FEOGA uppgick 2001 till ca 4,4 miljarder euro och för 2002 är budgeten 4,6 miljarder euro. Budgetplanen för 2003 innebär att anslagen ökar ytterligare till 4,7 miljarder euro.

De gemensamma utgifterna för strukturåtgärderna uppgår 2002 till ca 32,1 miljarder euro. Utgifterna har fördubblats sedan slutet av 1980-talet. Struktur- och regionalåtgärderna medfinansieras dessutom av respektive medlemsland.

Figur 1 EU:s jordbruksbudget fördelad på olika stödområden 2001

EU's agricultural budget allocated to different aid sectors 2001

Källa: Europeiska gemenskapens officiella tidning

För 2003 beräknas kostnaderna för vegetabilieprodukterna uppgå till 26,2 miljarder euro och kostnaderna för animalierna till 13,1 miljarder euro. Kostnaderna för vegetabilieregleringarna har de senaste åren ökat förhållandevis mer än för animalieregleringarna. Detta beror på de arealbidrag som ges till bl.a. spannmålsodlingen och är en följd av 1992 års reform som innebär kraftigt ökad användning av direkta stöd. För de år som följer kommer dock kostnaderna för animalierna att öka eftersom EU:s mjölkreform kommer att träda i kraft fr.o.m. 2005.

Tabell 1.1 Kostnader för garantisektionen 2001-2003, mrd. euro

Costs for the guarantee section 2001-2003, bill, EUR

	1999	2000	2001	2002	2003
Spannmål, oljeväxter, proteingrödor och uttagen areal	17,8	16,6	17,5	17,9	16,8
Socker	1,9	2,0	1,5	1,4	1,5
Olivolja	2,2	2,2	2,5	2,4	2,3
Torkat foder och trindsäd	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
Spånadsväxter	1,0	1,0	0,8	1,0	0,9
Frukt och grönt	1,7	1,7	1,6	1,6	1,6
Vin	0,7	0,7	1,2	1,4	1,4
Tobak	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
Övriga vegetabilier	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Mjök	2,6	2,7	1,9	1,9	2,7
Nötkött	4,9	4,5	6,0	8,1	8,4
Får och lamm	1,8	1,8	1,4	0,7	1,8
Griskött och fjäderfä	0,5	0,2	0,1	0,2	0,2
Beredda livsmedel	0,6	0,6	0,4	0,4	0,4
SUMMA	37,4	36,1	36,6	38,7	39,7

Källa: EU-kommissionen

Vid rådsmötet i Berlin 1999 beslutades om en budgetplan för perioden 2000-2006 samt om förändringar i budgetarbetet.

Efter en viss ökning de första åren av budgetperioden ska en nedtrappning påbörjas från år 2003. Vid periodens slut år 2006 ska budgetkostnaderna i fasta priser (2001) ha minskat med ca 1,5 % jämfört med kostnaderna för år 2000.

Kostnaderna på jordbruksområdet ökar med ca sju procent under perioden 2000-2003 för att därefter minska med ca fem procent. Det finns en plan för EU-15 och en plan där en utvidgning sker år 2002. Den totala kostnaden för utvidgningen uppgår år 2006 till nästan 17 miljarder euro, merparten går till strukturåtgärder.

Tabell 1.2 Budgetplan för garantisektion avseende jordbruk 2000-2006, milj. euro*Budget plan for the guarantee section for agriculture 2000-2006, mill. EUR*

Budgetpost	2000*	2001*	2002**	2003**	2004*	2005**	2006**
Jordbruk exkl. landsbygdsutveckling	37 352	39 735	40 874	41 023	39 962	39 088	38 797
Landsbygdsutveckling	4 386	4 495	4 505	4 515	4 526	4 536	4 547
Stöd inför anslutning - jordbruk	529	540	540	540	540	540	540
Utvidgning 6 länder -jordbruk			1 600	2 030	2 450	2 930	3 400

* Löpande priser, ** priser 2001

Källa: EU-kommissionen

I november 2002 beslutade EU om jordbruksbudgeten för perioden 2007-2013, vilken beskrivs i tabellen nedan.

Tabell 1.3 Jordbruksbudgeten för perioden 2007-2013, milj. euro*The agricultural budget 2007-2013, mill. EUR*

År	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Jordbruk	45 759	46 217	46 679	47 146	47 617	48 093	48 574

Avser nupriser med 1 procents inflationsjustering

Vid toppmötet i Bryssel hösten 2002 beslutades om budgetplanen för 2007-2013. Budgeten för marknadsreglerande åtgärder är låst till 45,306 miljarder euro räknat i 2006 års penningvärde. Det tillåts dock en justering för en procents inflation per år vilket ger en total budget på 48,574 miljarder euro vid periodens slut. För direktstöd i de nya medlemsländerna har det avsatts 4,998 miljarder euro vid periodens slut 2013.

1.3 EU:s marknadsregleringar

EU:s marknadsregleringar bygger på tre grundprinciper:

- En gemensam marknad med gemensamma administrativa priser.
- Gemenskapspreferens, dvs. varor producerade inom EU ska ha företräde framför importerade varor.
- En gemensam finansiering.

Den gemensamma marknaden har skapats genom att tullar, exportsubventioner och andra konkurrenssnedvridande åtgärder har tagits bort mellan medlemsländerna. Nationella smittskyddsbestämmelser, nationell livsmedelslagstiftning m.m. har harmoniserats vilket lett till att handelshinder har tagits bort.

Gemenskapspreferensen innebär att varor inom EU ges företräde på marknaden framför varor från tredje land. Avtal i WTO och avtal med enskilda ländergrupper är emellertid viktiga. De senare innebär att varor inom vissa kvantiteter kan importeras med reducerad eller helt borttagen tull. Det senaste WTO-avtalet omvandlade gränsskyddet till tullar, vilka sänks successivt. Därmed kommer i realiteten preferensprincipen att sättas ur spel.

Marknadsregleringarna omfattar merparten av de jordbruksprodukter som produceras inom EU. Potatis och vissa fodermedel är dock i stort sett oreglerade. EU:s marknadsregleringar är förhållandevis mer omfattande än de regleringar som tillämpades i Sverige före medlemskapet. Gränsskyddet i EU och i Sverige var rent tekniskt utformade på liknande sätt med variabla införselavgifter. EU:s skyddade prisnivå var dock i allmänhet högre än den svenska.

Gemensamma priser innebär att administrativa priser gäller med samma belopp i hela EU. Ett sådant pris är det s.k. interventionspriset. Det innebär att EU-kommissionen under vissa villkor går in och köper upp överskottsvaror på marknaden till samma pris i hela EU. På liknande sätt gäller samma tullsatser för alla länder i EU vid import av varor från tredje land.

Det finns i huvudsak fyra olika former av marknadsingripanden:

- Enbart tullskydd.
- Prisstöd genom s.k. interventionsuppköp i förening med exportstöd och tullskydd.
- Produktstöd per tillverkad produkt (tillämpas för produkter där EU har lågt eller helt saknar tullskydd).
- Direktstöd kopplat till areal eller djur.

Till dessa olika marknadsingripanden kan det även finnas kopplat produktionskvoteringar. Efter den jordbrukspolitiska reformen inom EU 1992 har de direkta stöden fått en ökad betydelse.

Tullskyddet syftar till att höja priset på den importkonkurrerande produkten till den prisnivå som eftersträvas inom EU. Genom WTO-avtalet har EU övergått från rörliga importavgifter till mer eller mindre fasta tullar. EU tillämpar en rad olika handelsavtal med enskilda länder eller grupper av länder. Avtalen innebär att import får ske till reducerade eller helt borttagna tullar.

Intern marknadsreglering används i situationer med överskott för att upprätthålla den interna prisnivån. Om den inhemska produktionen överstiger full självförsörjning kan inte tullskyddet ensamt hålla prisnivån uppe på den egna marknaden. Den interna marknadsregleringen består av bl.a. exportbidrag, lagring och konsumtionsstimulans på hemmamarknaden.

Exportbidragen syftar till att utjämna skillnaden mellan priset på EU-marknaden och på världsmarknaden. Producenten tillförsäkras på så sätt samma pris på varan oavsett på vilken marknad den kan avsättas. Ett annat sätt att hålla uppe prisnivån är genom produktionsbegränsningar, kvotering. Denna åtgärd kan tillämpas i olika led i produktionskedjan från kvotering för enskilda producenter till kvotering för medlemsländer, i något fall t.o.m. för hela EU. Lagring tillgrips för att utjämna flödet av varor och kan ske i såväl allmän som privat regi. Varor som har lagrats kan säljas både på den egna marknaden och på världsmarknaden. Det är också möjligt att förbättra balansen på marknaden genom att öka konsumtionen. Detta kan ske genom att ge rabatter bl.a. till användare utanför livsmedelssektorn.

För produkter som saknar tullskydd kan stöd ges i form av extra pristillägg.

Direktstöd är inte kopplat till produkten utan till produktionsresursen, åkermark eller djur. Basen för stödet utgörs ofta av historiska uppgifter över skördenivåer, arealer eller antalet djur. Vad gäller åkermark har varje land tilldelats en viss basareal som definieras som genomsnittet av den areal som under åren 1989-91 användes för odling av reformgrödor. Till dessa räknas alla spannmålsslag inklusive ensilage, oljeväxter samt proteingrödor som ärter och bönor. För att få del av direktstödet krävs att jordbrukarna lägger en viss del av arealen i träda s.k. uttagen areal. Andelen trädad mark har varierat mellan åren. Enligt reformbeslutet 1999 ska uttagen areal i normalfallet uppgå till tio procent. Trädeskravet gäller ej för jordbruk mindre än 20 hektar.

Tabell 1.4 EU:s marknadsregleringar inom vegetabilieområdet

EU's vegetable crop Common Market Organisations

Produkt	Intervention	Exportbidrag	Gräns-skydd	Produkt - stöd	Direkt-stöd	Prod.-kvoter
Spannmål	x*	x	x	-	x	x
Oljeväxter	-	-	-	-	x	x
Proteinväxter	-	-	-	-	x	x
Socker	(x)	x	x	-	-	x
Vallfrö	-	-	-	x	-	-
Tobak	-	-	x	x	-	x
Bomull	-	-	-	x	-	x
Spånadslin	-	-	-	-	x	x
Olivolja	x	x	x	x	-	-
Humle	-	-	-	x	-	-

* Havre och rågvete omfattas inte av interventionssystemet. Markering inom parentes avser att det finns regler som sällan eller aldrig tillämpas.

1.4 Det agromonetära systemet

1.4.1 Bakgrund

Inom EU finns en rad gemensamma priser och stöd på jordbruksområdet som fastställs i euro, t.ex. interventionspriser, exportbidrag och arealersättning. För att räkna om dessa belopp till nationell valuta tillämpas ett särskilt växelkurssystem, det agromonetära systemet. Inom detta system fastställs speciella valutakurser för jordbruksområdet.

Från och med den 1 januari 1999 tillämpas ett nytt agromonetärt system. Detta tillämpas i tre av de fyra medlemsstater som inte anslöt sig till euroområdet vid denna tidpunkt, dvs. Sverige, Danmark och Storbritannien. För de 12 länder som deltar fullt ut i valutaunionen låstes den nationella växelkursen mot euron, eftersom de vid samma tidpunkt införde euro som gemensam valuta. Den 1 januari 2001 anslöts även Grekland till euroområdet. Det nya agromonetära systemet innehåller tre nyheter jämfört med det gamla systemet. För det första ersattes den tidigare använda jordbruksomräkningskursen med en marknadsanpassad växelkurs och den kommersiella ecukursen försvann. Växelkursen som ska användas för omräkning från euro till nationell valuta inom jordbruksområdet fastställs av Europeiska centralbanken varje bankdag och ska tillämpas påföljande dag. Vilken dags växelkurs som ska användas för respektive stöd finns definierad i regelverket som dag för avgörande händelse. På Jordbruksverkets hemsida (<http://www.sjv.se>) återfinns information om gällande växelkurser för Sverige och övriga EU-länder. För det andra avskaffades den frysta jordbruksomräkningskursen, som använts för direktstöden. Detta innebär att dessa stöd inte längre garanteras en viss växelkurs. För det tredje försvann möjligheten att förutfastställa kursen, vilket var möjligt inom marknadsprisstöden i det regelverk som gällde fram till och med den 31 december 1998.

I det agromonetära systemet ingick liksom tidigare vissa kompensationsarrangemang. Dessa fanns tillgängliga om det skulle inträffa valutaförändringar som minskade jordbrukarnas inkomster. Detta kunde inträffa vid en så kallad märkbar revalvering av växelkursen, samt vid en sänkning av ett direktstöds växelkurs. Kriterierna för när kompensationsstöd utlöses förändrades också i det nya systemet. Dessa stöd upphörde dock den 31 december 2001. Det betyder att inga nya utbetalningar längre görs inom det agromonetära systemet. De enda utbetalningar som återstår är följdutbetalningar på beslut som fattats innan 2002 och även dessa kommer att upphöra om några år.

I tabellen nedan redovisas jordbruksomräkningskurserna för åren 1995 t.o.m. 1998.

Tabell 1.5 Jordbruksomräkningskurser 1995-1998, kr/ecu

Agricultural exchange rates 1995-1998, SEK/ecu

Tidsperiod	(1 ecu = ...kr)	Tidsperiod	(1 ecu = ...kr)
1/1-12/1 1995	10,9857	7/7 - 6/2 1997	8,64446
13/1 - 20/1	11,0985	7/2 - 8/3	8,69363
21/1 - 31/1	11,1475	9/3 - 18/3	8,71269
1/2 - 20/2	9,29426	19/3 - 5/5	8,83274
21/2 - 5/3	9,32044	6/5 - 10/10	8,88562
6/3 - 15/3	9,40716	11/10 -6/1 1998	8,65258
16/3 - 25/3	9,52763	7/1 - 31/1	8,68510
26/3 - 4/4	9,58593	1 /2 - 10/2	8,71433
5/4 - 14/4	9,80081	11/2 - 18/2	8,76111
15/4 - 24/4	9,80624	19/2 - 31/8	8,79309
25/4 - 31/8	9,91834	1/9 - 30/9	8,92333
1/9 - 29/10	9,63352	1/10 - 5/10	9,06874
30/10-10/1 1996	9,24240	6/10 - 31/12	9,35538
11/1 - 6/7	8,93762		

Källa: Europeiska kommissionen

I tabellen nedan redovisas bl.a. årsgenomsnittet jämte uppgifter om högsta och lägsta dagsnotering för den kommersiella kursen fr.o.m. 1995.

Tabell 1.6 Årsgenomsnittet för den kommersiella kursen, kr/ecu och fr.o.m. 1999 kr/euro

Yearly average rates for the commercial exchange rate, SEK/ecu and from 1999 SEK/EUR

År	Årsgenomsnitt	Högsta notering	Lägsta notering
1995	9,34	10,03	8,50
1996	8,52	9,00	8,27
1997	8,66	8,94	8,37
1998	8,90	9,60	8,45
1999	8,81	9,47	8,55
2000	8,45	8,86	8,06
2001	9,25	9,96	8,83
2002	9,16	9,54	9,00

Källa: Europeiska kommissionen

I tabell nedan redovisas omräkningskurserna för jordbrukstullar för åren 1995-1998. För tiden därefter se tabell 1.8.

Tabell 1.7 Omräkningskurser för jordbrukstullar 1996-1998, SEK/ecu

Exchange rates for agricultural tariffs 1995-1998, SEK/ecu

Månad	1996	1997	1998
Januari	8,74390	8,58570	8,65026
Februari	8,83052	8,62063	8,76336
Mars	8,67655	8,65852	8,78062
April	8,52200	8,80537	8,55231
Maj	8,46782	8,82636	8,52666
Juni	8,48458	8,82951	8,63774
Juli	8,34365	8,77173	8,67816
Augusti	8,49555	8,55362	8,75959
September	8,52726	8,57840	9,18839
Oktober	8,34553	8,40077	9,20545
November	8,35288	8,51768	9,27594
December	8,46285	8,65947	9,38651

Källa: Europeiska kommissionen

Tabell 1.8 Svensk växelkurs för tullar 1999 - 2002, kr/euro*Swedish exchange rate for tariffs 1999-2002, SEK/EUR*

Tidsperiod	1999	2000	2001	2002
1/1 - 31/1	9,42656	8,5880	8,7025	9,5029
1/2 - 29/2	8,88200	8,5355	8,8600	9,2251
1/3 - 31/3	8,91150	8,5255	9,0230	9,0649
1/4 - 30/4	8,95500	8,2455	9,1378	9,0015
1/5 - 31/5	8,91300	8,1825	9,1572	9,2310
1/6 - 30/6	8,97800	8,4040	9,0350	9,1575
1/7 - 31/7	8,75450	8,3860	9,2400	9,0965
1/8 - 31/8	8,81400	8,4415	9,2825	9,2620
1/9 - 30/9	8,69300	8,4545	9,4250	9,1425
1/10 - 31/10	8,62700	8,5090	9,9200	9,1176
1/11 - 30/11	8,63800	8,4735	9,4742	9,1056
1/12 - 31/12	8,56700	8,7012	9,4084	9,0608

Källa: Europeiska kommissionen

1.4.2 Agromonetära kompensationsstöd

Förutom att fastställa vilken dags växelkurs som ska tillämpas för ett givet stöd ingick det, som tidigare nämdes, även i det agromonetära systemet vissa kompensationsarrangemang. Kompensationsstöden skulle kompensera jordbrukarna för de inkomstbortfall som inträffat på grund av valutaförändringar. Dessa utlöstes vid så kallad märkbar revalvering av växelkursen (ett års genomsnittskurs var lägre än vissa jämförelsekurser), samt då ett direktstöds växelkurs var tillräckligt mycket lägre än föregående års växelkurs. Möjligheten att ansöka om agromonetära kompensationsstöd för märkbara revalveringar och sänkningar av växelkurser upphörde efter den 31 december 2001.

I tabellen nedan redovisas uppgifter om när avgörande händelse inträffade för olika stöd.

Tabell 1.9 Avgörande händelse för olika stöd

Operative event for different aids

Datum för avgörande händelse	Stöd
1 januari	Märkbar revalvering
1 januari	Strukturstöd
1 januari	Miljöstöd
1 januari	Nötboskap
1 januari	Tackbidrag
1 juli	Arealersättning
1 juli	Trindsäd
1 juli	Humle
1 augusti	Spånadslin
1 augusti	Hampa
1 september	Russin
1 september	Ris

Källa: Europeiska kommissionen

För att fastställa om en märkbar revalvering inträffat jämfördes den genomsnittliga växelkursen för ett visst år med fyra andra växelkurser. Dessa var exempelvis växelkursen den 1 januari 2000 och de genomsnittliga växelkurserna (jordbruksomräkningskursen i tillämpliga fall) för de tre föregående åren. Då den genomsnittliga växelkursen för ett visst år var mer än 2,6 % lägre än den lägsta kursen bland de kurser den jämfördes med enligt ovan konstaterades en märkbar revalvering, vilket gav upphov till kompensationsstöd.

Kompensationsstöd vid sänkning av växelkurs bestämdes vid stödets avgörande händelse. För direktstöden fanns dagen för avgörande händelse fastställd i regelverket som ett särskilt datum (se tabell 1.7 ovan). När det gäller t.ex. arealersättningen så var dagen för avgörande händelse den 1 juli. Den kurs som då fastställdes gällde för stöd som utbetalades under det följande stödåret. Sedan i juni 1999 skulle direktstödens växelkurs räknas ut som ett genomsnitt av växelkurserna som tillämpats under månaden som föregår den avgörande händelsen. Om växelkursen för ett direktstöd sänktes vid avgörande händelse, dvs. var lägre än året innan, kunde ett kompensationsstöd utgå eftersom direktstödet blev lägre i nationell valuta på grund av sänkningen. Detta stöd var berättigat om två kriterier uppfylldes:

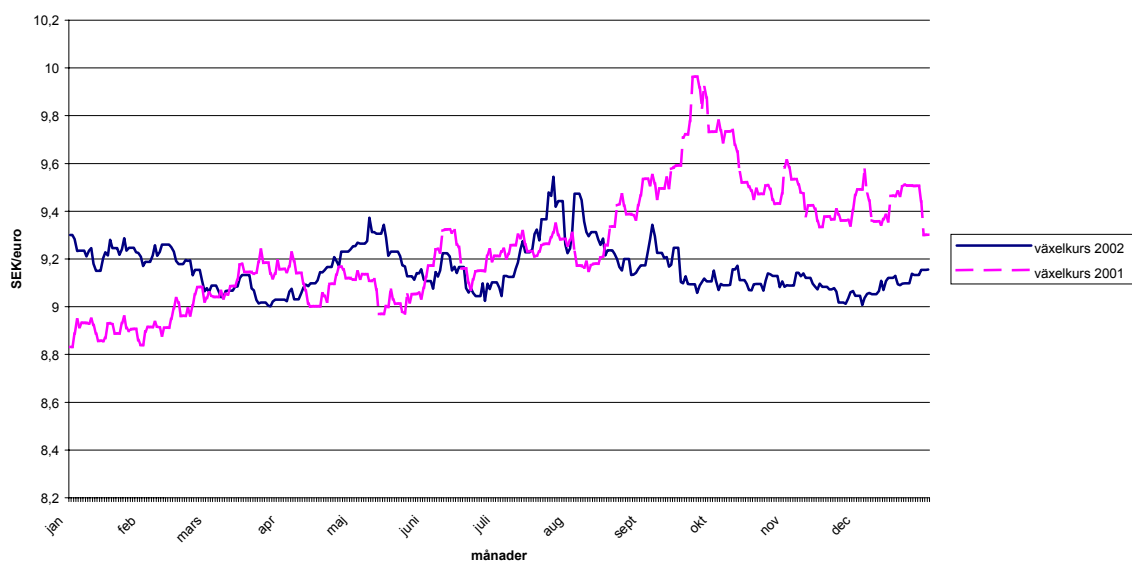
- Sänkningen skulle vara minst 0,5 %.
- Det aktuella årets växelkurs skulle vara lägre än växelkursen som tillämpats under de två föregående åren.

För att Sverige skulle kunna erhålla kompensationsstöd måste ansökan ha skickats in till EU-kommissionen. Detta ombesörjde Jordbruksdepartementet efter det att Jordbruksverket levererat in underlag till dylik ansökan. Nämda ansökan var tvungen att godkännas av EU-kommissionen innan de agromonetära kompensationsstöden betalades ut nationellt.

1.4.3 Utvecklingen under 2001 och 2002

Det nya agromonetära systemet är till sin karaktär mindre förutsägbart (för länderna som står utanför euroområdet) än det gamla agromonetära systemet. Detta beror på att växelkursen kan ändras varje dag på marknaden medan jordbruksomräkningskursen ändras mer sällan enligt särskilda regler.

Under 2001 och 2002 har kursutvecklingen varit enligt diagram nedan.

Figur 2 Växelkursens utveckling under 2001 och 2002, kr/euro

Development of the exchange rate for 2001 and 2002, SEK/EUR

Källa: Europeiska Centralbankens dagsnoteringar via Kommissionen

I tabell nedan redovisas de växelkurser som fastställdes dagen för avgörande händelse av de stöd som är relevanta för Sverige åren 1999-2002.

Tabell 1.10 Fastställda växelkurser för respektive avgörande händelse 1999 – 2002, kr/ecu

Exchange rates set for each operative event 1999 – 2002, SEK/ecu

Datum	1999	2000	2001	2002
1 januari	9,46960	8,58622	8,68177	9,43828
Dag kring årsskiftet	9,46960	8,58643	8,67698	9,40065
1 juli	8,83455	8,31640	9,20536	9,11889
1 augusti	8,74092	8,40540	Se 1 juli	Se 1 juli

Källa: Europeiska kommissionen

Som en följd av kursutvecklingen för år 2000 beslutades om kompensationsstöd år 2000 för bidragen för nötboskap, tackor, samt för arealersättning. För 2001 beslutades om stöd för en s.k. märkbar revalvering.

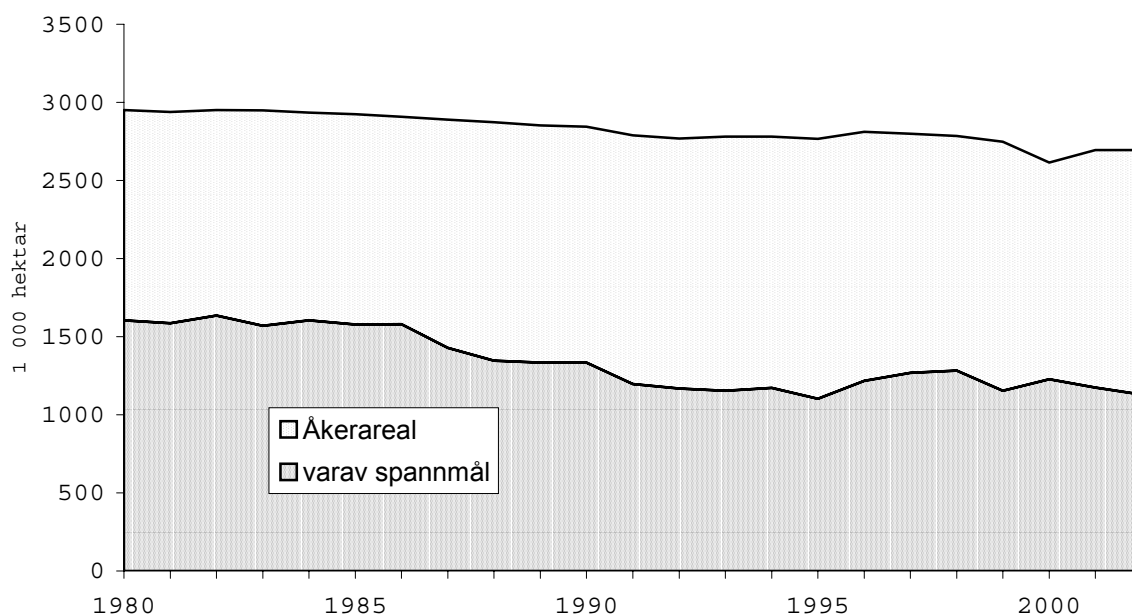
Vad gäller den märkbara revalveringen beviljades Sverige ett stöd på 94 miljoner SEK. I och med att det var ett stort antal aktörer inom jordbruket som var berättigat stödet bestämdes att det skulle delas ut kollektivt. Därför betalades stödet ut till Stiftelsen Lantbruksforskning (SLF) i mars 2002 med villkoret att stiftelsen skulle fördela pengarna till projekt inom forskning och utveckling, tekniskt stöd och marknadsföring. Mellan åren 2002-2004 kan aktörer inom dessa områden söka stöd för sin verksamhet hos SLF.

2 ÅKERAREALENS ANVÄNDNING

Den totala åkerarealen uppgick 2002 till ca 2 695 200 hektar enligt preliminära uppgifter som grundas på de register som ligger till grund för jordbrukarnas stödansökningar (IAKS, Integrerade Administrations- och Kontrollsystemet). Uppgifterna för åren t.o.m. 2000 är inte direkt jämförbara med åren därefter eftersom det skett en statistikomläggning. T.o.m. 2000 grundades arealuppgifterna på lantbruksregistret. Mellan 2001 och 2002 har arealen ökat något, ca 1 000 hektar. Förändringarna mot fjolåret är jämnt fördelade över landet.

Åren närmast efter EU-inträdet ökade åkerarealen i Sverige något. Det berodde främst på att en del företag som tidigare lagt hela sin areal i omställning i början på 1990-talet åter började med bl.a. spannmålsodling. Sedan 1996 har arealen minskat med ca 115 000 hektar (fyra procent), även inräknat ökningen 2002. Åkerarealen har minskat mest i Norrland sedan EU-inträdet. I övre Norrland uppgår arealminskningen till ca tio procent medan den inte är mer än en till två procent i Götalands slättbygder.

Åkerarealens utveckling visas i följande diagram. Det bör observeras att det skett statistikomläggningar både 1996 och 2001.

Figur 3 Åkerarealens utveckling 1980 - 2002, 1 000 ha

Development of arable land acreage 1980-2002, 1 000 ha

Källa: SCB

2.1 Faktorer som påverkat åkerarealens storlek och struktur

Sverige tillämpade i slutet av 1980-talet och början på 1990-talet olika program för att reducera åkerarealen som användes för produktion av livsmedel och foder. Dessa åtgärder var utformade så att jordbrukarna gavs ersättning för att inte bruka arealen. Under en period gavs stöd för att varaktigt ställa om marken till annan användning än livsmedelsproduktion. Som mest omfattade omställningsprogrammet ca 370 000 hektar och jordbrukarna gavs i medeltal 9 000 kr/hektar som ett engångsbelopp.

EU-medlemskapet 1995 innebar inte någon förändring av inriktningen på politiken. EU:s system bygger på att varje land har en nationell basareal som i Sveriges fall uppgår till 1,737 miljoner hektar. Arealersättning kan maximalt ges för denna areal. Bortsett från gräsensilage utnyttjades ca 89 % av basarealen under år 2002 vilket ligger i nivå med tidigare års utnyttjande. En del åkerareal har varaktigt ställts om till bl.a. skog vilket är förklaring till att basarealen inte utnyttjats fullt ut.

1999 års reformbeslut innebar bl.a. att gräsensilage blev berättigande till arealersättning. Sverige har valt att avdela en speciell underbasareal på 130 000 hektar till gräsensilage. De totala ansökningarna för gräsensilage inklusive obligatorisk träda till följd av ensilaget uppgick till 414 000 hektar. Outnyttjad areal i gruppen övriga grödor kan föras över till gräsensilaget. Trots att ca 60 000 hektar kunde föras över till gräsensilaget innebär det ändå att arealersättningen för gräsensilaget reduceras med ca 53 % under 2002 jämfört med den ersättning som ges till spannmål m.fl. grödor. Under 2001 var motsvarande reduktion ca 43 %.

Otjänliga väderförhållanden för sådd hösten 2001 innebar att odlingen av brödsäd blev betydligt mindre än under de närmast föregående åren. Till en del kompenseras detta med ökad odling av vårsådd spannmål. Odlingen av oljeväxter ökade däremot kraftigt. Även vallodling ökade jämfört med fjolåret och även jämfört med 2000.

I tabell 2.1 redovisas den totala arealen och fördelningen för de olika grödorna under perioden 1996 - 2002.

Tabell 2.1 Åkerarealens användning (oreducerade arealer 1996-2002), 1 000 ha. Avser brukningsenheter med mer än 2 ha åker

Use of arable land (non-reduced areas 1996-2002), 1 000 ha. includes farm holdings of 2 ha or more only

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002 prel.
Höstvete	292	300	359	210	353	354	286
Vårvete	42	45	39	66	48	45	54
Höstråg	34	29	35	25	35	34	24
Summa brödsäd	368	374	433	301	436	433	364
Korn	469	483	445	482	410	398	417
Havre	284	315	311	306	295	278	296
Blandsäd, inkl. rågvete	96	97	94	66	84	65	53
Summa fodersäd	849	895	850	854	789	741	766
Summa spannmål	1 217	1 269	1 283	1 155	1 225	1 174	1 130
Höstraps	22	23	23	19	25	20	31
Vårraps	19	20	17	31	12	14	22
Höstrybs	1	2	1	1	1	1	2
Vårrybs	24	19	13	24	10	10	12
Summa oljeväxter	66	64	54	76	48	45	67
Oljelin	7	10	15	34	11	4	3
Summa spannmål och oljeväxter	1 291	1 343	1 367	1 263	1 284	1 223	1 200
Baljväxter	18	33	49	31	28	30	32
Vallväxter	1 028	1 014	994	1 014	921	966	987
Potatis	37	36	35	32	32	32	31
Sockerbetor	59	60	59	60	55	55	55
Övrigt*	380	313	295	347	295	316	390
Totalt	2 812	2 799	2 784	2 747	2 615	2 694	2 695

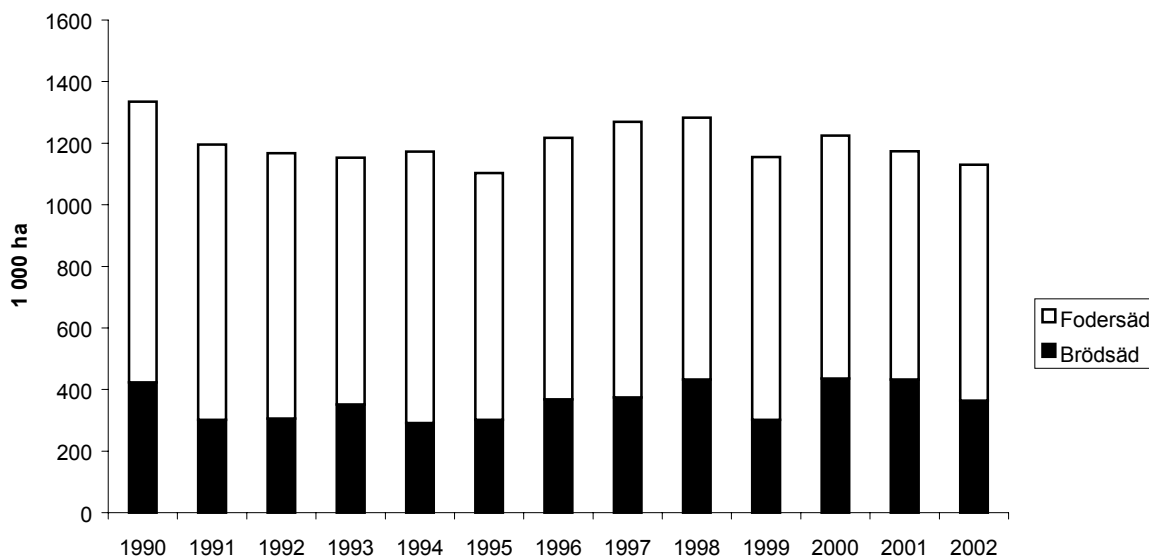
* Övriga växtslag, helträda, outnyttjade slätter- och betesvallar och annan obrukad åker.

Källa: Jordbruksstatistisk årsbok

3 SPANNMÅL

3.1 Areal

Den totalt brukade spannmålsarealen uppgick 2002 enligt preliminära uppgifter från IAKS, Integrerade Administrations- och Kontrollsystemet, till ca 1,13 miljoner hektar. Det är en minskning med ca fyra procent jämfört med 2001. Spannmålsodlingen 2002 är drygt 150 000 hektar mindre än 1998. Den uppåtgående trend i odlingen som kunde konstateras de första åren efter EU-inträdet har brutits. 2002 års odling är nästan nere på samma nivå som i mitten på 1990-talet.

Figur 4 Spannmålsareal 1990 – 2002, 1000 ha

Swedish cereal area 1990-2002, 1 000 ha

Källa: IAKS, SCB

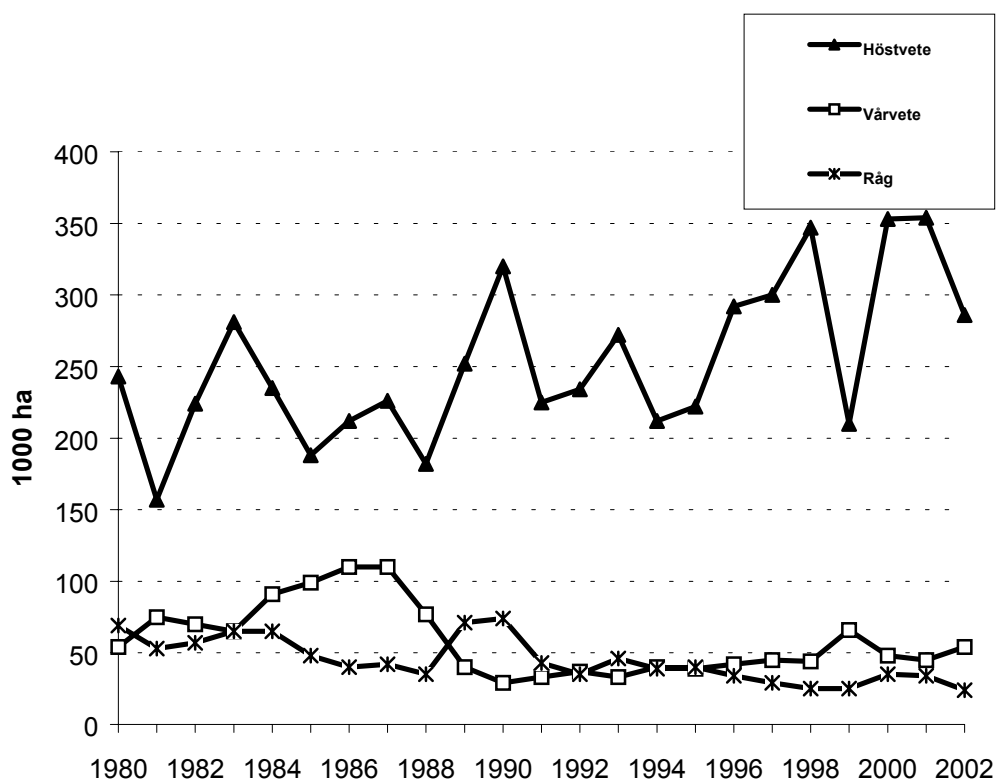
Odlingen av höstsäd minskade kraftigt under 2002. Odlingen uppgick till drygt 345 000 hektar vilket är nästan 100 000 hektar mindre än vad som odlades under 2001. Sen skörd och mycket regn under hösten 2001 var avgörande orsaker till den stora arealminskningen. Samtliga höstsådda spannmålsslag minskade.

En del av minskningen av de höstsådda grödorna kompensades av större vårsådd. Samtliga vårsådda grödor ökade med undantag för blandsäd. Odlingen av vårkorn och havre ökade med vardera ca 20 000 hektar, medan vårvetet ökade med ca 10 000 hektar.

De höstsådda grödorna 2001 klarade övervintringen förhållandevis bra trots mycket sen sådd.

Skördeåret 2002 inleddes med gynnsamma förhållanden vilket ledde till en mycket tidig sådd i hela landet. Sådden ägde rum 2-3 veckor tidigare än normalt. Grödan gynnades av bra väderlek under större delen av växtsäsongen. I Mälardalsområdet ledde dock torka under försommaren till att en del arealer skadades. Under senare delen av växtperioden ledde höga temperaturer och lite nederbörd till en snabb avmognad vilket medförde en del problem med låga rymdvikter för i synnerhet havre. För övrigt var vädret gynnsamt för kvaliteten. Även skörden kunde genomföras ett par veckor tidigare än normalt i hela landet. Stabil väderlek under hela skördeperioden gjorde att hela arealen kunde bärgas på kort tid.

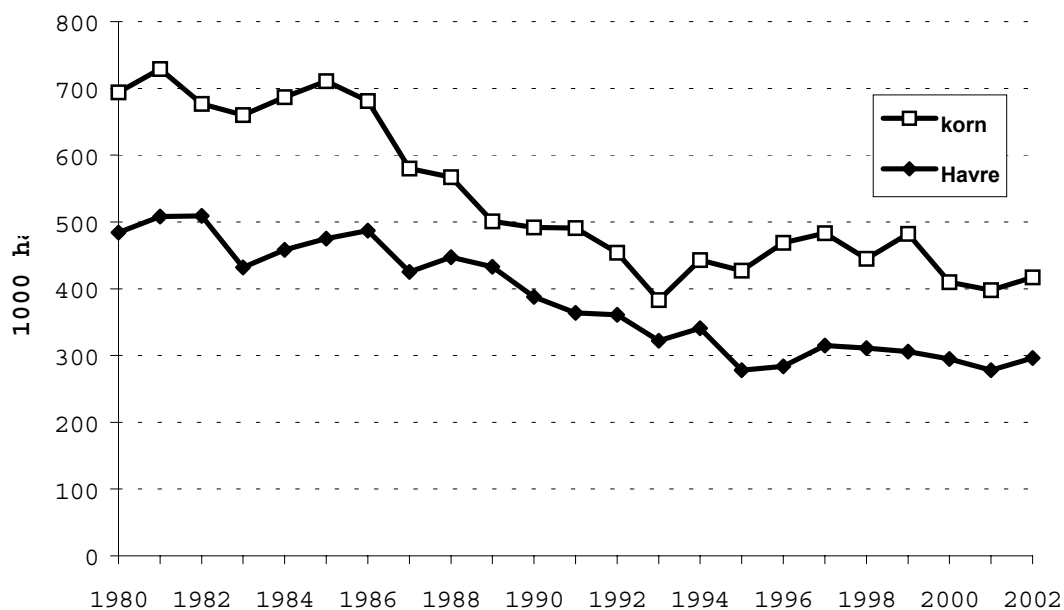
Höstsådden 2002 missgynnades av ihållande torka. Trots att skörden klarades av mycket tidigt ledde bristen på nederbörd till att jordbrukarna i många fall valde att avvakta med sådden. Enligt uppgifter från SCB har ca 380 000 hektar höstvet, ca 6 000 hektar korn, ca 41 000 hektar rågvete och 24 000 hektar råg såtts hösten 2002.

Figur 5 Arealutveckling brödspannmål 1980 - 2002, 1 000 ha

Swedish bread grain area development 1980-2002, 1 000 ha

Källa: IAKS, SCB

Figur 6 Arealutveckling foderspannmål 1980 - 2002, 1 000 ha

Swedish coarse grain area development 1980-2002, 1 000 ha

Källa: IAKS, SCB

Enligt uppgifter från kontrollorganisationen KRAV uppgår den KRAV-godkända spannmålsarealen för 2001 till ca 42 000 ha. Arealen har ökat med ca 12 000 ha under den senaste femårsperioden. Den KRAV-godkända spannmålsarealen uppgår till ca 3,5 procent av den totala spannmålsarealen.

Tabell 3.1 visar höstsåddens omfattning 1993 till 2002.

Tabell 3.1 Höstsådd areal, 1 000 ha

Autumn-sown area, 1 000 ha

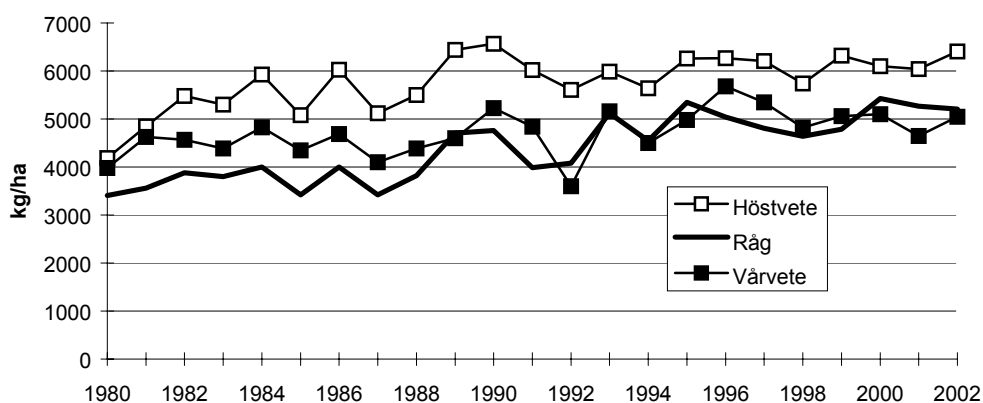
Spannmål	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Vete	226	228	318	292	347	210	348	365	292	379
Råg	39	46	40	34	37	25	36	36	22	24
Korn	25	22	21	14	10	7	9	8	4	6
Rågvete	44	45	60	62	62	31	42	41	30	24

Källa: SCB, Jordbruksstatistisk årsbok

3.2 Hektarskörd

Hektaravkastningen för 2002 blir enligt preliminära uppgifter från Jordbruksverket högre än det senaste femårsgenomsnittet för samtliga spannmålsslag. Havren beräknas avkasta ca nio procent mer än femårsgenomsnittet, kornet ca sju procent mer och höstvetet ca fem procent mer.

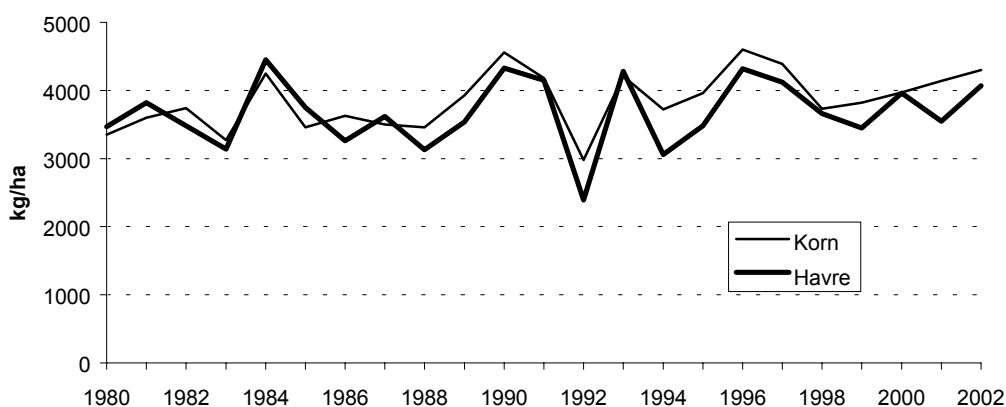
Figur 7 och 8 visar hektaravkastningen för bröd- respektive fodersäd 1980 - 2002.

Figur 7 Hektaravkastning för brödsäd 1980 - 2002, kg/ha

Swedish bread grain yield per hectare 1980-2002, kilos/ha

Källa: SCB

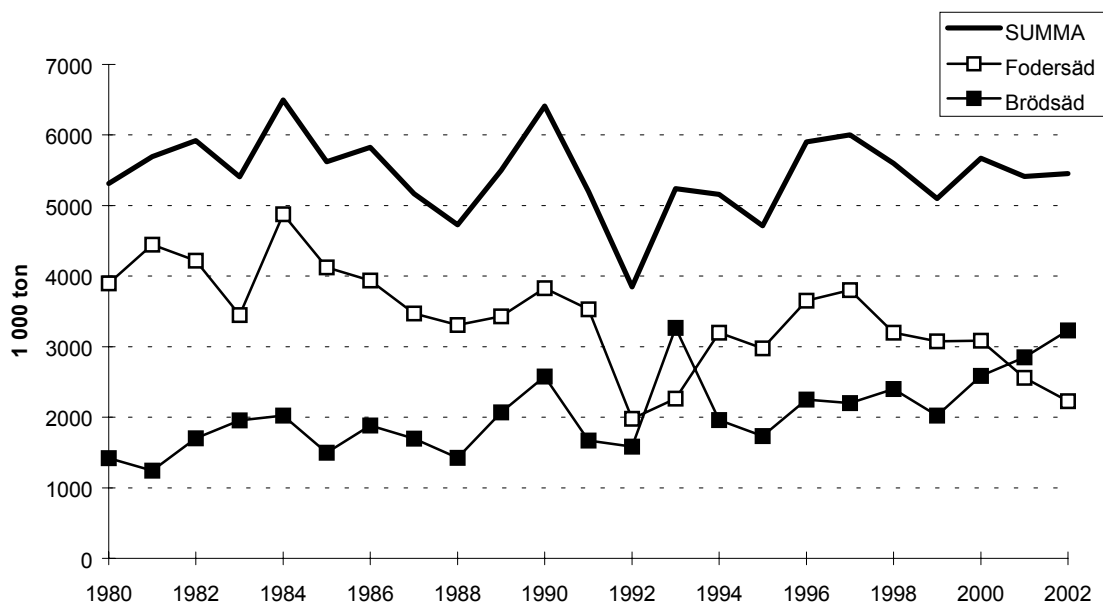
Figur 8 Hektaravkastning fodersäd 1980 - 2002, kg/ha

Coarse grain yield per hectare in Sweden 1980-2002, kilos/ha

Källa: SCB

3.3 Totalskörd

Den totala skörden av spannmål 2002 uppgår enligt preliminära beräkningar från SCB till ca 5,45 miljoner ton. Prognosen baseras på väderdata under växtsäsongen. Skörden av brödsäd har beräknats till ca 2,22 miljoner ton och skörden av fodersäd till ca 3,23 miljoner ton. Årets skörd är lika med det senaste femårsgenomsnittet. Figur 9 visar storleken på den totala spannmålsskörden 1980-2002.

Figur 9 Totalskörd spannmål 1980 - 2002, 1 000 ton

Total cereal harvest in Sweden 1980-2002, 1 000 metric tons

Källa: SCB

3.4 Svenska odlarpriser på spannmål

I tabell 3.2 redovisas odlarpriser för spannmål under 2001/02.

Tabell 3.2 Definitiva odlarpriser för spannmål 2001/2002, kr/100 kg vid 14 % vattenhalt

Final producers' prices for cereals 2001/2002, SEK/kilo at 14 % water content

	Okt	Nov	Dec	Jan	Feb	Mar	Apr	Maj	Jun	Jul	Aug	Sep
Höstvete, 11%	105,3	106,9	107,5	106,7	107,3	103,0	103,5	101,1	101,1	93,1	94,1	94,3
Kvarnråg	96,1	98,5	99,2	99,4	100,0	95,9	96,4	94,1	93,3	84,4	87,4	87,5
Foderkorn	102,4	108,4	109,2	106,3	107,0	93,1	93,5	86,3	84,7	85,2	85,3	85,3
Foderhavre	92,9	94,7	95,4	94,9	95,5	93,4	93,9	91,9	91,6	84,2	91,3	91,4
Rågvete	87,6	88,8	89,3	89,6	90,1	88,8	89,3	87,8	88	78,2	77,9	78,0

Källa: Jordbruksverket

Priserna som redovisas avser den första dagen i månaden. Priset avser normalkvalitet vid leverans fritt gård. Eventuella avdrag har ej tagits med i beräkningarna. Priserna är ett genomsnitt av vad olika uppköpare betalar.

EU:s interventionspris för spannmål har varit oförändrade mellan 2001/02 och 2002/03. Marknadspriserna för spannmål låg under inledningen av marknadsåret 2001/02 på nivåer betydligt över interventionspriset. God efterfrågan på exportmarknaderna och oro för kvaliteten bidrog till prisuppgången. Ökad konkurrens på exportmarknaden från främst Östeuropa ledde till att de inhemska priserna föll i slutet på marknadsåret till nivåer under interventionspriset.

För 2002/03 har marknadspriserna i inledningen av säsongen legat under 2001/02 års nivå. Problem med skörden i övriga EU och i en del andra viktiga produktionsområden i världen har dock lett till prisökningar på den svenska marknaden. Kvalitetsproblemen i övriga EU har medfört att prisskillnaden är större än vanligt mellan bröd- och fodersäd. För havre väntas även detta år höga priser p.g.a. skördebortfall i Nordamerika.

3.5 Spannmålsskördens användning

Av de olika spannmålsslagen förmals främst vete och råg till mjöl för inhemsk livsmedelsanvändning. Till foder används främst korn och havre, men sedan senare delen av 1980-talet har en allt större andel av vetet använts till foderändamål. Användningen av vete till industriändamål, sprit och stärkelse har också ökat under senare år. Den största andelen av kornet som används till livsmedelsändamål är malkorn till bryggeriindustrin. En mindre andel korn och havre förmals till gryn och mjöl. Tabellerna 3.3 - 3.7 visar användningen av spannmålsskörden.

Tabell 3.3 Total spannmålsbalans (inklusive blandsäd) 1997/98-2002/03, milj. kg

Total cereal balance (including mixed grain) 1997/98-2002/03, mill. kilos

	97/98	98/99	99/00	00/01	01/02	02/03
Ingående lager*	912	1 218	1 037	559	275	402
Skörd	6 018	5 618	4 931	5 670	5 388	5 455
Import	134	162	115	179	179	
Summa tillgång	7 064	6 998	6 083	6 408	5 842	
Livsmedelsändamål	885	885	910	915	935	
Industriändamål	70	70	110	200	220	
Utsäde, sålt i handeln	260	260	260	270	270	
Foder	3 235	3 370	3 100	3 020	3 055	
Export	1 396	1 376	1 144	1 728	959	
Utgående lager	1 218	1 037	559	275	402	
Varav interventionslager	496	310	207	40	142	
Summa förbrukning	7 064	6 998	6 083	6 408	5 842	

*Exkl. lager hos odlare

Källa: Jordbruksverket

Tabell 3.4 Användning av veteskörden 1997/98-2002/03, milj. kg*Use of wheat harvest 1997/98-2002/03, mill. kilos*

Vete	97/98	98/99	99/00	00/01	01/02	02/03
Ingående lager*	298	226	239	223	88	202
Skörd	2 057	2 249	1 659	2 400	2 362	2 103
Import	60	80	71	85	80	
Summa tillgång	2 415	2 555	1 969	2 708	2 530	
Livsmedelsändamål	550	550	575	580	600	
Industriändamål	70	70	110	200	220	
Utsäde, sålt i handeln	75	75	70	90	90	
Foder	850	1 190	850	900	925	
Export (inkl. mjöl)	644	431	141	850	493	
Utgående lager	226	239	223	88	202	
Varav interventionslager	35	25	144	27	106	
Summa förbrukning	2 415	2 555	1 969	2708	2 530	

*Exkl. lager hos odlare

*Källa: Jordbruksverket***Tabell 3.5 Användning av rågskörden 1997/98-2002/03, milj. kg***Use of rye harvest 1997/98-2002/03, mill. kilos*

Råg	97/98	98/99	99/00	00/01	01/02	02/03
Ingående lager*	99	88	83	74	45	28
Skörd	140	160	117	187	182	123
Import	0	0	1	3		
Summa tillgång	239	248	201	264	227	
Livsmedelsändamål	100	100	100	100	100	
Utsäde, sålt i handeln	10	10	10	10	10	
Foder	20	30	10	50	35	
Export (inkl. mjöl)	21	25	7	59	49	
Utgående lager	88	83	74	45	33	
Varav interventionslager	1	0	0	6	-	
Summa förbrukning	239	248	201	264	227	

*Exkl. lager hos odlare

Källa: Jordbruksverket

Tabell 3.6 Användning av kornskörden 1997/98-2002/03, milj. kg*Use of barley harvest 1997/98-2002/03, mill. kilos*

Korn	97/98	98/99	99/00	00/01	01/02	02/03
Ingående lager*	466	728	570	157	70	113
Skörd	2 118	1 687	1 853	1 634	1 633	1 779
Import	70	80	43	90	96	
Summa tillgång	2 654	2 495	2 466	1 881	1 799	
Livsmedelsändamål	200	200	200	200	200	
Utsäde, sålt i handeln	95	95	100	90	90	
Foder	1 350	1 125	1 400	1 150	1 250	
Export (inkl. mjöl)	281	505	609	371	149	
Utgående lager	728	570	157	70	110	
Varav interventionslager	455	290	63	7	36	
Summa förbrukning	2 654	2 495	2 466	1 881	1 799	

* Exkl. lager hos odlare

*Källa: Jordbruksverket***Tabell 3.7 Användning av havreskörden 1997/98-2002/03, milj. kg***Use of oats harvest 1997/98-2002/03, mill. kilos*

Havre	97/98	98/99	99/00	00/01	01/02	02/03
Ingående lager*	120	161	99	67	49	60
Skörd	1 279	1 136	1 055	1 151	961	1 190
Import	4	2	0	1	2	
Summa tillgång	1 403	1 299	1 154	1 219	1 012	
Livsmedelsändamål	35	35	35	35	35	
Utsäde, sålt i handeln	65	65	65	65	65	
Foder	600	700	600	625	600	
Export (inkl. mjöl)	542	400	387	445	267	
Utgående lager	161	99	67	49	45	
Summa förbrukning	1 403	1 299	1 154	1 219	1 012	

* Exkl. lager hos odlare

Källa: Jordbruksverket

3.6 Konsumtion av spannmål och spannmålsprodukter

Konsumtionen av vete- och rågmjöl uppvisar en förhållandevis kraftig ökning mellan 1999 och 2000. Statistiken från 1995 och framåt är dock osäker eftersom metoden ändrats. Av den totala förmalningen av vete utgörs 95 % av inhemsk vara.

Tabell 3.8 Konsumtion av vete- och rågmjöl, milj. kg

Consumption of wheat and rye flour, mill. kilos

År	1970	1980	1990	1995	1997	1998	1999	2000	2001
Vete- och rågmjöl	456	493	529	538	554	568	558	602	574

Källa: Jordbruksverket

Omkring 200 000 ton korn och havre används för humankonsumtion inom landet. Merparten av detta är korn som används för framställning av malt. Det finns tre mälterier i Sverige, varav det största är beläget i Halmstad med en årlig produktionskapacitet på 85 000 ton malt vilket kräver ca 110 000 ton korn. Det finns därutöver mälterier i Stockholm och Söderhamn som vardera producerar ca 35 - 40 000 ton malt per år. Efterfrågan på malt har ökat under de senaste åren och det finns planer på att bygga ut anläggningen i Halmstad. Av den inhemska maltproduktionen exporteras knappt 100 000 ton. De främsta svenska exportmarknaderna återfinns i Östeuropa, Sydamerika och inom EU.

I tabell 3.9 visas humankonsumtionen av korn och havre.

Tabell 3.9 Humankonsumtion av korn och havre, milj. kg

Human consumption of barley and oats, mill. kilos

	1970	1980	1990	1995	1997	1998	1999	2000	2001
-gryn	18,4	16	24	24	24	26	24	22	saknas
-malkorn			82	98	99	150	150	200	200

Källa: Jordbruksverket

3.7 Överskott

Den totala skörden 2001 uppgick enligt SCB:s definitiva uppgifter till 5,41 miljoner ton. Från september 2001 till augusti 2002 exporterades ca 0,96 miljoner ton spannmål. En mindre del av veteexporten utgjordes dock av interventionsspannmål från tidigare års skördar. Vete blev det spannmålsslag som exporterades mest under året med knappt 0,5 miljoner ton. Dåliga skördar i Sydeuropa gav god avsättning på dessa marknader i början av marknadsåret. Hård konkurrens från Östeuropa ledde dock till att handeln avstannade. Danmark, Finland och Tyskland köpte också mycket vete från Sverige. Marocko, Algeriet och Tunisien var viktiga marknader på tredje landsmarknaden. Även på dessa marknader ledde konkurrens från Östeuropa till att handeln avstannade under våren och sommaren 2002. Sverige sålde betydligt mera råg än under tidigare år. USA och Finland var de viktigaste marknaderna. Den svenska kornexporten uppgick till ca 150 000 ton. Inom EU var Spanien (foderkorn) den viktigaste marknaden och till tredje land gick de största kvantiteterna till Brasilien (malkorn), Marocko (foder) och till Polen (malkorn). Sverige sålde ca 270 000 ton havre under 2001/02. Det var mindre än de närmast föregående åren. Svag kvalitet var det viktigaste skälet till svag försäljning. USA var den viktigaste marknaden med ca 200 000 ton. Omkring 20 000 ton såldes till Sydeuropa för foderändamål.

Under marknadsåret 2001/02 har ca 32 000 ton korn och ca 106 000 ton vete köpts in till intervention. Sedan tidigare finns ca 4 000 ton vete i lager av tidigare års skördar. T.o.m. november 2002 har ingenting sålts ut.

Enligt SCB uppgår 2002 års skörd till ca 5,45 miljoner ton. Det innebär att överskottet för 2002/03 blir större än under fjolåret. Totalt kan spannmålsöverskottet för 2002/03 uppskattas till ca 1,3 miljoner ton (inklusive utförsäljning av interventionslagren). Efterfrågan på svensk spannmål har varit god under inledningen av marknadsåret. Problem med kvaliteten i bl.a. Tyskland har öppnat för svenska försäljningar av vete. Den svenska exporten av havre till USA har startat betydligt tidigare än normalt och stora kvantiteter har skeppats redan under hösten 2002. För fodersäden ser exportmöjligheten sämre ut p.g.a. konkurrens från Östeuropa.

Tabell 3.10 Nettoexporten av spannmål (sept/aug), milj. kg

Cereal net exports (Sept/Aug), mill. kilos

	1995/96	1996/97	1997/98	1998/99	1999/00	2000/01	2001/02
Vete och råg	236	458	638	376	76	821	462
Korn och havre	313	800	574	862	953	725	308
Nettoexport	549	1 258	1 212	1 238	1 029	1 546	770

Källa: Jordbruksverket

Sverige har under 2001 exporterat knappt 13 000 ton mjöl och gryn och importerat ca 18 000 ton under samma period. Exporten av malt uppgick under 2001 till ca 102 000 ton och importen till ca 14 000 ton. Under 2000 exporterades ca 109 000 ton malt. Under perioden jan-juli 2002 har ca 80 000 ton exporterats.

3.8 Regleringen

Sverige blev medlem av EU den 1 januari 1995, vilket bl.a. innebar att EU:s gemensamma jordbrukspolitik började tillämpas. Generellt tog Sverige över EU:s regleringar utan övergångsregler. Det gällde även på spannmålsområdet.

I detaljer finns det skillnader mot Sveriges tidigare reglering på spannmålsområdet, men i stort är inriktningen densamma.

Grunden för EU:s reglering på spannmålsområdet är:

- Skydd mot tredje land i form av importtullar
- Möjlighet till avsättning av överskott genom intervention
- Stöd till export
- Direktstöd till odlarna i form av arealbidrag och trädesersättning

Utöver dessa regleringsåtgärder gäller krav på licens vid såväl import som export. Mängden importkvoter, vilka innebär reducerad importavgift, är betydligt större jämfört med den tidigare svenska regleringen.

Under 1999 genomförde EU åter en reform på spannmålsområdet. Reformen följde samma inriktning som 1992, dvs. sänkt stödpris och kompensation genom direktbidrag. Interventionspriset har sänkts med 15 % fördelat på två etapper, 2000/01 och 2001/02. Jordbrukarna ges kompensation genom arealstöd, dock inte mer än ungefär hälften av stödprissänkningen. Arealstödet blir detsamma för samtliga grödor med undantag för proteingrödor som ges ett extra tillägg. I normalfallet ska tio procent av arealen läggas i träda för att berättiga till arealstöd.

3.8.1 Importskydd

Den 1 juli 1995 trädde WTO-avtalet i kraft vilket innebar att importskyddet förändrades. Generellt gäller nu att skyddet inte får överstiga en viss nivå som baseras på tidigare års importavgifter. I princip gjordes avgifterna om till tullar, men på spannmålsområdet kommer tullarna även i fortsättningen att påverkas av förändringarna på världsmarknaden. För samtliga spannmålsslag som ingår i interventionssystemet har en viss referenskvalitet fastställts (för vete finns tre kvalitetsklasser) och priset för denna kvalitet mäts på världsmarknaden. Till detta pris läggs kostnader för frakt m.m. och avgiften beräknas som skillnaden mot det inhemska priset. Det inhemska skyddade priset utgör 155 % av interventionspris. Avgiften justeras normalt varannan vecka. Ett generellt avdrag på importavgiften görs med åtta euro/ton vid import av kvalitetsvete, malkorn och flintmajs. För flintmajs med ursprung i Argentina har det generella avdraget höjts till 24 euro/ton.

Under hösten 2001 beslutade EU att ta bort en fraktjustering på tio euro/ton för de varor som importerats landvägen. Detta innebär att tullen för dessa varor sänks med motsvarande belopp. Genom denna åtgärd kommer all spannmål in till EU med samma tullsats oberoende av ursprungsland. Det är främst import från Östeuropa som påverkas av denna åtgärd.

Gällande tullsatser från början på oktober för de spannmålssorter som ingår i interventionssystemet redovisas i tabell 3.11. Höga priser på de nordamerikanska marknaderna har inneburit att det för närvarande inte tas ut någon tull på durumvete och vete. Även för övriga spannmålsslag är tullen lägre än vad den varit tidigare år.

Tabell 3.11 Tullar i oktober 2001, euro/100 kg och kr/100 kg*Tariffs as of October 2001, EUR/100 kilos and SEK/100 kilos*

Produkt	Tullar i	
	euro/100 kg	ca kr/100 kg*
Vete hög kvalitet	0	0
Vete, normal	0	0
Vete, bas	0	0
Durumvete	0	0
Majs	2,694	24,78
Korn, råg, sorghum	0,415	3,82

* 1 euro =9,20

Källa: EU-kommissionen

EU har under hösten 2002 förhandlat med de viktigaste exportländerna inom WTO för att ändra tullsystemet för spannmål. Höga priser i Nordamerika har inneburit att EU inte tagit ut någon tull medan låga priser inte minst i Östeuropa lett till att mycket spannmål från dessa marknader kommit in i EU. EU vill förändra sitt tullsystem genom att införa kvoter för olika ursprungsländer som baseras på faktisk import under perioden 1997-1999. Eftersom importen från Östeuropa var mycket blygsam under referensperioden kommer den att missgynnas jämfört med varor från bl.a. Argentina, USA och Kanada. I november 2002 avslutades förhandlingarna vilket innebär att det fr.o.m. den 1 januari kommer att tillämpas importkvoter för vete av medel- och standardkvalitet samt för korn. För vete gäller en kvot på ca tre miljoner ton som får importeras till en tull på 12 euro/ton. För korn uppgår kvoten till 0,35 miljoner ton och tull tas ut med 8-16 euro/ton. Import utöver kvoten belastas med tull på 95 euro/ton för vete och med 93 euro/ton för korn. Övriga spannmålsslag, durumvete, vete av hög kvalitet, råg, majs och sorghum, påverkas inte av överenskommelsen. Detta redovisas i tabell nedan.

Tabell 3.12 Importkvoter och tullar för spannmål, ton och euro/ton*Cereal import quotas and duties, metric tons and EUR/metric ton*

Spannmålsslag	Kvot, milj. ton	Tull, euro/ton	Tull utöver kvoten, euro/ton
Vete	3	12	95
Korn	0,35	8-16	93
Durumvete	Påverkas ej	Påverkas ej	Påverkas ej
Vete, hög kvalitet	Påverkas ej	Påverkas ej	Påverkas ej
Råg	Påverkas ej	Påverkas ej	Påverkas ej
Majs	Påverkas ej	Påverkas ej	Påverkas ej
Sorghum	Påverkas ej	Påverkas ej	Påverkas ej

För vissa bearbetade spannmålsprodukter och havre gäller andra regler.

I WTO-avtalet stipuleras att för spannmålsslag och bearbetade spannmålsprodukter som inte omfattas av interventionssystemet ska en fast tullsats tillämpas vid import. Dessa tullsatser ska reduceras med 36 % fram till år 2000/01. För 2001/02 och intill dess att ett nytt handelsavtal har avtalats gäller de tullar som gällde för det sista året av den förra avtalsperioden (2000/01). I tabell 3.13 redovisas tullsatserna för några produkter under marknadsåret 2002/03. För tullar finns en speciell omräkningskurs. Före den 1 mars 1997 tillämpades en särskild omräkningskurs för jordbrukstullar. Nu tillämpas samma kurs som för tullar i allmänhet.

Tabell 3.13 Tullar för spannmål och spannmålsprodukter 2002/03, euro/100 kg och kr/100 kg

Tariffs for grain and grain products 2002/03, EUR/100 kilos and SEK/100 kilos

Produkt	Tullar i	
	euro/100 kg	kr/100 kg*
Havre	8,90	81,88
Bovete	3,70	34,02
Hirs	5,60	51,52
Blandsäd	9,30	85,56
Vetemjöl (även av durum)	17,20	158,24
Rågmjöl	16,80	154,56
Kornmalt	17,70	162,84
Rostad malt	15,20	139,84
Kli	4,40	40,48

*1 euro = 9,20

Källa: EU-kommissionen

3.8.2 Förmånskvoter vid import

Inom EU tillämpas en rad olika förmånskvoter som innebär lägre importavgift, i vissa fall hel befrielse. Det finns flera olika typer av kvoter:

- Bilateral kvoter, främst med Östeuropa
- Kvoter som avser vissa grupper av länder
- GATT-kvoter

Merparten av importkvoterna har administrativt tidigare fungerat som s.k. ansökningskvoter. Eftersom prisskillnaden mellan EU och världsmarknaden för flera produkter i stort sett har utjämnats har intresset för kvoterna minskat. Därför beslutades att under 2002 omvandla en rad av dessa kvoter till s.k. först till kvarnen-kvoter. Detta innebär minskad administrativ börda. Under 2002 har EU omförhandlat flera av de s.k. Europa-avtalen som gäller med länderna i Östeuropa. För många av de produkter som ingår i dessa avtal gäller att EU inte ska lämna några exportbidrag och att motparten inte ska ta ut någon importtull, s.k. noll-nollavtal. Av tabell 3.14 framgår exempel på några av de importkvoter med nolltull som finns inom spannmålsområdet.

Tabell 3.14 Importkvoter på spannmålsområdet, ton*Grain import quotas, metric tons*

Ursprung	Vara	Kvantitet, ton
Ungern	Vete	600 000
Ungern	Majs	450 000
Polen	Vete	480 000
Tjeckien	Malt	45 250
Slovakien	Malt	18 125
Alla tredje länder	Kval.vete	300 000
Alla tredje länder	Malkorn	50 000

Källa: EU-Kommissionen

3.8.3 Intervention

EU:s interventionssystem på spannmålsområdet syftar till att garantera odlarna en viss lägsta prisnivå på spannmålen. I Sverige är det möjligt att lämna spannmål till intervention under perioden december - juni. De övriga medlemsländerna tillämpar perioden november - maj. All spannmål som lämnas till intervention är EU skyldig att köpa upp under förutsättning att den håller vissa kvalitets- och kvantitetskrav. Av de spannmålsslag som odlas i Sverige är det möjligt att lämna vete, råg och korn till intervention. Havre och rågvete omfattas däremot inte av interventionsuppköp. Sverige och Finland får tillämpa 2,0 mm som minsta kärnstorlek vid interventionsuppköp av korn istället för 2,2 mm som gäller i övriga EU-länder. En förutsättning för att få tillämpa denna mindre kärnstorlek är dock att rymdvikten uppgår till 64 kg/hl i stället för 62 kg/hl. Undantaget beror på att vissa sorter, främst sex-radskorn, som nu odlas inte uppfyller kravet på kärnstorlek.

Samma interventionspris tillämpas för samtliga spannmålsslag och priset räknas upp varje månad under interventionsperioden.

Interventionspriset för spannmål var vid inledningen av marknadsåret 2002/03

101,31 euro/ton, vilket är detsamma som föregående år. Detta motsvarar ca 93 kr/100 kg, oktober 2002. 2002/03 är uppräkningsen 0,93 euro/ton per månad, det är också oförändrat jämfört med 2001/02. I tabell 3.15 redovisas uppräkningsen under 2002/03.

EU:s regler för interventionsuppköp har skärpts inför marknadsåret 2002/03. Minimnivån för proteinhalten i vete har höjts från 10,3 % till 10,6 %. Kvalitetsavdragen har också höjts jämfört med fjolåret.

Tabell 3.15 EU:s interventionspris 2002/03, euro/ton*EU's intervention price 2002/03, EUR/metric ton*

Månad	Interventionspris, euro/ton	Kumulativ ökning, euro/ton
Juli	101,31	-
Augusti	101,31	-
September	101,31	-
Oktober	101,31	-
November	102,24	0,93
December	103,17	1,86
Januari	104,10	2,79
Februari	105,03	3,72
Mars	105,96	4,65
April	106,89	5,58
Maj	107,82	6,51
Juni	107,82	6,51

Källa: EU-kommissionen

Interventionspriset avser varan fritt på vagn vid interventionslager dvs. ett partihandelspris.

EU:s interventionslager av spannmål nådde 1993/94 en rekordnivå på över 30 miljoner ton. Lägre skördar, bl.a. beroende på införandet av trädessystemet och kraftiga utförsäljningar ledde till att lagret reducerades successivt under mitten av 1990-talet. I oktober 1997 fanns bara drygt 2 miljoner ton spannmål kvar i EU:s interventionslager. I slutet av 1990-talet steg lagren åter, bland annat på grund av ökad konkurrens från Östeuropa. Vid utgången av marknadsåret 1998/99 hade lagren ökat till ca 18 miljoner ton. 1999/00 kunde interventionslagren reduceras till ca 8 miljoner ton p.g.a stor export till tredje land. Därefter har lagren legat relativt stabilt runt 6-8 miljoner ton. Under marknadsåret 2001/02 har ca 4,2 miljoner ton spannmål köpts upp inom interventionssystemet. Av den totala kvantiteten utgörs ca 2,4 miljoner ton av korn, ca 1,6 miljoner ton av råg och ca 0,25 miljoner ton av vete. Merparten har köpts i Tyskland med ca 3,4 miljoner ton, därefter följer Frankrike med ca 0,4 miljoner ton samt Sverige och Storbritannien med ca 0,1 miljoner ton vardera.

Marknadsåret 2001/02 köptes ca 32 000 ton korn och ca 106 000 ton vete för intervention i Sverige. Ca 22 000 ton vete av 1999 års skörd har sålts. Det finns ca 5 000 ton vete av 1999 års skörd kvar i lager.

Tabell 3.16 EU:s interventionslager av spannmål, milj. ton*EU's grain intervention stock, mill. metric tons*

	1995/96	1996/97	1997/98	1998/99	1999/00	2000/01	2001/02
Vete	1,99	0,50	2,46	6,40	3,12	0,73	0,29
Durumvete	0,40	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Råg	1,21	1,05	2,71	3,67	3,25	3,812	2,10
Korn	3,28	0,80	7,80	7,81	2,52	2,24	5,06
Majs	0,01	0,01	0,71	0,13	0,04	0,01	0,02
Sorghum	0,00	0,00	0,07	0,05	0,01	0,01	0,01
SUMMA	6,89	2,36	13,75	18,06	8,94	6,81	7,48

Källa: EU-Kommissionen

3.8.4 Export

För att avsätta överskottsspannmål finns vid sidan om interventionssystemet möjlighet att exportera spannmål till tredje land direkt från handeln med hjälp av exportbidrag. Systemet är beroende av WTO-avtalets restriktioner för handel med spannmål och spannmålsprodukter. WTO-avtalet gäller för perioden 1995/96-2000/01 men till dess att ett nytt avtal har träffats gäller villkoren för det sista året av den tidigare avtalsperioden. Av tabell 3.17 framgår kvantitets- och beloppstak.

Tabell 3.17 WTO-nivåer 1995 – 2002, milj. ton och milj. euro*WTO ceilings 1995-2002, mill. metric tons and mill. EUR*

	Vete och mjöl		Fodersäd	
	Milj. ton	Milj. euro	Milj. Ton	Milj. euro
1995/96	20,408	2 309	13,690	1 606
1996/97	19,213	2 105	13,121	1 494
1997/98	18,021	1 901	13,552	1 382
1998/99	16,825	1 697	12,982	1 270
1999/00	15,630	1 493	11,412	1 159
2000/01 och följande år	14,438	1 290	10,438	1 047

Källa: EU-Kommissionen

Under perioden 1995/96-1999/00 fanns det möjlighet att utnyttja ej använda exportkvantiteter under de följande marknadsåren. EU utnyttjade inte hela kvoten för subventionerad export av spannmål. För det sista året av avtalsperioden, 2000/01 och följande år, får dock exporten inte överskrida de definierade kvantiteterna 14,4 miljoner ton vete och 10,4 miljoner ton fodersäd. Under 2000/01 utnyttjade EU ca 9 miljoner ton av kvoten för vete och ca 2 miljoner ton av kvoten för fodersäd. Under 2001/02 har merparten av EU:s export kunnat avsättas utan bidrag. Av vetet har ca tio procent exporterats med bidrag eller sålts under interventionspris. För korn är motsvarande andel ca 20 %, för havre ca åtta procent medan i princip all råg har exporterats med bidrag eller sålts till lägre pris än interventionspris. Under inledningen av 2002/03 är det bara råg som exporterats med bidrag.

Inom EU finns två system för att lämna exportbidrag:

- Anbudsberoende bidrag
- Fasta bidrag

Anbudsberoende bidrag tillämpas för hel spannmål och normalt för de spannmålsslag som exporteras i stora volymer. Systemet fungerar på så sätt att exportörerna får komma in med bud på exportbidrag till EU-kommissionen. Kommissionen beslutar om en viss högsta bidragsnivå. Alla bud som är lika med eller lägre än denna nivå accepteras.

Fasta exportbidrag fastställs varje vecka för hel spannmål och vissa mjölslag. För övriga produkter fastställs bidraget en gång per månad. Det finns möjlighet att differentiera bidraget efter olika destinationer. Under 1996 när världsmarknadspriserna var höga och under vissa tider översteg prisnivån inom EU tillämpades exportavgift för att behålla kvantiteter inom EU. Sedan 1998/99 har exportavgifter inte tillämpats.

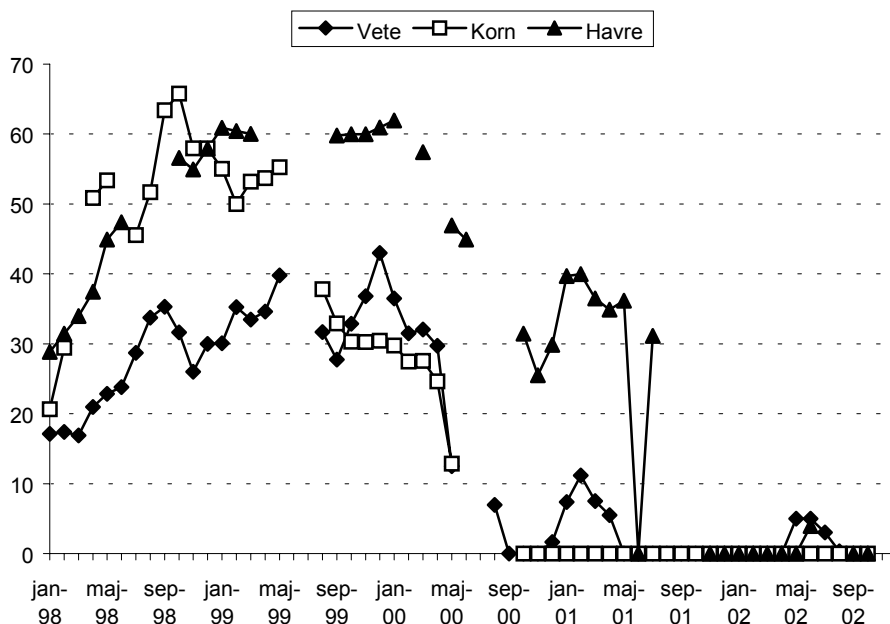
Tabell 3.18 Utvecklingen för de anbudsberoende exportbidragen år 2002, euro/ton

Development of tender dependent export refunds during 2002, EUR/metric ton

	Vete	Korn	Havre	Råg
Jan	0	0	0	29,99
Feb		0	0	37,48
Mars	0	0	0	37,75
April	0	0	0	39,45
Maj	5	5	0	44,95
Juni	5	5	3,94	45,95
Juli	3	0	-	44,99
Aug	0,30	0	-	38,49
Sept	0	0	0	-
Okt	0	0	0	-
Nov	0	0	0	-
Dec 2002	4	5	0	-

Källa: EU-kommissionen

För havre tillämpas ett speciellt anbudsberoende exportbidrag. Som villkor gäller att havren måste vara odlad i Sverige eller Finland och lastas ut från dessa länder. Det är fritt för exportörerna att välja om varan ska exporteras från Sverige eller Finland oberoende av i vilket land anbudet har lämnats. I figur 10 redovisas utvecklingen för exportbidragen för vete, korn och havre fr.o.m. januari 1998.

Figur 10 Utvecklingen för anbudsberoende exportbidrag 1998 - 2002, euro/ton

Development of tender dependent export refunds 1998-2002, EUR/metric ton

Källa: EU-Kommissionen

3.8.5 Direktstöd

1992 genomförde EU en omfattande reform av den gemensamma jordbrukspolitiken. Ett viktigt inslag i reformen var att sänka stödpriserna på spannmål och i stället ge stöd i form av arealersättning. Under perioden 1993/94 - 1995/96 sänktes interventionspriserna med ca 30 procent. Som villkor för att erhålla arealersättningen krävs dock att jordbrukarna lägger en viss del av arealen i träda s.k. uttagen areal. Beslut om sänkt uttagsplikt från tio procent till fem procent fattades efter säsongen 1996/97 då världsmarknadspriserna var höga och stora kvantiteter exporterades från EU-marknaden. Prisfall på världsmarknaden i kombination med en snabb ökning av EU:s interventionslager fick EU att åter höja uttagsplikten till tio procent för 1999 års skörd. För skörd år 2002 gäller också tio procent uttagsplikt.

Tabell 3.19 Uttagen areal 1993/94 – 2002/03, procent*Set aside-area 1993/94-2002/03, per cent*

År	Rörlig	Fast	Faktisk
1993/94	15	20	10
1994/95	15	20	12
1995/96	12	17	12
1996/97	10	15	11
1997/98	5	5	7
1998/99	5	5	6
1999/00	10	10	11
2000/01	10	10	11
2001/02	10	10	11
2002/03	10	10	11

Källa: EU-kommissionen

Arealersättningen baseras på historisk produktion och beräknas för respektive medlemsland. Det finns möjlighet att differentiera ersättningen inom respektive land. Av tabell 3.20 framgår den regionala fördelningen av arealersättningen och trädesersättningen i Sverige för 2002/03. Arealersättningen omräknades under perioden 1995-1998 på den kurs som gällde 1995 med endast smärre justeringar. EU:s valutareform som trädde ikraft 1 januari 1999 innebär att arealstödet ska baseras på den aktuella valutakursen den 1 juli respektive år. För 2002 års utbetalningar av arealstödet används en kurs på 9,11889 kr/euro.

Tabell 3.20 Regionaliseringsplan för arealersättning till spannmål, gräsensilage och träda 2002/03, kg/ha, euro/ha och kr/ha*Regionalisation plan for area payments for grain, grass silage, and set aside-area 2002/03, kilos/ha , EUR/ha and SEK/ha*

Region	Avkastning,	Ersättning för spannmål, gräsensilage* och träda	
	kg/ha	euro/ha	kr/ha**
I	5 197	327	2 985
II	4 563	268	2 621
III	4 071	239	2 338
IV	3 462	203	1 988
V	2 953	173	1 696
VI	2 664	168	1 530 + 461***

* P.g.a. att basarealen överskridits för gräsensilage dras stödet ner med ca 50 % för den grödan

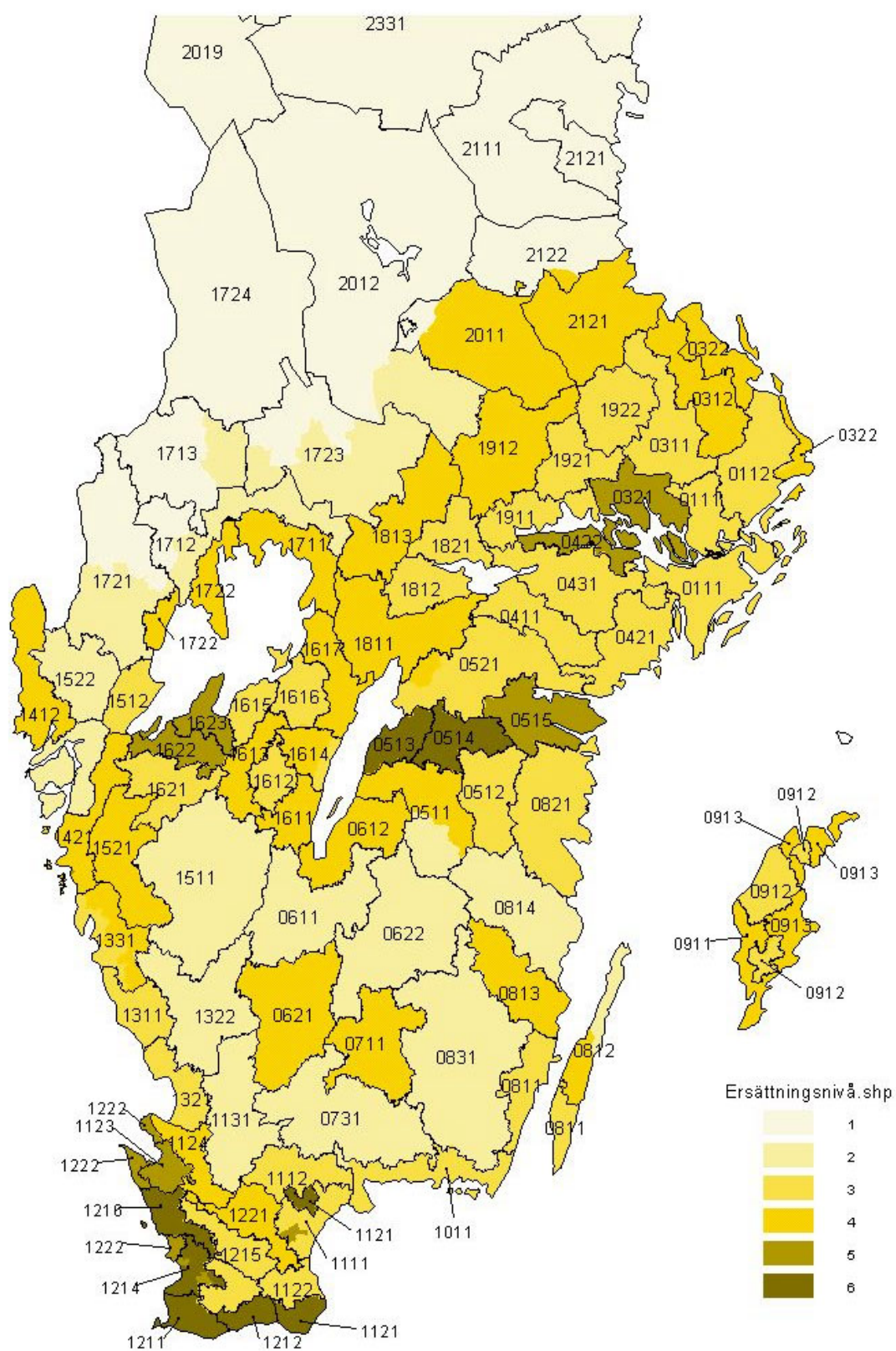
** Avser kursen 1 euro = 9,11889

*** Torkningsersättning

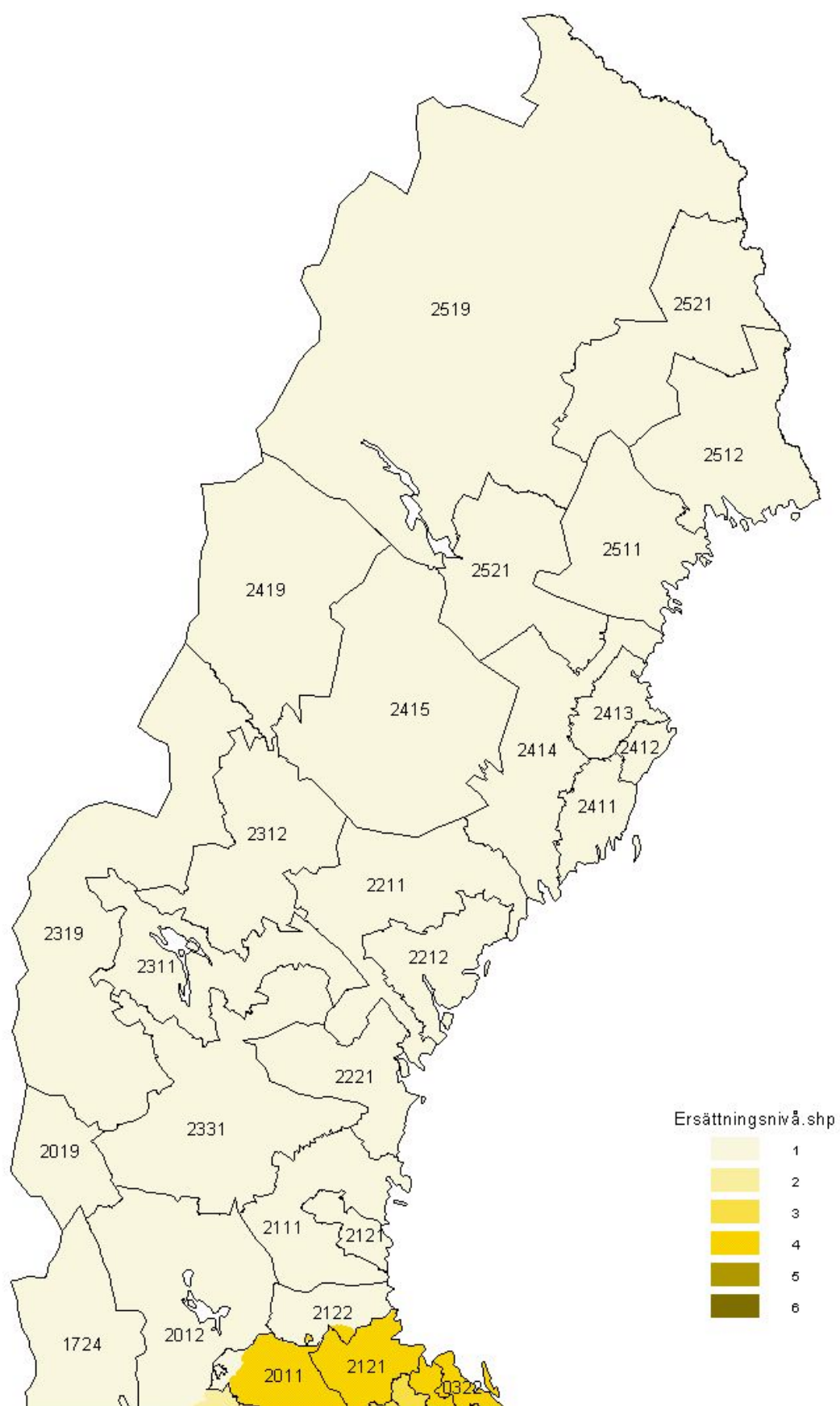
Källa: Jordbruksverket

På följande kartor redovisas de olika arealersättningsområdena i landet.

Karta över södra Sveriges arealersättningsområden.

Karta över norra Sveriges arealersättningsområden.

Som följd av rådets beslut våren 1999 beslöt Sverige om vissa förändringar i regionaliseringen. Genom att det särskilda torkningsbidraget på 19 euro/ton infördes i norra Sverige delades dåvarande region 5 i en nordlig och en sydlig del. Vissa smärre gränsjusteringar har gjorts även i andra områden. Den så kallade fasta sulan minskades från 45 % till 30 %. Samma regionaliseringsplan används numera för alla grödor.

Tabell 3.21 Utbetalda bidrag för spannmålsarealer 1995/96-2002/03, milj. kr

Area payments paid for cereal areas 1995/96 –2002/03, mill. SEK

År	Summa
1995/96	2 383
1996/97	2 647
1997/98	2 754
1998/99	2 726
1999/00	2 242
2000/01	2 445
2001/02	2 836
2002/03 progn.	2 718

Källa: Jordbruksverket, arealstödsenheten

Av följande tabell framgår hur stor gräsensilageareal inklusive den uttagsplikt som är kopplade till dessa arealer som arealstöd har sökts för. Av tabellen framgår även med hur mycket stödet har reducerats p.g.a. överskridande av basarealen.

Tabell 3.22 Gräsensilagestöd och avdrag på grund av överskridande av basarealen 2000-2002, ha

Grass silage aid and deductions when exceeding base area 2000-2002, ha

År	Gräsensilagestöd, ha	Avdrag i % p.g.a. överskridande av basarealen
2000	290 458	36,7
2001	370 618	43,7
2002	435 844	48,8

3.8.6 Budgetkostnader för spannmålsregleringen

Tabell 3.23 EU:s budgetkostnader för spannmålsregleringen (EU - 15), milj. euro och milj. kr

EU's cereal Common Market Organisation budget costs (EU-15), mill. EUR and mill. SEK

År	Summa milj. euro	Summa ca. milj. SEK	Jordbruks- omräkningskurs
1995	15 018	147 270	9,80624
1996	16 998	151 922	8,93762
1997	17 462	155 161	8,88562
1998	17 102	152 607	8,92333
1999	17 866	157 838	8,83455
2000	16 663	138 576	8,31640
2001	17 466	167 883	9,61220
2002 prel	17 916	162 856	9,09000
2003 progn.	16 790	152 621	9,09000

Källa: Jordbruksverket, FEOGA

EU:s jordbruksbudget beräknas 2002 uppgå till totalt ca 44,3 miljarder euro. Spannmål tar ca 40 procent av jordbruksbudgeten i anspråk. Spannmålsens andel av EU:s totala budget uppgår till ca 19 procent. Av spannmålsdelen går den största delen till arealstöd, ca 17,2 miljarder euro där trädesbidraget utgör ca 1,7 miljarder euro. För 2003 beräknas budgetkostnaderna på spannmålsområdet till ca 16,8 miljarder euro och därav beräknas kostnaderna för arealstödet till ca 16,2 miljarder euro.

Kostnaderna för vegetabilieregleringen har de senaste åren ökat förhållandevis mer än för animalieregleringarna. Detta beror bl.a. på de arealbidrag som ges till spannmålsodlingen och är en följd av 1992 års reform som innebär kraftigt ökad användning av direkta stöd.

Tabell 3.24 Spannmålsbudgetens fördelning 1995 - 2003, milj. euro*Cereal budget allocation 1995-2003, mill. EUR*

År	Export- stöd	Lagrings- stöd	Produktions- bidrag	Areal- stöd	Summa
1995	1 092	63	357	13 507	15 018
1996	368	60	357	16 213	16 998
1997	532	71	301	16 558	17 462
1998	397	186	276	16 243	17 102
1999	883	713	373	15 897	17 866
2000.	879	562	334	14 866	16 641
2001	261	367	334	16 896	17 858
2002 prel	80	283	292	17 271	17 926
2003 prog	104	206	272	16 208	16 790

Källa: EU-Kommissionen, FEOGA

3.8.7 EU:s produktion av spannmål

Frankrike, Tyskland, Storbritannien, Spanien och Italien svarar för ca 85 % av den totala spannmålsproduktionen inom EU. Skörden 2002 beräknas bli knappt 210 miljoner ton, vilket är ca 7-8 miljoner ton mindre än under fjolåret. Skördeökningen beror främst på att arealerna ökat. P.g.a. otjänlig väderlek hösten 2000 blev höstsådden mycket liten. Under hösten 2001 kunde sådden ske under mer normala förhållanden och arealerna återgick till tidigare nivåer. 2001 drabbades Sydeuropa svårt av torka men under 2002 har förutsättningarna varit betydligt bättre. Skörden i Spanien väntas öka med ca 2 miljoner ton. Stora delar av Frankrike har också gynnats av bra väder under växtperioden och grödan kunde även skördas under goda förhållanden. Ett stråk från Irland till Österrike och i synnerhet Tyskland drabbades av ihållande regn under skördeperioden. Det ledde till att mycket spannmål gick förlorat, minst några miljoner ton, och ännu större kvantiteter drabbades av svåra kvalitetsproblem. En betydligt större andel än normalt av brödspannmålen har klassats som fodersäd i Tyskland. Även Danmark drabbades i viss mån av regnet medan Finland gynnats av bra väder.

Tabell 3.25 Total spannmålsproduktion i EU-15 1996 - 2002, 1 000 ton*Total cereal production in the EU-15 1996-2002, 1 000 metric tons*

Land	1996	1997	1998	1999	2000	2001 prel.	2002 prog.
Belgien/Lux	2 554	2 364	2 713	2 182	2 118	2 258	2 569
Danmark	9 217	9 621	9 303	8 687	9 412	9 485	8 910
Tyskland	42 137	45 407	44 519	44 452	45 271	49 915	43 450
Spanien	21 699	18 516	21 301	17 118	23 793	17 181	19 104
Frankrike	62 151	63 365	68 276	64 501	66 201	60 089	68 194
Grekland	4 349	4 303	4 139	4 313	4 118	4 060	4 803
Italien	19 855	18 437	17 246	23 342	19 683	18 840	20 212
Irland	1 939	1 937	1 900	1 914	2 123	1 929	1 921
Nederländerna	1 660	1 486	1 530	1 376	1 557	1 736	1 558
Portugal	1 371	1 243	1 215	1 534	1 59	1 331	480
Storbritannien	24 580	23 641	22 806	22 123	23 985	19 582	22 221
Finland	3 666	3 800	2 753	2 836	4 044	3 626	3 804
Sverige	5 966	6 100	5 699	4 931	5 709	5 388	5 417
Österrike	4 280	5 009	4 497	4 523	4 170	4 468	4 293
EU-15	205 341	205 115	207 896	203 832	213 953	200 221	206 937

Källa: EU-Kommissionen, 2002 COPA-COPEGA

Storbritannien, Frankrike och Tyskland svarar för den största delen av vete- och kornproduktionen inom EU. I nedanstående tabell redovisas produktionen av vete och korn för skördeåren 1999/00 - 2002/03.

Tabell 3.26 Produktion av vete och korn under skördeåret 1999/00 - 2002/03, 1 000 ton
Wheat and barley production for crop year 1999/00-2002/03, 1 000 metric tons

Land	1999		2000		2001/02, prel		2002/03, progn	
	Vete	Korn	Vete	Korn	Vete	Korn	Vete	Korn
Belgien/Lux	1 580	446	1 683	387	1 771	321	1 886	365
Danmark	4 406	3 619	4 406	3 619	4 862	3 854	4 070	4 140
Tyskland	19 551	13 301	21 590	12 130	22 865	13 549	20 901	11 005
Spanien	4 426	7 434	5 416	11 283	3 181	6 245	4 050	7 760
Frankrike	35 690	9 661	35 889	9 974	30 642	9 797	37 250	10 800
Grekland	537	320	455	250	400	250	429	311
Italien	3 272	4 695	3 105	1 214	2 898	1 222	2 842	1 050
Irland	557	1 228	727	1 230	632	1 164	876	913
Nederländerna	890	397	1 183	319	1 085	425	935	388
Portugal	287	31	228	45	33	13	60	10
Storbritannien	14 860	6 581	16 819	6 678	11 954	6 890	15 543	5 908
Finland	254	1 568	538	1 985	489	1 786	557	1 586
Sverige	1 659	1 853	2 428	1 658	2 362	1 633	2 158	1 765
Österrike	1 297	1 145	1 251	856	1 439	1 012	1 351	858
EU-15	89 266	52 279	95 718	51 628	84 672	48 215	92 908	46 858

Källa: EU-kommissionen, 2002 COPA-COPEGA

3.8.8 EU:s internhandel

Frankrike svarar för en stor del av exporten inom EU. Länder med hög andel import är Belgien/Luxemburg, Holland och Italien. I tabellerna 3.27 och 3.28 redovisas internhandeln under 2001.

Tabell 3.27 EU:s interna import av spannmål 2001, ton*Internal grain imports in the EU 2001, metric tons*

	Vete	Korn	Råg	Havre	Majs	Totalt
Frankrike	487 246	46 212	2 452	12 803	214 947	763 660
Belgi/Lux.	3 130 171	1 322 127	15 593	40 022	502 913	5 010 826
Holland	3 078 459	712 426	106 210	38 341	1 842 056	5 777 492
Tyskland	905 404	701 784	14 053	85 711	680 131	2 387 083
Italien	4 604 269	685 605	15 346	51 058	489 660	5 845 938
UK	719 535	78677	772	10 221	1 303 677	2 112 882
Irland	331438	1 233	26	190	144 412	477 299
Danmark	223 327	324 399	26 553	7 300	64 858	646 437
Grekland	430 242	111 620	624	24 517	525 868	1 092 871
Portugal	1 401 246	277 365	14 366	11 365	668 482	2 372 824
Spanien	2 396 154	564 516	32 737	28 495	1 325 498	4 347 400
Sverige	65 749	105 213	2 489	844	1 801	176 096
Finland	89 337	39 043	37 436	33	216	166 065
Österrike	70 063	80 844	37 336	13 714	82 825	284 782
EU	17 932 640	5 051 064	305 993	324 614	7 847 344	31 461 655

*Källa: Eurostat***Tabell 3.28 EU:s interna export av spannmål 2001, ton***Internal grain exports in the EU 2001, metric tons*

	Vete	Korn	Råg	Havre	Majs	Totalt
Frankrike	9 793 504	2 306 507	12 939	37 444	6 410 368	18 560 762
Belgi/Lux.	283 888	67 017	977	8 206	1 183	535 977
Holland	401 027	149 896	8 540	7 389	93 692	660 544
Tyskland	3 742 158	1 074 113	262 456	62 327	690 839	5 831 893
Italien	150 992	2 681	892	2 453	187 832	344 850
UK	1 322 577	512 698	11	84 452	4 188	1 923 926
Irland	46 447	103 102	-	6 819	23 592	179 960
Danmark	301 060	423 142	3 289	4 858	3 739	736 088
Grekland	274 302	-	-	-	2 805	277 107
Portugal	168 427	18 119	725	101	4 225	191 597
Spanien	709 401	167 690	7 162	25 593	154 887	1 064 733
Sverige	273 893	109 275	6 514	26 919	368	416 968
Finland	4 581	58 815	347	56 314	283	120 340
Österrike	441 568	56 928	2 141	1 614	29 348	531 599
EU	17 932 640	5 051 064	305 993	324 614	7 847 344	31 461 655

Källa: Eurostat

3.8.9 EU:s handel med tredje land

EU har en omfattande handel, främst export med omvärlden. I tabell 3.29 redovisas importen och exporten av spannmål totalt, samt separat för vete, korn, havre och majs 1998/99 – 2001/02. Exporten minskade ånyo kraftigt mellan 2000/01 och 2001/02. Den viktigaste anledningen till exportminskningen var att skörden i EU var ca 15 miljoner ton mindre än föregående år. Hård konkurrens på exportmarknaden med varor från främst Östeuropa bidrog också till nedgången. Importen ökade kraftigt under 2001/02. Traditionellt har EU i stort sett enbart importerat kvalitetsspannmål. Under 2001/02 importerades dock stora mängder foderspannmål från Östeuropa.

Tabell 3.29 EU:s import och export av spannmål 1996/97-2001/02, milj. ton

EU's grain imports and exports 1996/97-2001/02, mill metric tons

Spannmålsslag	1998/99		1999/00		2000/01		2001/02	
	Export	Import	Export	Import	Export	Import	Export	Import
Vete	15,1	2,7	16,7	3,3	13,7	3,0	9,8	9,4
Korn	11,7	0	14,3	0	8,1	0	6,3	1,1
Majs	0,1	2,9	0,1	1,8	0,2	2,5	0	1,9
Råg	1,3	0	2,3	0	1,0	0	0,8	0,3
Havre	0,5	0	0,5	0	0,7	0	0,5	0
Övrigt	0,1	0,6	0,1	0,6	0	0,2	0	0,2
SUMMA	28,8	6,2	34,0	5,7	23,7	5,7	17,5	12,9

Källa: EU-Kommissionen

3.8.10 Marknadspriser för spannmål

Priserna för spannmål på EU-marknaden varierar normalt mellan interventionsprinsnivå och gränsskyddad prinsnivå. I de områden där det finns överskott på marknaden ligger priserna normalt runt interventionspriset. Under den period av året då det inte är möjligt att lämna till intervention kan priserna vara ännu lägre. Priserna i områden med underskott styrs av kostnaderna för att transportera spannmål från överskottsmarknaderna.

Inom EU rapporteras varje vecka partihandelspriser på spannmål från de olika medlemsländerna. Under inledningen av marknadsåret 2001/02 var priserna i EU generellt sett mycket höga. Hårdnande konkurrens från Östeuropa ledde dock till att priserna föll successivt under marknadsåret. Förväntningar om hög skörd inom EU och fortsatt press från Östeuropa ledde till att priserna var betydligt lägre än under föregående år i inledningen av 2002/03. Dåligt väder i EU och stigande priser i Nordamerika har dock lett till att priserna inom EU stigit under hösten 2002. I tabell 3.30 redovisas förhållandet mellan marknadspriset och interventionspriset i några EU-länder i oktober och november 2002.

Tabell 3.30 Marknadspris för spannmål i EU jämfört med interventionspriset oktober och november 2002, interventionspris = 100

Market prices for grain in the EU compared to intervention price in October and November 2002, intervention price=100

VETE (brödvete)			
Land		oktober	november
Danmark	Köpenhamn	120	119
Tyskland	Hamburg	125	121
	Würzburg	113	110
	Dresden	118	116
Frankrike	Rouen	117	112
	Dunkerque	115	111
	Creil	108	101
Italien	Alexandria	112	114
	Milano	137	135
	Bologna	133	138
Finland	Nokia	128	128
Sverige	Helsingborg	126	121
Österrike	Wels	104	107
Spanien	Barcelona	134	135

KORN			
Land		oktober	november
Danmark	Köpenhamn	113	110
Tyskland	Hamburg	109	108
	Würzburg	99	98
	Mannheim	91	91
Frankrike	Rouen	108	106
Italien	Alexandria	108	107
	Milano	126	125
Finland	Raisio	103	104
Sverige	Helsingborg	112	109
	Norrköping	111	108
Österrike	Wien	104	103
Spanien	Albacete	115	117

Källa: EU-kommissionen

3.8.11 Östeuropa

Spannmål är i de flesta central- och östeuropeiska länder (CÖE-länder) den viktigaste grödan. Av den totala åkerarealen i CÖE-länderna odlas spannmål på ca 60 % av arealen. Den totala spannmålsarealen uppgår till knappt 25 miljoner hektar vilket kan jämföras med en areal på ca 38 miljoner hektar i EU-15. Spannmålsodlingens omfattning har varit förhållandevis stabil jämfört med många andra produkter som fått vidkännas kraftiga minskningar. De största spannmålsarealerna i CÖE-länderna finns i Polen med ca nio miljoner hektar och Rumänien med ca sex miljoner hektar. Vete är det dominerande spannmålsslaget i de flesta av CÖE-länderna, men det finns stora arealer av råg och havre i Polen och stora majsarealer i Ungern och Rumänien.

Avkastningsnivån i CÖE-länderna är betydligt lägre än i EU-15. Under den senaste tioårsperioden har avkastningen t.o.m. sjunkit bl.a. beroende på brist på insatsvaror och låga priser. I genomsnitt uppgår avkastningen i CÖE-länderna till ca 3,3 ton/hektar vilket är ca 2 ton/hektar lägre än i EU-15. Högst hektaravkastning bland CÖE-länderna har normalt Slovenien och Ungern med ca 5 ton/hektar medan de baltiska länderna ligger runt 2 ton/hektar.

Den totala spannmålsproduktionen i CÖE-länderna uppgår till ca 90 miljoner ton. Skörden 2002 blev i de flesta av kandidatländerna sämre än under 2001. De sydliga CÖE-länderna drabbades av torka medan bl.a. Tjeckien drabbades av stora översvämningar.

Tabell 3.31 Spannmålsskörden i några av CÖE-länderna 1998-2002, milj. ton

Cereal harvest in some of the CEEC 1998-2002, mill. metric tons

Land	Vete					Foder-säd				
	1998	1999	2000	2001	2002	1998	1999	2000	2001	2002
Polen	9,5	9,1	8,5	9,3	9,3	18,0	16,8	13,9	17,8	16,7
Ungern	4,9	2,6	3,7	5,2	3,9	8,1	8,8	6,3	9,6	7,6
Rumänien	5,2	4,4	4,4	7,9	4,3	9,6	11,7	5,9	10,5	8,8
Tjeckien	3,3	4,0	4,1	4,5	4,0	3,0	2,9	2,4	2,8	2,7

Källa: IGC

Konsumtionen av spannmål i CÖE-länderna minskade kraftigt under inledningen av 1990-talet som en följd av förändringarna i de ekonomiska och politiska systemen. Den viktigaste orsaken till minskad efterfrågan på spannmål torde vara minskningen av animalieproduktionen. En del av konsumtionsminskningen har återhämtats men i de flesta av CÖE-länderna är konsumtionen fortfarande lägre än i slutet på 1980-talet. Det är i synnerhet de baltiska länderna som fått vidkännas de största konsumtionsminskningarna.

Merparten av CÖE-länderna har vid normal skörd balans på marknaden, det finns dock några undantag. Ungern har regelmässigt överskott och då i synnerhet av vete. Rumänien har vid god skörd också betydande spannmålsöverskott, men stor osäkerhet i produktionsapparaten gör att variationerna i utbudet är mycket stora. Slovenien och Estland har regelmässigt behov av att importera spannmål för att klara den egna försörjningen. För 2002/03 blir exporten mindre än under fjolåret. Ungern väntas kunna exportera ca 3,4 miljoner ton spannmål jämfört med ca 4,6 miljoner ton 2001/2002.

Tabell 3.32 Spannmålshandeln i några av CÖE-länderna 1998-2002, milj. ton*Cereal trade in some CEEC 1998-2002, mill. metric tons*

Land	Vete					Fodersäd				
	1998	1999	2000	2001	2002	1998	1999	2000	2001	2002
Export										
Ungern	1,7	0,8	0,8	1,9	1,2	1,6	1,8	065	2,7	2,2
Rumänien	0,4	0,6	0,1	0,8	0,7	-	-	-	-	-
Import										
Polen	0,3	0,3	0,8	0,2	0,3	0,5	0,8	1,0	0,3	0,4
Bulgarien	0,1	0,1	0,2	0,1	0,1	-	-	-	-	-
Baltiska länderna	0,3	0,3	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2	0,1	0,2

Källa: IGC

Den fråga som varit i centrum för förhandlingarna på spannmålsområdet har varit kandidatländernas villkor för arealstöden. Förhandlingarna har berört dels på vilka grunder som stödet ska beräknas, dels hur snabbt som stöden ska fasas in.

För arealstöden, liksom övriga direktstöd gäller att EU ur gemensamma medel finansierar 25 procent det första året, 2004. Därefter ökar EU-finansieringen med fem procent per år t.o.m. 2006 och därefter med tio procent. Kandidatländerna har nått upp till samma stödnivå som de nuvarande EU-länderna 2013. P.g.a. att medlemskapet sker den 1 maj 2004 kommer kandidatländerna inte att vara berättigade till arealstöd förrän 2005.

Under perioden 2004-2006 har kandidatländerna möjlighet att överföra LBU-medel till direktstöden. Antingen kan 20 procent överföras per år eller 25, 20 respektive 15 procent per år under perioden. Detta kan kompletteras med nationella medel upp till en nivå av maximalt 30 procent av EU:s stödnivå.

Kandidatländernas basarealer och referensavkastningar baseras på senast kända produktionsdata. Basarealen grundas på faktiska arealer för perioden 1997-1999 och referensavkastningen på perioden 1995-1999. Den matematiska beräkningsmetoden följer samma regler som tillämpades för EU-15.

Tabell 3.33 Referensavkastning och basareal i kandidatländerna, ton/ha och 1 000 ha
Reference yield and base area in the candidate countries, metric tons/ha and 1 000 ha

Land	Referensavkastning, ton/ha	Basareal, 1 000 ha
Cypern	2,30	79,00
Tjeckien	4,20	2 253,60
Estland	2,40	362,80
Ungern	4,73	3 487,80
Lettland	2,50	443,60
Litauen	2,70	1 146,60
Malta	2,02	4,60
Polen	3,00	9 454,67
Slovakien	4,06	1 003,47
Slovenien	5,27	125,17
SUMMA KL		18 361,34
SUMMA EU-15		53 593,00

3.8.12 Världsproduktion av spannmål

Skörden av vete har för 2001/02 beräknats till ca 579 miljoner ton. För 2002/03 prognosticeras produktionen av vete till ca 565 miljoner ton, vilket är mindre än föregående år. Världsskörden av vete har minskat för sjätte året i rad.

Produktionen av fodersäd väntas också minska under 2002/03 jämfört med föregående år från ca 891 miljoner ton till ca 869 miljoner ton.

Höga spannmålspriser under mitten av 1990-talet ledde till ett ökat intresse för spannmålsodling. Detta ledde till att priserna snabbt vände neråt på nytt, vilket resulterat i minskade arealer i inte minst Nordamerika. Vetearealen i USA har under flera år i rad nått nya lägsta noteringar. Kanada drabbades åter av svår torka under växtperioden, vilket därefter följdes av långvariga regn under skördeperioden. I Australien har svår torka också lett till betydande skördebortfall. Argentina drabbades under slutet av 2001 av ekonomiska problem vilket bl.a. ledde till att handeln med spannmål helt upphörde under en tid. Den ekonomiska oron ledde till att intresset för spannmålsodling minskade under 2002. Ryssland och Ukraina har för andra året i rad fått mycket goda skördar. Länderna kommer åter att ha stora överskott att exportera. Det finns dock en del osäkerhet om det finns lager och utlastningsutrustning för att klara de kvantiteter som det är frågan om. Under hösten 2002 har stora mängder spannmål, främst av foderkvalitet, exporterats från Östeuropa till bl.a. EU.

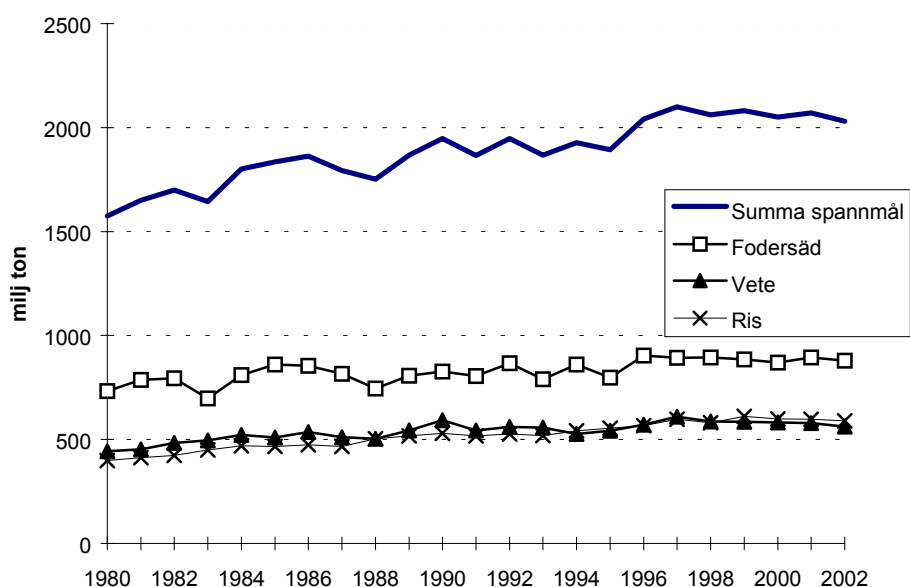
Tabell 3.34 visar världsproduktionen av spannmål uttryckt i miljoner ton.

Tabell 3.34 Världsproduktion av spannmål, milj. ton

Cereal world production, mill. metric tons

Skördeår	93/94	94/95	95/96	96/97	97/98	98/99	99/00	00/01	01/02 prel	02/03 prog
Vete	558	526	541	582	610	587	585	582	579	565
Fodersäd	790	874	801	914	895	894	885	868	891	869
Ris (paddy)	529	540	550	571	579	581	611	599	597	589
Summa	1 876	1 940	1 892	2 067	2 084	2 053	2 081	2 049	2 067	2 023

Källa: IGC och FAO

Figur 11 Världsproduktionen av spannmål 1980 - 2002, milj. ton

Cereal world production 1980-2002, mill. metric tons

Källa: IGC och FAO

3.8.13 Den internationella handeln med spannmål

Världshandeln 2002/03 förväntas minska för vete jämfört med föregående år. Handeln med vete beräknas till ca 101 miljoner ton, vilket är en minskning med ca 5 miljoner ton. Det är främst EU och länderna i Mellanöstern som drar ner sin import. Länderna i Fjärran Östern ökar däremot handeln. Bland exportländerna noteras större kvantiteter från EU, Ryssland och Ukraina medan de traditionella exportländerna Kanada, Australien och Argentina minskar sin export kraftigt. Handeln med fodersäd väntas bli i stort sett oförändrad. EU:s export av korn väntas öka medan både Kanada och Australien minskar sin handel.

3.8.14 Övergångslager

Övergångslagren för vete beräknas minska för femte året i rad. Historiskt sett är lagren på en mycket låg nivå. Lagren har dock alltmer omfördelats till att finnas i de exporterande länderna.

Tabell 3.35 Övergångslager* av spannmål, milj. ton

Carry-over stocks of cereals, mill. metric tons

År	1996/97	1997/98	1998/99	1999/00	2000/01	2001/02 prel.	2002/03 progn.
Vete	110	134	166	174	173	166	138
Fodersäd	124	138	199	191	168	153	122
Ris (skalad)	56	55	157	168	163	150	131
Summa	290	327	522	533	504	469	391
Lager i % av konsumtionen	15,9	17,8	28	28	27	25	21

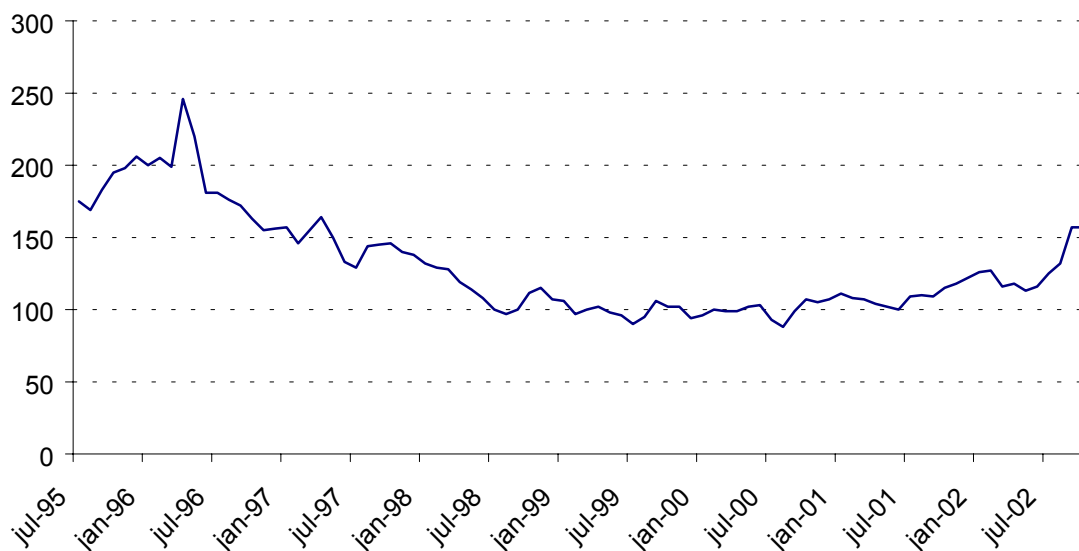
* Anger övergångslager vid utgången av ett visst skördeår

Källa: Vete och fodersäd IGC, ris FAO

3.8.15 Världsmarknadspriser för spannmål

Världsmarknadspriserna för spannmål nådde en historiskt sett mycket hög prisnivå under 1996. Efter denna toppnotering föll priserna successivt tillbaka för att stabiliseras på relativt låga nivåer under slutet av 1990-talet och början på 2000-talet. Krympande världslager och stora produktionsbortfall i flera av de ledande produktionsområdena har lett till kraftigt stigande priser under hösten 2002. Det är priserna för kvalitetsvete som stigit mest medan uppgången för vete av standardkvalitet och för fodersäd varit mindre.

Prisbildningen i Europa för spannmål för export styrs i första hand av amerikanska spannmålsprisnoteringar. Priset på vete 1995-2002 redovisas i figur 12.

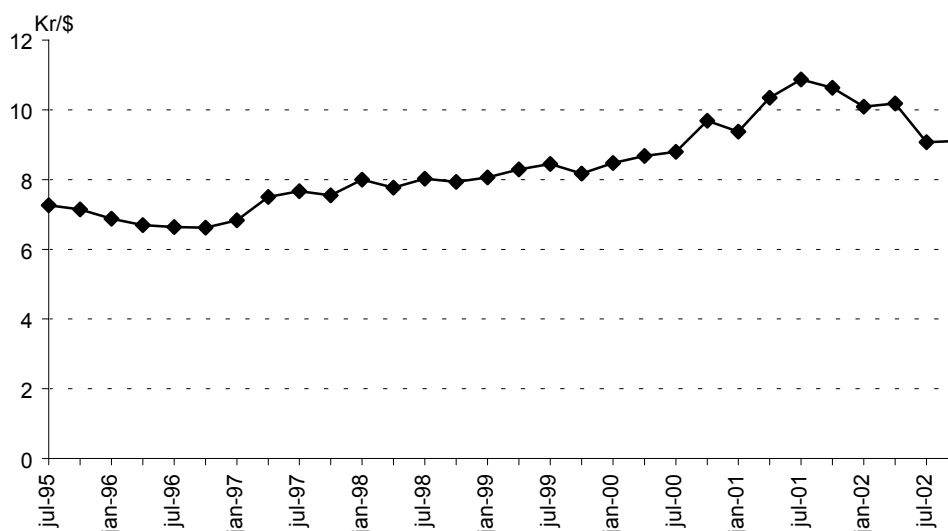

Figur 12 Världsmarknadspris på soft red vete No 2. US Gulf, Chicago Board of Trade, dollar/ton

World market prices for Soft Red Wheat No 2. US Gulf, Chicago Board of Trade, dollar/metric ton

Källa: IGC

En viktig faktor vid handel med spannmål är dollarkursens utveckling. I figur 13 redovisas hur dollarn har utvecklats mot kronan över tiden. Dollarkursen steg kraftigt under 2001 och översteg då för första gången värdet för euron. Under 2002 har dollarn sjunkit tillbaka något och skillnaden mot euron har alltmer minskat. Den höga dollarkursen är en viktig orsak till att EU kunnat exportera spannmål utan bidrag.

Figur 13 Dollarkursens utveckling 1995 - 2002, kr/dollar

Developmet of the dollar exchange rate 1995-2002, SEK/dollar

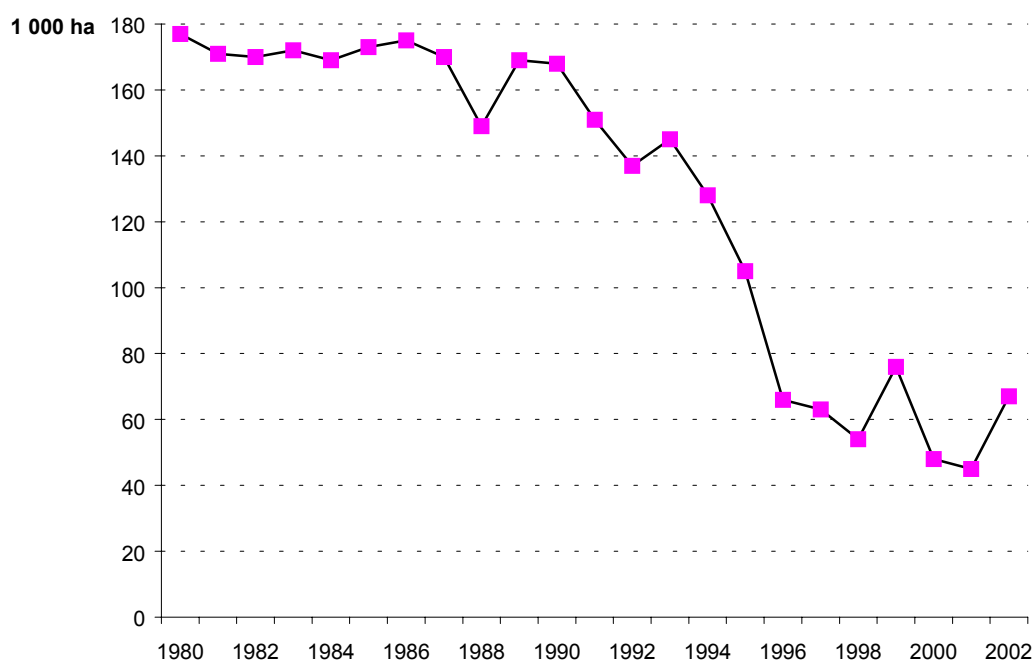
4 OLJEVÄXTER

4.1 Areal

Oljeväxtarealen minskade kraftigt under 1990-talet. Från en förhållandevis konstant odling på ca 170 000 hektar under 1980-talet minskade odlingen till ca 100 000 hektar under de första åren på 1990-talet. Efter EU-inträdet har arealen minskat ytterligare. Sänkt arealstöd och olämpliga odlingsförutsättningar ledde till att oljeväxtodlingen gick ner till knappt 50 000 hektar under 2000 och 2001. 2002 har dock arealen ökat till ca 67 000 hektar, vilket är den största arealen sedan 1999. Relativt bra priser för oljeväxtfrö samt dåliga förutsättningar för höstsådd av spannmål torde vara skäl som bidragit till ökningen. Höstraps odlades på ca 31 000 hektar, våraps på ca 22 000 hektar och vårrybs på ca 12 000 hektar under 2002. För närvarande odlar ca 3 800 lantbrukare oljeväxter.

Odlingen av oljelin ökade kraftigt under perioden 1995-1999 till som högst över 34 000 hektar, men till följd av lägre arealstöd fr.o.m. 2000 har odlingen minskat radikalt. För 2002 uppgår odlingen av oljelin till ca 3 000 hektar.

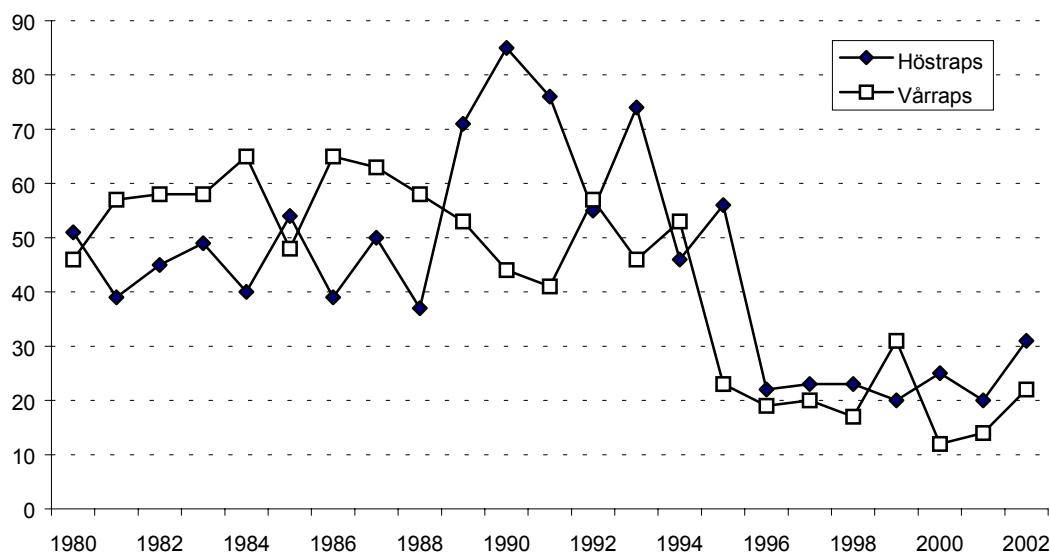
För att täcka inhemsk förbrukning av fettråvara skulle det enligt tidigare politisk målsättning krävas en produktion på ca 300 000 ton oljeväxtfrö. Produktionen för 2002 prognosticeras till ca 150 000 ton (18 procents vattenhalt). 2002 var produktionen ca 106 000 ton (exklusive oljelin). Höstsådden 2002 genomfördes under gynnsamma väderleksförhållanden, men en långvarig period utan nederbörd torde dock ha skadat stora arealer. I figur 14 visas arealutvecklingen för oljeväxtgrödorna mellan 1980 och 2002.

Figur 14 Arealutveckling för oljeväxtgrödor (exklusive oljelin) fr.o.m. 1980, 1 000 ha

Development of area sown with oil plants (excluding linseed) from 1980, 1 000 ha

Källa: SCB

Figur 15 Arealutveckling höstraps och vårraps, 1 000 ha

Development of area sown with winter rape and spring rape, 1 000 ha

Källa: SCB

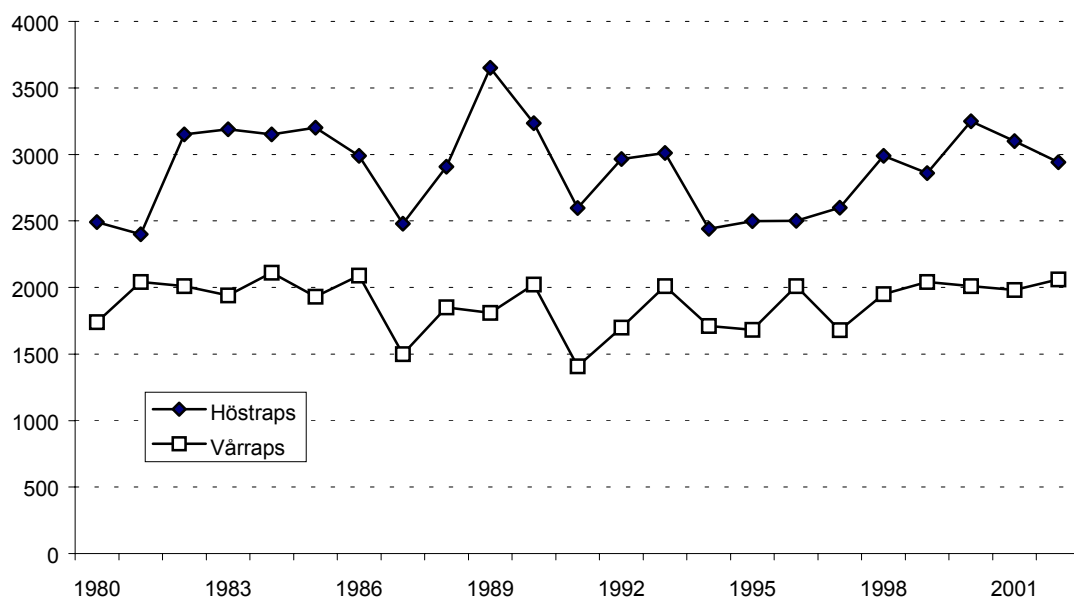
Genom att Sverige fr.o.m. den 1 januari 1995 blev medlem av EU är odlingen av oljeväxter kvoterad. Sveriges kvot, eller basareal, är beräknad som ett genomsnitt av odlingen under perioden 1992-1994. Totalt blev Sveriges kvot 137 000 hektar. I denna kvot ingick en uttagen areal om minst tio procent. I praktiken innebar kvoten således en odling på maximalt 123 300 hektar. 1999 års reformbeslut, som innebär att stödet till oljeväxter likställs med stödet till andra grödor, sätter dock kvotsystemet ur spel fr.o.m. 2002 års odling. Det är också möjligt att odla oljeväxter på uttagen areal. Oljan som utvinns måste i så fall uteslutande användas för tekniska ändamål. I SCB:s arealuppgifter som angivits ovan ingår både odling av oljeväxter till livsmedelsanvändning och till teknisk användning.

Den ekologiska oljeväxtodlingen är av liten omfattning. Den KRAV-odlade arealen uppgick 2001 till ca 1 300 hektar. Under de senaste fem åren har arealen ökat med några hundra hektar.

4.2 Hektarskörd

Preliminära uppgifter över hektarskördarna 2002 visar på en avkastningsnivå något över femårsgenomsnittet för höstraps och vårraps och något under för vårrybs. Hektaravkastningen för höstraps uppgår till ca 2,9 ton/hektar och ca 2,1 ton/hektar för vårraps.

Nedan visas hektarskördarnas utveckling efter 1980 för de vanligaste oljeväxtgrödorna.

Figur 16 Hektarskördar för höst- och vårraps 1980-2002, kg/ha (18 % vattenhalt)

Winter rape and spring rape yield per hectare 1980-2002, kilos/ha (18 % water content)

Källa: Jordbruksverket, Sveriges frö- och oljeväxtodlare

4.3 Totalskörd

Enligt uppgifter från SCB beräknas 2002 års skörd till ca 159 000 ton (exklusive oljelin), vilket är ca 30 000 ton mer än genomsnittet de senaste fem åren. I tabell 4.1 visas totalskörden under perioden 1995-2002.

Tabell 4.1 Totalskörd av oljeväxtfrö (nio procents vattenhalt)

1995 - 2002, milj. kg

Total harvest of oil seeds (nine per cent water content) 1995-2002, mill. kilos

Gröda	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002 prel
Höstraps	129	50	53	75	56	81	62	92
Vårrops	37	42	36	33	64	23	27	46
Höstrybs	2	1	2	2	2	2	1	2
Vårrybs	28	40	30	19	40	15	16	19
Oljelin	-	10	12	6	32	8	3	3
Totalt	196	143	132	135	194	119	109	162

Källa: SCB

4.4 Skördens användning och utrikeshandel med oljeväxtfrö

Före EU-medlemskapet löstes skörden av oljeväxtfrö in av Oljeväxtkontoret. Efter Sveriges EU-inträde finns inte längre något inlösenssystem för den svenska skörden. Numera köps oljeväxtfröskörden in av kooperativa och privata företag. En mindre del används till fodertillverkning men den största delen säljs vidare till Karlshamns AB för vidareförädling. Den tekniska industrin använder en mindre del av den svenska skörden bl.a. till ekobränsle. Karlshamns AB tillgodoser den största delen av sitt behov av oljeväxtfrö genom import. Den största delen av den svenska importen består av raps- och rybsfrö. Importen av rapsfrö kommer till största delen från EU-länder som Tyskland och Danmark, men en viss del kommer även från länder i Östeuropa, som Polen och Litauen. P.g.a. minskad odling har den svenska exporten av rapsfrö nästan helt upphört. En viss export förekommer dock varje år och då främst till Finland. Även det senaste året har det skett export av linfrö från Sverige. Det är framför allt andra EU-länder som köpt linfrö i Sverige. I tabell 4.2 redovisas den svenska utrikeshandeln med oljeväxtfrö för 1996-2002.

Tabell 4.2 Svensk import och export av oljeväxtfrö 1996-2002, ton

Swedish oil seed imports and exports 1996-2002, metric tons

Import	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002 (jan-juli)
Sojabönor	1 447	1 894	990	1 599	6 634	13 507	1 349
Jordnötter	2 579	2 037	2 745	2 371	2 036	2 548	1 149
Kopra	6 625	0	0	0	0	0	0
Linfrö	937	741	805	941	1 482	1 076	521
Raps/rybs	176 808	63 548	117 761	189 889	131 729	166 648	63 172
Solrosfrö	13 394	16 669	14 712	15 424	13 505	15 365	3 211
Andra frösorter	18 487	6 934	15 418	4 936	14 241	19 608	15 107
Oljeväxtfrömjöl	11 514	22 566	17 076	42 847	43 191	48 731	2 538
Export	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002 (jan-juli)
Sojabönor	78	26	24	26	16	26	16
Linfrö	174	707	1 206	293	5 883	2 299	101
Raps/rybs	11 980	3 219	7 296	3 856	3 042	2 565	1 438
Solrosfrö	538	858	1 114	1 226	773	729	187
Andra frösorter	244	333	542	462	759	759	394
Oljeväxtfrömjöl	5	8	5	3	2	4	7

Källa: SCB

4.5 Konsumtion av olja och margarin

Den totala användningen av olja i Sverige uppgår till ca 140 miljoner kg. Huvuddelen av oljan (raps-, rybs-, solros- och sojaolja) – ca 110 miljoner kg – används vid tillverkning av margarin.

Konsumtionsmönstret av matfett direkt till konsument har genomgått en stor förändring i det att den totala konsumtionen minskat och att konsumtionen av de s.k. lättmargarinerna ökat. Det är främst margarinindustrins lättmargarin som ökat. Troligtvis beror förändringen främst på information om bättre kostvanor. Inom bageriindustrin har matfettetsförbrukningen varit konstant under senare delen av 1980-talet och 1990-talet.

Av de enskilda oljorna används främst rapsolja. Enligt uppgifter från rapsoljeindustrin uppgår nu produktionen till ca 100 miljoner kg. Merparten av oljan används som råvara vid framställning av margarin och annat matfett. En mindre andel används till tekniskt bruk, t.ex. som smörjmedel eller som tillsats i den kemisk-tekniska industrin. Under de senaste åren har förbrukningen inom landet ökat vilket lett till att exporten har minskat. Produktionen och exporten av rapsolja redovisas nedan.

Tabell 4.3 Produktion och export av rapsolja, 1 000 ton

Rape seed oil production and exports, 1 000 metric tons

	Produktion av rapsolja	Export av Rapsolja
1989/90	103,5	75,5
1990/91	96,2	63,0
1991/92	96,3	31,5
1992/93	105,0	39,8
1993/94	106,7	25,9
1994/95	118,0	38,0
1995/96	109,2	58,3
1996/97	117,0	50,5
1997/98	95,1	13,1
1998/99	89,2	17,9
1999/00	98,2	13,4
2000/01	*	9,6
2001/02	*	7,2

*Uppgift saknas.

Källa: Karlshamns AB, SCB

4.6 Regleringen

Före det svenska medlemskapet i EU fanns ett system för inlösen av oljeväxtfrö. I praktiken innebar det att staten garanterade oljeväxtodlarna ett visst pris för oljeväxtfröet. EU-inträdet innebar att denna reglering togs bort och förutom ett arealstöd är oljeväxtmarknaden oreglerad. Numera levereras oljeväxterna till kooperativa eller privata företag. Priset på oljeväxter kvalitetsregleras efter bl.a. vattenhalt, oljehalt, erukasyrahalt, klorofyllinnehåll och renhet. Odlarpriset för oljeväxter påverkas i större utsträckning av världsmarknadspriset jämfört med spannmål eftersom EU:s oljeväxtreglering är annorlunda utformad, se nedan.

Tabell 4.4 Prisutveckling för oljeväxter, kr/kg

Price development for oil plants, SEK/kilo

År	Höstraps	Vårraps	Höstrybs	Vårrybs	Oljeväxter
1991	2,75	2,75	2,50	2,75	-
1992	2,75	2,75	2,20	2,75	-
1993*	-	-	-	-	-
1994**	2,63	2,63	2,10	2,63	-
1995***					1,70
1996					1,75
1997					1,80
1998					1,93
1999					1,34
2000					1,55
2001					1,94
2002					1,98

* 1993 fastställdes inget inlösenpris

** Fr.o.m. 1994 avser priset en vara med 9 % vattenhalt, tidigare avsåg priset 18 %

*** Fr.o.m. 1995 redovisas endast ett pris för oljeväxter

Källa: Oljeväxtkontoret, Jordbruksverket

EU:s reglering på oljeväxtområdet förändrades i början på 1990-talet. EU tvingades att förändra regleringen på oljeväxtområdet redan ett år innan den stora reformen genomfördes på spannmålsområdet. USA anmälde EU:s tidigare stöd till GATT (WTO) som konkurrenssnedvridande i förädlingsindustrin och detta tvingade fram en ny reglering. Till skillnad från spannmålen finns det inte kvar något prisstöd på oljeväxtområdet utan hela stödet ges i form av arealbidrag. Producenterna får världsmarknadspris för fröråvaran och ersätts upp till en viss prisnivå, som är kopplad till spannmålspriset, i form av arealbidrag. För att bli berättigad till arealbidraget krävs att godkända sorter odlas. För att en sort ska vara godkänd krävs att den är dubbellåg. Utsädet ska vara certifierat men det finns möjlighet att även använda hemmaproducerat utsäde.

Odlingen var t.o.m. 2001 begränsad av en kvot som var fördelad på respektive medlemsland. I 1999 års reformbeslut ingick som en del att utjämna arealstödet mellan olika grödor. Det innebar att stödet till oljeväxter sänktes successivt till samma nivå som för spannmål m.fl. grödor. Fr.o.m. 2002 års odling är anpassningen av arealstödet fullt ut genomförd. Enligt det s.k. Blair House-avtalet ska EU inte drabbas av någon kvotering av oljeväxtodlingen när det extra stödet till oljeväxterna är borttaget.

För fettvaror finns en fast tull. För rapsolja uppgår tullen till tio procent om produkten är avsedd för livsmedelsändamål och till 5,6 % om den är avsedd för tekniska ändamål. EU:s totala landskvoter och oljeväxtarealer redovisas i tabell 4.5.

Tabell 4.5 EU:s odlade arealer för oljeväxtodling, 1 000 ha

Total sown area for oil plant production in the EU, 1 000 ha

År	Odlad areal för livsmedelsändamål	Odlad areal för teknisk användning
92/93*	5 557	-
93/94*	5 416	203
94/95*	5 171	615
95/96	4 414*	944
	4 714	968
96/97**	4 842	650
97/98	5 141	393
98/99	5 259	419
99/00	4 985	959
2000/01	4 423	***
2001/02	4 486	***

*Avser EU-12

**Avser EU-15

*** Uppgift saknas

Källa: EU-Kommissionen

De största oljeväxtarealerna inom EU finns i Frankrike, Spanien och Tyskland. Sveriges areal motsvarar endast ca en procent av EU:s totala areal.

Tabell 4.6 EU-ländernas areal för oljeväxtodling 2001/02, 1 000 ha*EU-countries' oil plant cultivation 2001/02, 1 000 ha*

Land	Odlad areal
Belgien	2,9
Danmark	58,5
Tyskland	828,4
Grekland	15,1
Spanien	871,2
Frankrike	1 534,0
Irland	1,3
Italien	553,3
Luxemburg	2,1
Holland	0,5
Österrike	81,2
Portugal	41,7
Finland	72,5
Sverige	42,1
Storbritannien	381,6
Totalt	4 486,4

Källa: EU-Kommissionen

Produktionsutvecklingen inom EU redovisas i tabell 4.7. Sänkt arealersättning i EU de senaste åren har lett till att intresset för oljeväxtodling minskat trots höga marknadspriser. Det är främst odling av solrosor och soja som minskat medan rapsodlingen ökat det senaste året. Översvämningar i Tyskland har dock gjort att skörden av oljeväxter blivit mindre än förväntat.

Tabell 4.7 EU:s produktion av oljeväxter 2000-2002, 1 000 ton, (nio procents vattenhalt)*EU's oil plant production 2000-2002, 1 000 metric tons, (nine per cent water content)*

	Raps/rybs			Solrosfrö			Sojabönor			Totalt inkl. sojabönor		
	2000	2001	2002	2000	2001	2002	2000	2001	2002	2000	2001	2002
Frankrike	3 569	2 874	3 322	1 813	1 531	1 581	215	311	207	5 597	4 766	5 060
Tyskland	3 585	4 159	3 847	64	54	57				3 649	4 213	3 904
Spanien	42	36	10	967	949	793	7	8	2	1 016	993	805
Italien	41	46	6	357	360	209	815	838	452	1 213	1 244	667
Storbrit.	1 170	1 160	1 394	0	0	0				1 170	1 160	1 394
Danmark	2 92	212	230	0	0	0				292	212	230
Österrike	110	146	126	56	52	56	31	33	30	197	232	213
Portugal	0	0	0	62	64	65	0	0	0	62	64	65
Sverige	122	106	160	0	0	0	0	0	0	122	106	160
Finland	84	78	104	0	0	0	0	0	0	84	78	104
Grekland	0	0	0	26	26	25	0	0	0	26	26	25
Bel/Lux.	24	18	18	0	0	0	0	0	0	24	18	18
Holland	3	2	3	0	0	0	0	0	0	3	2	3
Irland	6	6	6	0	0	0	0	0	0	6	6	6
EU-15	9 048	8 843	9 226	3 345	3 086	2 736	1 068	1 190	691	13 461	13 119	12 653

Källa: Coceral

I tabell 4.8 redovisas arealstödet 2002 till den svenska oljeväxtodlingen. Under avsnitt 3.8.5 redovisas en karta över regionindelningen.

Tabell 4.8 Regionalisering år 2002 av oljeväxtstödet, euro/ha*Regionalisation of oil plant aid 2002, EUR/ha*

Region	Arealbidrag, euro/ha	kr/ha*
I	327,4	2 985
II	287,5	2 621
III	256,5	2 338
IV	218,1	1 988
V	186,0	1 696
VI	167,8	1 530

* Avser kursen 1 euro = 9,11889

Nedan redovisas utbetalda arealstöd till svensk oljeväxtodling efter EU-inträdet.

Tabell 4.9 Utbetalda bidrag till svenska oljeväxtodlare 1995 – 2002, milj. kr

Area payments paid to Swedish oil plant growers 1995-2002, mill. SEK

År	Summa milj. kr	Antal brukare	Areal i ha
1995	362,70	8 500	94 000
1996	228,90	5 900	62 000
1997	226,00	5 640	63 000
1998	192,00	4 800	52 000
1999	249,00	6 080	72 100
2000	137,50	4 320	44 700
2001	124,30	3 760	42 100
2002*	162,30	5 400	64 100

* Preliminära siffror

Källa: Jordbruksverket

Det är möjligt att odla oljeväxter för icke-livsmedelsändamål på mark som tagits ur produktion. För denna odling ges trädesersättning. Produktionen är begränsad enligt EU:s avtal med USA, Blaire-House, till en areal motsvarande 1 miljon ton sojamjölsekvivalenter. För att produktionen ska vara godkänd får värdet av biprodukterna (pressåterstoderna) inte överstiga 50 % av det totala varuvärdet. All odling måste dessutom ske på kontrakt. 2002/03 odlas preliminärt ca 2 820 hektar oljeväxter för icke-livsmedelsändamål i Sverige.

Tabell 4.10 I Sverige odlad oljeväxtareal till icke-livsmedelsändamål 1995/96 - 2002/03, ha

Area of oil plants grown for non-food purposes in Sweden 1995/96-2002/03, ha

År	Hektar
1995/96	7 000
1996/97	4 000
1997/98	1 700
1998/99	2 670
1999/00	4 270
2000/01	3 380
2001/02	2 820
2002/03	3 455

Källa: Jordbruksverket

4.6.1 EU:s totala utgifter för oljeväxtregleringen

Utgifterna för oljeväxtregleringen motsvarar ungefär tre procent av EU:s jordbruksbudget för 2003. I tabell 4.11 redovisas utgiftsutvecklingen under 1992-2003. Utgifterna har minskat de senaste åren till följd av reformbeslutet 1999 som innebar successivt reducerade arealstöd.

Tabell 4.11 EU:s totala utgifter för oljeväxtregleringen 1992 -2002, mrd. euro

EU expenses within the oil plant Common Market Organisation 1992-2002, bill. EUR

År	Utgifter
1992	4,0
1993	2,9
1994	2,6
1995	2,3
1996	2,7
1997	2,4
1998	2,5
1999	2,3
2000	2,0
2001	1,8
2002	1,6
2003	1,25

Källa: EU-Kommissionen

4.7 Världsproduktion

Världsproduktionen av oljeväxter väntas falla något efter förra årets rekordnivå. Den totala produktionen beräknas till 318 miljoner ton vilket är en minskning med ca 5 miljoner ton sedan föregående år. Det är främst produktionen av raps och bomull som minskar. Otjänlig väderlek i Kanada har lett till minskad skörd av raps. Intresset för att odla sojabönor i USA har ökat under de senaste åren bl.a. till följd av den nya amerikanska jordbrukspolitiken (Fair act). Världsproduktionen av oljehaltiga fröer samt sojabönor visas i tabell 4.12 och 4.13.

Tabell 4.12 Världsproduktion av oljeväxtfröer 1993/94 - 2002/03, milj. ton*World production of oil seeds 1993/94-2002/03, mill. metric tons*

Produktion	93/94	94/95	95/96	96/97	97/98	98/99	99/00	00/01	Prel	Prog
									01/02	02/03
Sojabönor	117	138	125	132	158	160	160	175	184	184
Bomullsfrö	30	33	36	34	35	33	33	34	37	33
Jordnötter	24	27	27	29	27	30	29	31	33	32
Solrosfrö	21	23	26	24	23	26	27	23	21	23
Rapsfrö	27	30	35	32	33	36	42	38	36	32
Kopra	5	5	5	6	6	4	5	6	5	5
Palmkärna	4	5	5	5	5	6	6	7	7	7
Totalt	228	262	258	262	287	295	303	313	323	318

*Källa: USDA***Tabell 4.13 Världsproduktionen av sojabönor fördelad på de länder med störst produktion 1993/94 - 2002/03, milj. ton***World production of soybeans for the leading producer countries 1993/94-2002/03, mill. metric tons*

Produktion	93/94	94/95	95/96	96/97	97/98	98/99	99/00	00/01	Prel	Prog
									01/02	02/03
USA	51	70	59	65	73	75	72	75	79	72
Brasilien	25	25	23	27	32	31	34	38	44	48
Argentina	12	13	13	12	19	20	21	26	30	31
Kina	15	14	13	13	15	15	14	15	15	16
EU-15	1	1	1	1	2	2	1	1	1	1
Paraguay	2	2	2	3	3	3	3	3	3	4
Övriga	12	11	12	13	14	16	10	11	12	13
Totalt	118	136	123	131	158	162	160	175	184	184

Källa: USDA, Oilworld

4.7.1 Internationell handel

Handeln med oljeväxtfrö väntas öka under 2002/03 efter en tillfällig nedgång under 2001/02. Världshandeln beräknas till ca 71 miljoner ton. Det är främst handeln med sojabönor som väntas öka medan handeln med raps väntas minska.

USA:s export av sojabönor har gått ner under de senaste åren och för 2002/03 förväntas Brasilien nästan nå upp till samma nivå. Bland importländerna är det i första hand Japan som ökar medan EU-15 väntas importera ungefär lika mycket som under föregående år. Den ökning som inträffade under fjolåret, mycket beroende på köttmjölsförbudet, har inte fortsatt.

I tabell 4.14 redovisas exporten av olika sojaprodukter samt sojabönor fördelat på länder.

Tabell 4.14 Export av sojabönor samt produkter därav, milj. ton

Soybean and soybean product exports, mill. metric tons

Export	93/94	94/95	95/96	96/97	97/98	98/99	99/00	00/01	Prel. 01/02	Prog. 02/03
<u>Sojabönor</u>										
USA	16	23	23	24	24	22	27	27	29	23
Brasilien						9	11	15	15	21
Totalt	28	32	32	37	40	39	47	55	55	60
<u>Sojamjöl</u>										
USA	5	6	5	6	8	6	7	7	7	6
Brasilien	10	10	12	11	10	10	10	11	11	13
Argentina	7	7	8	9	10	13	14	14	16	17
EU	4	4	4	4	4	5	5	6	6	6
Totalt	29	30	34	34	37	39	39	41	45	47
<u>Sojaolja</u>										
Totalt	5	6	5	6	7	8	7	8	9	10

Källa: USDA, Oil world

Tabell 4.15 Import av sojabönor samt produkter därav, milj. ton

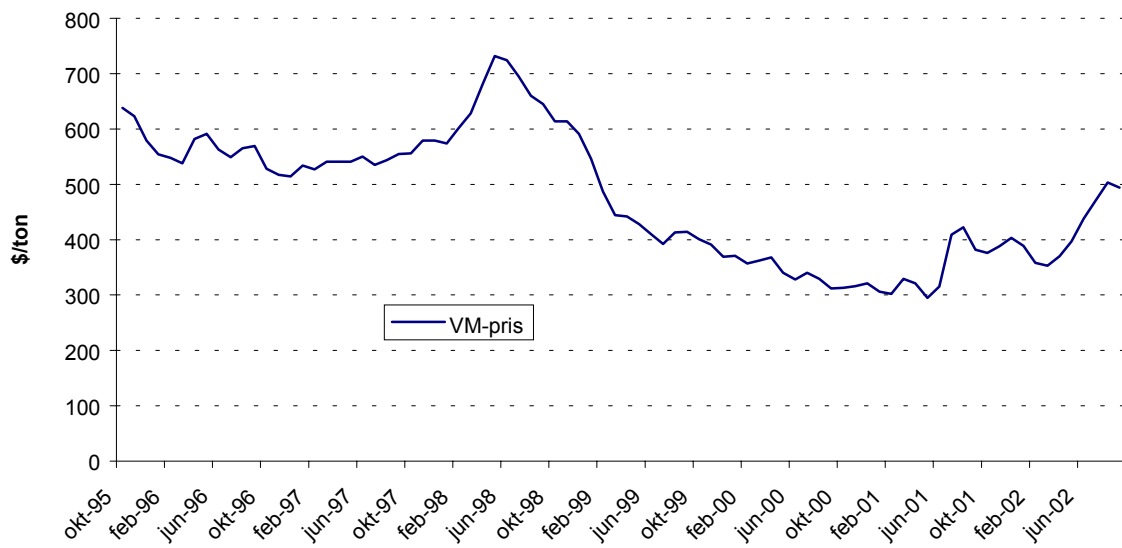
Soybean and soybean product imports, mill. metric tons

Import	93/94	94/95	95/96	96/97	97/98	98/99	99/00	00/01	Prel. 01/02	Prog. 02/03
<u>Sojabönor</u>										
EU	13	16	14	15	16	17	16	19	20	20
Japan	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Totalt	28	33	32	36	39	41	48	55	56	60
<u>Sojamjöl</u>										
EU	16	17	16	15	17	20	20	20	21	21
Totalt	29	31	33	34	37	39	40	41	45	47
<u>Sojaolja</u>										
Totalt	5	6	5	6	7	8	7	8	9	10

Källa: USDA, Oil world

4.7.2 Världsmarknadspriser på oljor

I figur 17 redovisas världsmarknadspriset på sojaolja.

Figur 17 Världsmarknadspriset för sojaolja 1995-2002, dollar/ton fob Rotterdam

Worldmarket soybean oil price 1995-2002, dollar/metric ton fob Rotterdam

Källa: USDA

4.7.3 Östeuropa

Oljeväxtodling förekommer i de flesta av CÖE-länderna. De största producentländerna är Rumänien (solrosor), Ungern (solrosor), Bulgarien (solrosor) och Polen (raps).

Oljeväxtarealen uppgår till ca tre miljoner hektar och motsvarar ca 50 % av oljeväxtarealen i EU, se tabell på följande sida.

Tabell 4.16 Oljeväxtarealer i Östeuropa, 1 000 ha*Oil plant area in Eastern Europe, 1 000 ha*

	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Bulgarien	459	549	597	515	427	471
Tjeckien	238	281	377	354	373	369
Estland	8	17	24	29	28	27
Ungern	543	503	734	437	470	549
Lettland	0	1	7	7	8	10
Litauen	22	39	84	56	36	50
Polen	317	466	545	437	443	450
Rumänien	851	1135	1 227	1 062	927	1 018
Slovakien	134	129	213	167	171	179
Slovenien	0	0	0	0	0	0
Summa	2572	3120	3 808	3 063	2 883	3 124

Källa: EU-kommissionen

Oljeväxtodlingen har utvecklats gynnsamt i flera av CÖE-länderna under de senaste åren. I flera länder är odlingen större än i slutet av 1980-talet. I de baltiska länderna fanns i stort sett inte någon oljeväxtodling under den sovjetiska tiden, men nu har det framförallt i Litauen startats odling av raps. Under 2000 och 2001 minskade oljeväxtodlingen i CÖE-länderna eftersom spannmålspriserna varit gynnsamma. Det var framförallt odlingen av solrosor i Bulgarien och Rumänien som minskade. Under 2002 väntas dock odlingen åter öka.

Hektaravkastningen i CÖE-länderna är betydligt lägre än i EU-15. I genomsnitt uppgår avkastningen till ca 1,5 ton/hektar vilket kan jämföras med EU där avkastningen är ca 2,5 ton/hektar. I Tjeckien är dock avkastningen ungefär i nivå med EU-15. Den totala oljeväxtproduktionen i CÖE-länderna uppgår till ca fem miljoner ton, vilket motsvarar ca 25 % av produktionen i EU-15. I nuläget har de flesta av CÖE-länderna underskott och då i synnerhet Polen. Bl.a. Rumänien och Ungern har små produktionsöverskott. Under de senaste åren har Sverige importerat rapsfrö från både Polen och Litauen.

Kommissionen har en förhållandevis positiv bild av utvecklingen i oljeväxtsektorn i CÖE-länderna. Odlingen förväntas öka och flera av länderna beräknas bli nettoexportörer.

På oljeväxtområdet har det inte varit några större frågor som berörts i utvidgningsförhandlingarna. Basarealer och referensavkastningar följer numera de generella nivåerna.

5 PROTEINFODER

Till gruppen proteinfoder som används i Sverige räknas följande:

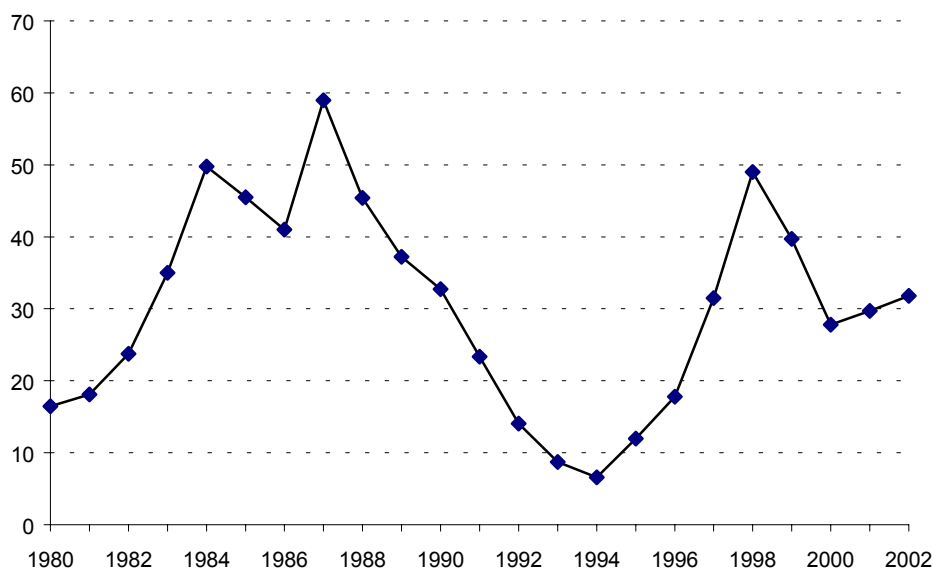
- Oljekraftfoder (rapsmjöl, sojamjöl m.fl.)
- Glutenfoder (proteinfoderprodukt som erhålles vid majsstärkelsestillverkning)
- Fiskmjöl
- Köttfodermjöl
- Potatisprotein
- Rapsfrö
- Ärter och åkerböna

Av de proteinfodermedel som används i större utsträckning kommer ärter, åkerböna och rapsmjöl från inhemsk odling och produktion. Även köttfodermjöl är till övervägande del inhemskt. Sojamjöl utgör den största importvaran av proteinfodermedlen.

5.1 Produktion av inhemskt foder

5.1.1 Foderbaljväxter

Särskilda uppgifter om odlingens omfattning samlas inte längre in av SCB utan ingår under samlingsnamnet baljväxter (kokärter, foderärter, vicker och åkerbönor). Odlingen av baljväxter har ökat kraftigt sedan det svenska EU-medlemskapet 1995. 1994 uppgick arealen till ca 6 600 hektar men har därefter ökat kraftigt för att 1998 nå en toppnivå på ca 48 000 hektar. Mellan 1999 och 2000 sänktes arealersättningen till ärter, vilket har lett till att intresset för odlingen har minskat. De senaste åren har arealen legat relativt stabilt runt 30 000 hektar. Arealutvecklingen för baljväxter framgår av figur 18. Skörden av ärter i Sverige för 2002 uppgår enligt preliminära uppgifter från SCB till ca 83 000 ton, vilket är något lägre än det senaste femårsgenomsnittet.

Figur 18 Arealutveckling baljväxter* 1980 - 2002, 1 000 ha

Development of area for pulses 1980-2002, 1 000 ha

* Matärtsarealen brukar vara i storleksordningen 5 000 ha.

Källa: SCB

5.1.2 Rapsmjöl

Förutom olja utvinns ett proteinrikt fodermjöl ur raps- och rybsfröna. Mjölet ingår främst i foderblandningar till nötkreatur och svin. 2000 uppgick förbrukningen till ca 280 000 ton vilket motsvarar drygt en tredjedel av den totala förbrukningen av proteinfodermedel. De senaste åren har förbrukningen av rapsmjöl varit relativt stabil, se tabell 5.1.

5.2 Förbrukning av proteinfodermedel

Förbrukningen av oljekraftfoder ökade under slutet av 1990-talet men under 2000 och 2001 har förbrukningen minskat kraftigt. Lägre produktion av griskött i Sverige är en förklaring till att förbrukningen minskat.

Importen av sojamjöl går till största delen via hamnar i Norge, Holland och Tyskland. Av praktiska skäl är det svårt att ta in de stora fartygen från Sydamerika till svenska hamnar, därför sker det omlastningar på mindre båtar för vidare leverans till Sverige. Merparten av sojamjölet som importeras till Sverige kommer ursprungligen från Brasilien.

I december 2000 beslutade EU om ett temporärt förbud mot användning av köttmjöl. I Sverige har användningen av köttmjöl minskat kraftigt redan tidigare och under 2001 uppgick förbrukningen till ca två procent av den totala förbrukningen av proteinfodermedel.

Tabell 5.1 Förbrukning av proteinfodermedel, milj. kg*Protein feed consumption, mill. kilos*

	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Raps-, rybs- och senapsmjöl	265	290	278	293	281	243
Sojamjöl	335	276	332	352	306	277
Övriga	139	147	126	125	161	112
Summa oljekraftfoder	739	713	736	770	748	670
Fiskmjöl	14	18	10	10	10	9
Köttfodermjöl	27	25	25	26	24	16
Ärter, åkerbönor, lupiner	18	43	50	66	42	24
Glutenfoder	31	34	16	23	23	14
Summa animaliskt proteinfoder, gluten och baljväxtproteinfoder	90	120	101	125	99	63

Källa: Jordbruksverket, Fodermedelskontrollen

5.3 Regleringen

Sveriges medlemskap i EU fr.o.m. den 1 januari 1995 innebär att fodermedelsmarknaden är helt avreglerad med några få undantag.

Speciella regler gäller för import av tapioka. Det finns särskilda kvoter för import till reducerad tull när tapioka importeras från angivna länder. När importen överstiger kvoterna skall den tarifferade tullen erläggas. Denna tull är ungefär lika med gällande tull för spannmål. Importen av tapioka kommer främst från Thailand.

För proteingrödor som ärter och bönor (dock ej konservärter) ges arealbidrag. Arealbidraget uppgår till 72,50 euro/ton. Bidragsnivån baseras på den historiska avkastningen för spannmål i varje region. Reformen av EU:s gemensamma jordbrukspolitik som beslutades våren 1999 innebar att arealstödet för proteinväxter sänktes. Proteingrödorna är tillsammans med durumvete de enda grödor som får ett extra tillägg på arealersättningen jämfört med nivån för övriga grödor. Skillnaden mot de övriga grödorna blir knappt 10 euro/ton. Under 2001 har diskussioner förts om produktionen av proteinfoder inom EU. Det har dock inte genomförts några ändringar av nuvarande stödsystem förutom att producenter med ekologisk produktion får odla vissa proteingrödor på uttagen areal. Av följande tabell framgår arealbidraget för proteingrödor i Sverige.

Tabell 5.2 Arealstöd till proteingrödor 2002/03, euro/ha och kr/ha²*Area payments for protein crops 2002/03, EUR/ha and SEK/ha²*

Region¹	euro/ha	kr/ha²
I	376,8	3 435
II	330,8	3 016
III	295,1	2 691
IV	251,0	2 288
V	214,1	1 952
VI	193,1	1 761

1) För regionindelning se avsnitt 3.8.5

2) 1 euro = 9,11889

5.3.1 EU:s utgifter för proteingrödor

EU:s utgifter för proteingrödorna har varit omkring en halv miljard euro under hela 1990-talet.

Tabell 5.3 EU:s totala utgifter för proteingrödor 1993 - 2003, mrd. euro*EU's total expenses for protein crops 1993-2003, bill. EUR*

År	Utgifter, mdr euro
1993	0,56
1994	0,62
1995	0,57
1996	0,56
1997	0,51
1998	0,60
1999	0,64
2000	0,47
2001	0,47
2002 prel	0,50
2003 prog	0,50

Källa: EU-kommissionen

I Sverige betalades 71 miljoner kronor ut till odling av proteingrödor under 2000. För 2001 beräknas stöden till ca 86 miljoner kr.

Tabell 5.4 Utbetalda bidrag till svenska odlare av proteingrödor, milj. kr*Area payments paid to Swedish protein crop growers, mill. SEK*

År	Utbetalda bidrag	Areal, ha
1995	42,0	11 959
1996	60,3	17 800
1997	106,9	33 000
1998	155,6	47 800
1999	87,5	30 200
2000	71,2	27 750
2001	85,7	29 500
2002 prog	91,0	31 800

Källa: Jordbruksverket, arealstödsenheten

5.4 Världsproduktion av proteinfoder

Världsproduktionen av proteinfoder har ökat kraftigt de senaste åren. Mellan 2001/02 och 2002/03 beräknas dock ökningstakten att gå ner något jämfört med tidigare år. Ökningen beräknas bli ca tre miljoner ton, vilket innebär en total produktion 2002/03 på ca 185 miljoner ton. Av de enskilda mjöslagen ökar produktionen av sojamjöl medan produktionen av rapsmjöl beräknas minska.

USA är världens största producent av sojamjöl med en beräknad produktion på 36,2 miljoner ton för 2002/03 följt av Brasilien med en produktion på 21,7 miljoner ton. EU:s produktion av sojamjöl förväntas uppgå till 14,0 miljoner ton. EU är världens största importör av sojamjöl med en import på 21,2 miljoner ton. Importen till EU utgör nära hälften av den totala världshandeln. EU:s beslut om att förbjuda användningen av köttmjöl har bidragit till att importen av sojamjöl beräknas ha ökat med ca 1 miljon ton.

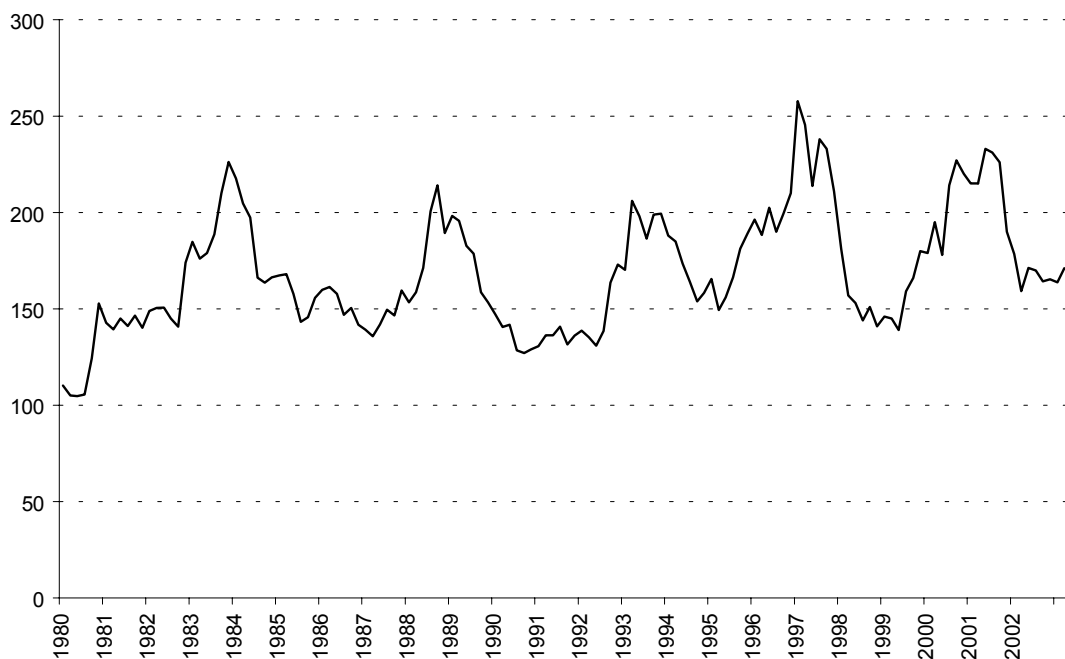
Tabell 5.5 Världsproduktionen av de viktigaste proteinfodermedlen 1996/97 - 2002/03, milj. ton*World production of most important varieties of protein feed 1996/97-2002/03, mill. metric tons*

Mjöslag	1996/97	1997/98	1998/99	1999/00	2000/01	2001/02 prel.	2002/03 prog
Soja	91	99	108	108	116	125	130
Bomull	12	12	11	11	11	12	11
Jordnöt	6	5	6	5	6	6	6
Solros	10	10	11	11	9	8	9
Raps	18	19	19	22	21	20	19
Fisk	7	5	6	5	6	6	6
Totalt	148	154	164	169	175	182	186

Källa: Oilworld, USDA

5.4.1 Världsmarknadspriser på proteinfoder

Prisutvecklingen på proteinfoder redovisas i figur 19. Diagrammet redovisar Chicago-börsens priser på det vanligaste proteinmjölet som är sojamjöl. Priserna på sojamjöl föll mycket kraftigt under 1997/98 och 1998/99. Jämfört med 1996/97 halverades nästan priserna. Under hösten 1999 noterades de lägsta priserna sedan 1972 på USA-marknaden. Under hösten 2000 steg priserna bl.a. beroende på EU:s förbud mot användning av köttmjöl. Stor odling av sojaböner i USA under 2001/02 pressade åter ner priserna. Under inledningen av 2002/03 har oro för väderutvecklingen i USA samt den politiska oron i Sydamerika lett till att priserna åter börjat stiga.

Figur 19 Världsmarknadspris sojamjöl, 1980 - 2002, kr/100 kg

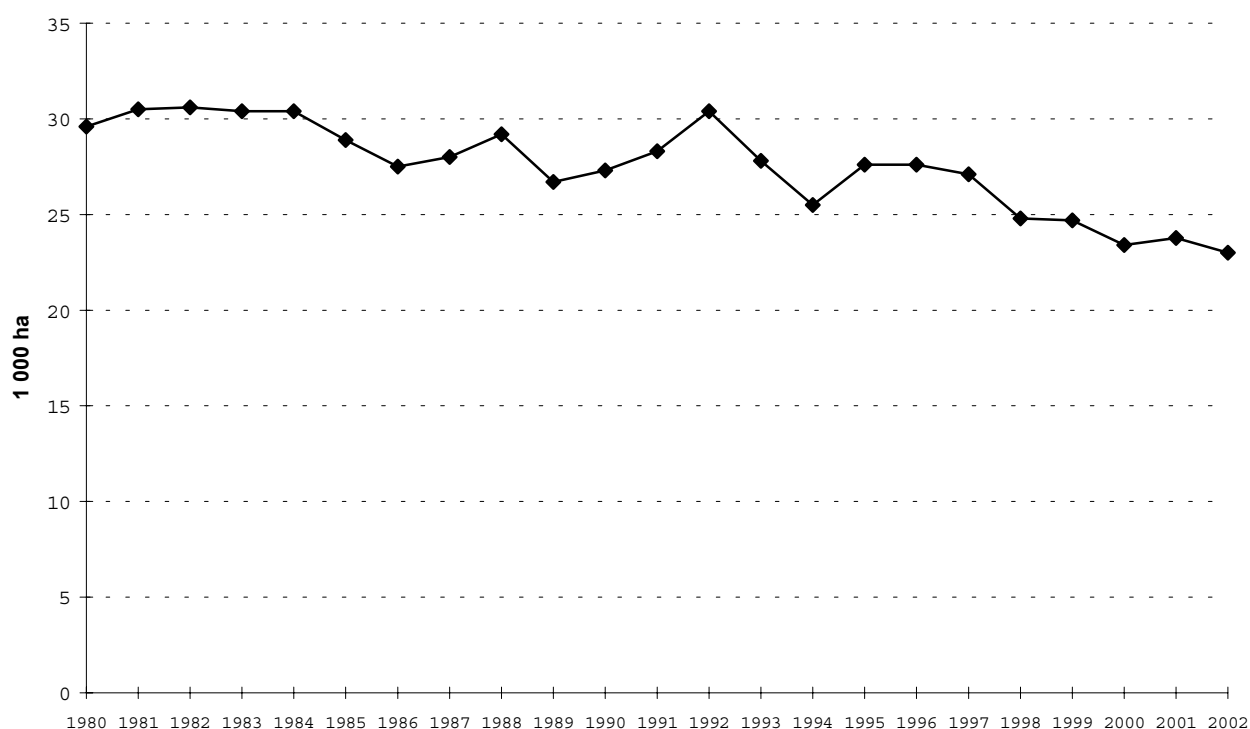
Soybean meal world market price 1980-2002, SEK/100 kilos

6 MATPOTATIS

6.1 Areal

Den yrkesmässigt odlade matpotatisarealen för 2001 uppgick till 23 780 hektar enligt Jordbruksverkets statistik (IAKS), vilket är drygt 700 hektar lägre jämfört med 2002. Odling av matpotatis förekommer nästan i hela landet. De största odlingarna finns i Skåne län där 7 480 hektar odlades samt i Hallands och Västra Götalands län med 3 160 hektar respektive 3 800 hektar.

Arealen totalt för landet för 2002 förväntas minska till 23 000 hektar. Sett över en längre tidsperiod har arealen matpotatis minskat med ca 7 000 hektar. Förändringar i matpotatisarealen för enskilda år beror delvis på föregående års prisnivåer. År med höga skördar som leder till relativt låga priser har oftast en minskande effekt på arealen nästkommande år.

Figur 20 Arealutveckling matpotatis 1980 – 2002, 1 000 ha

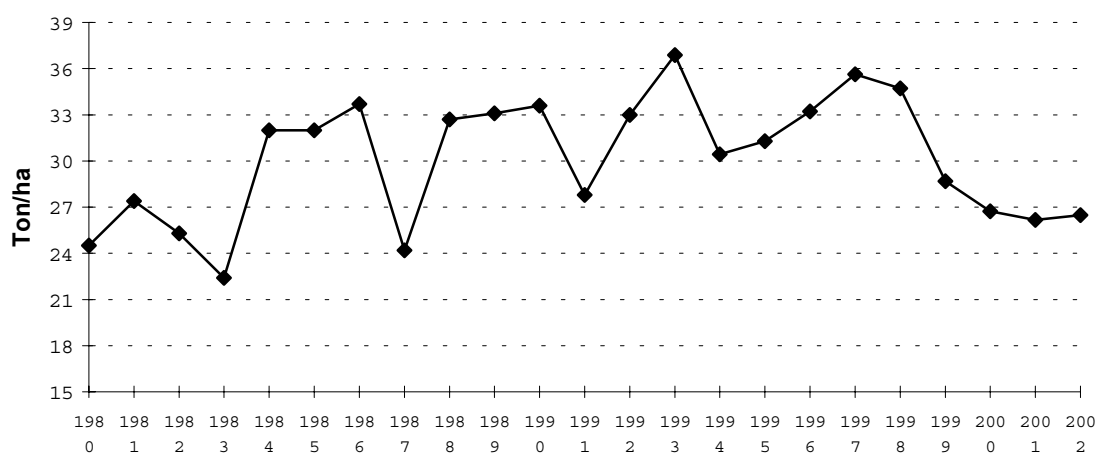
Development of area for potatoes for human consumption 1980-2002, 1 000 ha

Källa: SCB

6.2 Hektarskörd

Hektaravkastningen uppgick för 2001 till 26 160 kilo/hektar. Det är ca 16 % lägre än det senaste femårsgenomsnittet. I Götalands södra slättbygder, det produktionsområde med störst andel odlingar, uppgick hektarskördens till 32 260 kilo/hektar vilket var högre än riksgenomsnittet för samma år. Skörden i produktionsområdena nedre och övre Norrland var däremot ca 50 % lägre än det senaste femårsriksgenomsnittet. I figur 21 visas hektarskördens utveckling 1980 - 2002. För 2002 beräknar SCB hektarskördens till 26 480 kg/hektar.

Skördeuppskattningarna fr.o.m. 1999 bygger på en postenkätundersökning, vilket innebär att uppskattningarna ej längre går att fullt ut jämföra med föregående års skördenivåer eftersom felmarginalen i skattningarna kan ha förändrats.

Figur 21 Hektarskörd matpotatis 1980 - 2002, ton/ha

Yield per hectare of potatoes for human consumption 1980-2002, metric tons/ha

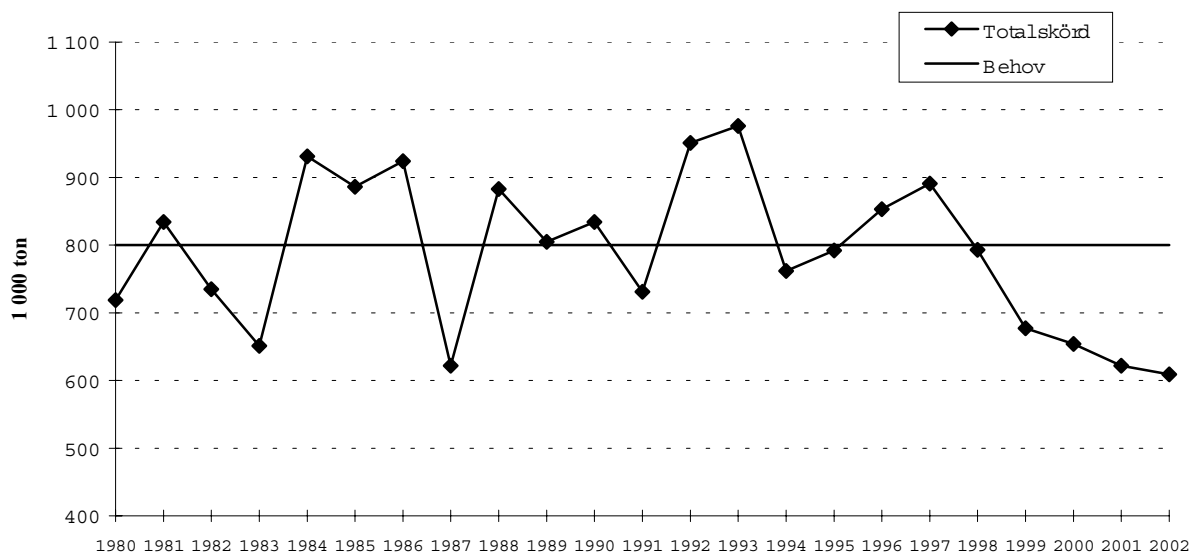
Källa: SCB

6.3 Totalskörd

För 2001 uppgick, enligt SCB, skörden till 621 900 ton. Detta är minskning med nästan 33 000 ton jämfört med föregående år. De största odlingarna i landet finns i Skåne, Västra Götalands, Hallands och Östergötlands län. Tillsammans svarar dessa fyra län för ca 75 % av den totala matpotatisskördens. För 2002 beräknas skörden till 609 000 ton, vilket är ca 13 000 ton lägre än föregående år.

I figur 22 visas totalskördens utveckling under perioden 1980 - 2002. Skördestatistiken omfattade odlingar över 0,5 hektar fram till 1999. Fr.o.m. 2000 ingår även odlingar med mindre än 0,5 hektar potatis.

Utöver den areal som finns med i statistiken finns det arealer för husbehovsodlare. SCB uppskattar enligt särskild undersökning husbehovsodlingen till 100 000 – 200 000 ton. Skördevariationen i denna odling är dock stor. Behovet av matpotatis som omsätts i handeln kan därför variera ganska kraftigt från år till år.

Figur 22 Total matpotatissskörd 1980 - 2002, 1 000 ton

Total harvest of potatoes for human consumption 1980-2002, 1 000 metric tons

Källa: SCB, Jordbruksverket

I nedanstående tabell sammanfattas areal- och skördeutfallet för 1990 - 2002. I tabellen redovisas areal enligt Lantbruksregistret (LBR), vilken publiceras i juni varje år, och besädd areal som publiceras senare under året. Areal enligt LBR är högre än den besädda beroende på den reducering för vändtegar och diken som görs samt att företag med mindre än 0,5 hektar odling inte ingick i arealen. Den besädda arealen användes vid beräkning av totalskörden. Fr.o.m. 2000 är det dock arealen enligt IAKS-systemet som skörden beräknas utifrån. Därmed ingår numer odlingar som har lägre areal än 0,5 hektar.

Tabell 6.1 Areal och skörd av matpotatis 1990 – 2002, ha, %, kg/ha och ton*Area and harvest of potatoes for human consumption 1990-2002, ha, %, kilos/ha and metric tons*

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
			[(2) - (1)]/(1)		(4) x (2) eller (1)
År	Areal enl LBR/IAKS, ha	Besådd areal, ha	Differens, procent	Hektarskörd, kg/ha	Totalskörd, ton
1990	27 305	25 300	- 7,34	33 060	834 200
1991	28 269	26 550	- 6,08	27 600	730 900
1992	30 414	29 000	- 4,65	32 850	950 600
1993	27 815	26 530	- 4,62	36 870	975 900
1994	25 449	25 120	- 1,29	30 430	762 800
1995	27 630	25 350	- 8,25	31 280	791 500
1996	27 577	25 690	- 6,84	33 210	853 200
1997	27 100	24 380	-10,04	35 640	874 300
1998	25 133	22 820	- 9,20	34 720	792 500
1999 ¹⁾	24 422	23 430	- 4,06	28 820	675 200
2000 ¹⁾	24 490 ²⁾			26 720	654 400
2001 ¹⁾	23 780			26 160	621 900
2002 ¹⁾ prel	23 000			26 480	609 000

1) Beroende på ny undersökningsmetod kan ej direkt jämförelse med tidigare år göras. Fr.o.m. 2000 är IAKS statistisk källa för arealen.

2) Korrigerad med +878 ha beroende på felredovisning av fabrikspotatis i statistiken.

Källa: SCB, Jordbruksverket.

6.3.1 Ekologisk produktion

Ekologisk potatis odlas utan bekämpningsmedel och handelsgödsel. Skördarna blir därför, jämfört med konventionellt odlad potatis, betydligt lägre. Avkastningen är ca 60 % av den konventionella odlingen. Ett statligt miljöstöd uppgående till 2 200 kr/hektar lämnas till ekologisk odling av potatis. Under 2001 producerades ca 33 000 ton ekologiskt odlad potatis, vilket är ca fem procent av den totala skörden.

6.4 Konsumtion och utrikeshandel

Det normala matpotatisbehovet i Sverige motsvarar en bärgad skörd på ca 800 000 ton från de odlingar som ingår i den officiella statistiken. P.g.a. lagringsförluster, svinn, behov av utsäde m.m. blir volymen lägre när den slutligen når konsumenterna. Erfarenhetsmässigt utnyttjas skörden bättre ett bristår, varför man sådana år kan utgå från en lägre totalsiffra.

Konsumtionsuppgifterna för obearbetad potatis är mycket osäkra och bygger på gamla undersökningar. För 2000 har Jordbruksverket preliminärt uppskattat konsumtionen till ca 742 000 ton. Konsumtionen av de förädlade produkterna bygger på uppgifter från företag i branschen och dessa uppgifter anses säkrare. Av tabell 6.2 framgår totalkonsumtionen, konsumtionsutvecklingen för obearbetad potatis och konsumtionen av potatisprodukter uttryckt som färdigvara.

Den totala konsumtionen av potatis och potatisprodukter är beräknad till 83,6 kg/person uttryckt i potatis.

Tabell 6.2 Konsumtion av potatis och vissa beredda potatisprodukter 1995 – 2000, milj. kg och kg/person

Consumption of potatoes and some processed potato products 1995-2000, mill. kilos and kilos/person

	1995	1996	1997	1998	1999	2000 prel
	milj. kg	milj. kg	milj. kg	milj. kg	milj. kg	milj. kg
Total konsumtion	737,9	739,1	739,5	739,9	740,5	741,7
Potatis obearbetad, inkl. skalad	kg/person 57,2	kg/person 56,5	kg/person 50,2	kg/person 45,7	kg/person 45,9	kg/person 44,8
Potatisinnehåll i bearbetade produkter	<u>26,4</u>	<u>27,1</u>	<u>33,4</u>	<u>37,9</u>	<u>37,7</u>	<u>38,8</u>
Totalt	83,6	83,6	83,6	83,6	83,6	83,6
Konsumtion av potatisprodukter, uttryckt som färdigvara	kg/person	kg/person	kg/person	kg/person	kg/person	kg/person
Potatis och rotmospulver	0,6	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7
Potatisstärkelse	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Pommes frites och andra potatisprodukter, djupfrysta	4,5	4,5	6,8	7,5	7,7	8,0
Konserverad potatis	0,7	0,5	0,4	0,2	0,3	0,2
Andra potatisprodukter (chips m.m.)	1,4	1,4	1,4	2,1	1,9	2,0

Källa: Jordbruksverket

I nedanstående tabell redovisas utrikeshandeln för matpotatis, vilken i huvudsak består av införsel från andra EU-länder till Sverige. Export av matpotatis från Sverige förekommer inte i någon större utsträckning. En viss export av utsädespotatis förekommer dock.

Tabell 6.3 Import av potatis till Sverige 1995 – 2002 jan-juli, ton

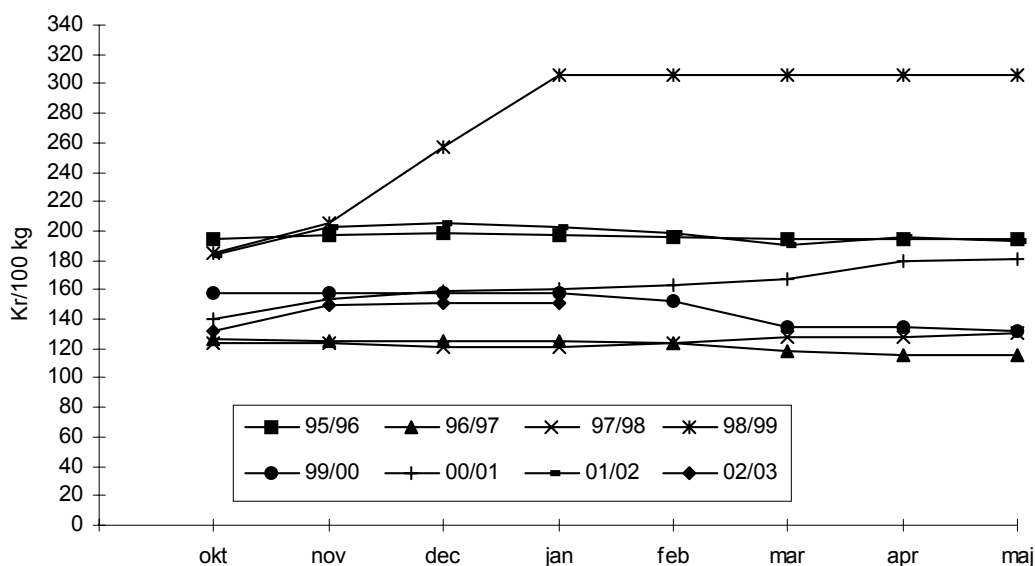
Potato imports to Sweden 1995-2002 Jan-July, metric tons

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	Jan-juli 2002
<i>Import</i>								
Nyskördad potatis	570	485	241	1	843	724	0	0
Höst- & Vinterpotatis	30	0	197	67	261	0	23	2
<i>Införsel</i>								
Nyskördad potatis	12 277	7 743	3 548	2 036	5 429	2 022	0	0
Höst- & Vinterpotatis	69 786	62 707	25 580	23 200	42 392	41 310	64 516	38 607
Totalt	82 663	70 935	29 566	25 304	48 925	44 056	64 529	38 609

Källa: SCB

6.5 Matpotatispriset

Genomsnittliga matpotatispriser i nedanstående figur 23 inkluderar enbart höst/vinterpotatis och inte färskpotatis under sommarmånaderna. Höst/vinterpotatis avsätts i regel under perioden okt – apr/maj i mån av tillgång. Därefter är det färskpotatis som dominerar den svenska marknaden. Priserna för färskpotatis är i regel högre än motsvarande priser för höst- och vinterpotatis. Det genomsnittliga odlarpriset för höst- och vinterpotatis under 2001/02 uppgick till 197 kr/100 kg, vilket var betydligt högre än 2000/01 års pris på 163 kr/100 kg. Skörden för 2001/02 var också ca 30 000 ton lägre än året innan. Hittills för 2002 (okt – dec) uppgår priset till ca 132 kr/100 kg. I figur 23 visas odlarprisets utveckling för åren 1995-2002.

Figur 23 Matpotatisprisets utveckling 1995/96 – 2002/03, kr/100 kg

Development of price for potatoes for human consumption 1995/96-2002/03, SEK/100 kilos

Källa: Jordbruksverket

6.6 Regleringen i EU

I likhet med det svenska systemet innan EU-medlemskapet den 1 januari 1995 tillämpas ingen intern marknadsreglering och exportbidrag för matpotatis i EU. Den europeiska potatisodlingen skyddas dock av olika tullar vid import från tredje land.

6.6.1 Gränsskydd

Tullsatserna vid import av potatis till EU är i november 2002 enligt följande:

Tabell 6.4 Tullsatser vid import av potatis, november 2002, procent

Duties for potato imports as of November 2002, per cent

	tull (%)
Utsädespotatis:	4,5
Matpotatis:	11,5
Nyskördad potatis:	9,6 eller 13,4
Stärkelsepotatis:	5,8

Ovanstående tullsatser är en följd av WTO-avtalet som trädde i kraft den 1 juli, 1995. EU:s åtagande för potatis är att tullsatserna har reducerats med 36 % fram till år 2000/2001. Tullnivån för 2000/2001 gäller även tills vidare vid import av potatis.

6.6.2 Växtskydd

Vid införsel och import av potatis till EU finns särskilda regler som är relaterade till skyddet mot spridning av växtskadegörare. Den dokumentation som krävs vid import utgörs av ett sundhetscertifikat. Detta certifikat intygar att EU:s krav på frihet från växtskadegörare är uppfyllda.

På begäran av enskilda medlemsländer kan dock EU-kommissionen på särskilda villkor fatta beslut om undantag från importförbud. Om ett sådant beslut fattas så gäller detta i hela gemenskapen. Ovanstående krav på frihet från allvarliga växtskadegörare skall även vid dessa fall kunna garanteras. Det finns också vissa möjligheter för ett medlemsland att införa restriktioner för handeln inom EU, t.ex. skyldighet att anmäla till växtskyddskontroll.

Vid handel av potatis inom EU krävs att varan är märkt med odlarens eller packeriets officiella registreringsnummer för att på så sätt kunna spåra odlingsplatsen där eventuella växtskadegörare förekommer.

Vid handel med utsädespotatis inom EU skall denna vara förses med ett växtpass.

6.7 Potatismarknaden i EU

I tabell 6.5 redovisas både totalskörden och hektarskörden för olika medlemsländer. I totalskörden ingår även ca 8 miljoner ton potatis för framställning av stärkelse. Det är i Tyskland, Frankrike, Nederländerna, Danmark, Österrike och Sverige som denna framställning sker. Total potatisproduktion (inklusive stärkelsepotatis) i EU-15 beräknas för 2002/03 uppgå till drygt 45,8 miljoner ton, vilket är ca 1,1 milj ton mer än för 2001/2002.

Tabell 6.5 Potatisproduktionen i EU-länder, 1 000 ha, ton/ha och 1 000 ton*Potato production in EU-countries, 1 000 ha, metric tons/ha and 1 000 metric tons*

Land	Areal (1 000 ha)			Hektarskörd (ton/ha)			Totalskörd (1 000 ton)		
	2000/01	2001/02	2002/03 prog	2000/01	2001/02	2002/03 prog	2000/01	2001/02	2002/03 prog
Belgien	65,8	62,2	61,8	44,4	41,3	45,0	2 922	2 564	2 777
Danmark ²⁾	11,5	11,8	¹⁾	¹⁾	¹⁾	¹⁾	440	423	¹⁾
Finland ²⁾	¹⁾	¹⁾	¹⁾	24,5	24,4	¹⁾	785	733	¹⁾
Frankrike	162,8	160,8	167,9	39,5	37,8	40,5	6 434	6 075	6 802
För. Kungariket	166,0	165,3	158,5	37,7	40,2	44,2	6 252	6 647	7010
Grekland	¹⁾	¹⁾	¹⁾	¹⁾	¹⁾	¹⁾	¹⁾	¹⁾	¹⁾
Irland ²⁾	13,9	13,7	13,9	34,0	31,0	¹⁾	474	442	¹⁾
Italien	81,9	81,6	82,0	25,1	24,3	24,5	2 053	1 984	2 009
Luxemburg	¹⁾	¹⁾	¹⁾	¹⁾	¹⁾	¹⁾	¹⁾	¹⁾	¹⁾
Nederländerna	174,9	161,7	162,8	46,5	43,4	43,7	8 127	7 015	7 109
Portugal	¹⁾	¹⁾	¹⁾	¹⁾	¹⁾	¹⁾	¹⁾	¹⁾	¹⁾
Spanien	123,3	115,5	109,9	25,5	25,6	27,9	3 138	2 957	3 062
Sverige	32,5	32,2	31,5	30,4	28,7	¹⁾	980,1	925,0	907,1
Tyskland	304,4	282,1	284,1	43,3	40,8	39,1	13 193	11 503	11 114
Österrike	23,7	23,1	22,5	29,3	30,0	29,1	695	695	654
EU15	1 325	1 269	1 264	36,4	35,2	36,2	48 271	44 715	45 803

¹⁾ Uppgift ej tillgänglig²⁾ Källa: Respektive lands jordbruksdepartement*Källa: Agra Europe (Jan 2003)*

Av tabell 6.6 framgår bl.a. att handeln inom EU och export till tredje land domineras av framförallt Nederländerna. Nederländerna och Belgien är de största säljarna av potatis inom EU. Nederländerna är dessutom den störste exportören till andra länder än EU:s medlemsländer. Italien, Portugal, Spanien och Storbritannien är de länder som har den största nettoinförseln.

I tabell 6.7 redovisas konsumtionen fördelat på olika medlemsländer. Irland och Portugal uppvisar den högsta per capita konsumtionen i EU. Den svenska konsumtionen ligger något över medelkonsumtionen i EU-15. I figur 24 redovisas utvecklingen av potatispriset på Rotterdambörsen.

Tabell 6.6 Handeln av matpotatis (exklusive färskpotatis) för EU 1998 - 2001, ton*Trade in potatoes for human consumption (excluding early potatoes) for the EU 1998-2001, metric tons*

Land	1999		2000		2001	
	Införsel	Utförsel	Införsel	Utförsel	Införsel	Utförsel
Frankrike	273 011	1 082 508	191 521	74 268	335 928	1 078 673
Belgien/Lux	812 702	962 637	835 361	41 812	1 024 465	899 425
Nederländerna	1 363 048	773 700	889 058	10 456	1 473 230	1 063 811
Tyskland	575 040	1 193 681	410 443	37 007	476 082	1 427 307
Italien	400 140	268 567	347 908	58 631	427 957	250 632
Storbritannien	212 149	180 553	277 715	88 900	455 681	128 602
Irland	37 212	3 420	29 045	25	70 226	4 041
Danmark	64 195	59 815	65 787	22	69 147	81 398
Grekland	69 298	4 401	53 856	15 677	¹⁾	¹⁾
Portugal	160 345	191 185	168 728	795	289 121	14 414
Spanien	453 475	246 720	412 025	758	548 048	230 999
Sverige	48 881	3 033	43 335	724	71 829	2 682
Finland	22 679	424	7 892	54	11 434	5 777
Österrike	66 189	20 889	46 674	803	58 718	31 371
	Import	Export	Import	Export	Import	Export
Frankrike	118 984	53 593	953 620	52 516	65 188	56 597
Belgien/Lux	48 888	24 521	717 070	78 363	50 186	41 926
Nederländerna	23 789	429 974	512 069	349 335	16 430	487 748
Tyskland	73 878	25 577	769 171	57 946	40 101	58 675
Italien	12 074	23 426	237 286	29 745	69 593	43 055
Storbritannien	135 548	49 153	949 31	7 846	104 540	32 545
Irland	0	3 682	1 861	0	84	1 146
Danmark	142	31 559	36 027	12 995	64	36 952
Grekland	57 677	10 121	1 561	14 862	26 330	20 964
Portugal	2 717	4 771	9 461	1 358	1 407	1 839
Spanien	11 350	16 429	204 817	15 612	14 439	14 322
Sverige	1 105	3 337	2 300	1804	1 141	7 060
Finland	2	932	8 610	1 749	7	6 639
Österrike	2 873	3 070	59 924	16 014	1 667	29 171

¹⁾ Uppgift ej tillgänglig.**Källa: EUROSTAT**

Tabell 6.7 Konsumtion av potatis (exklusive potatisprodukter) i EU-länder, 1 000 ton och kg/cap.

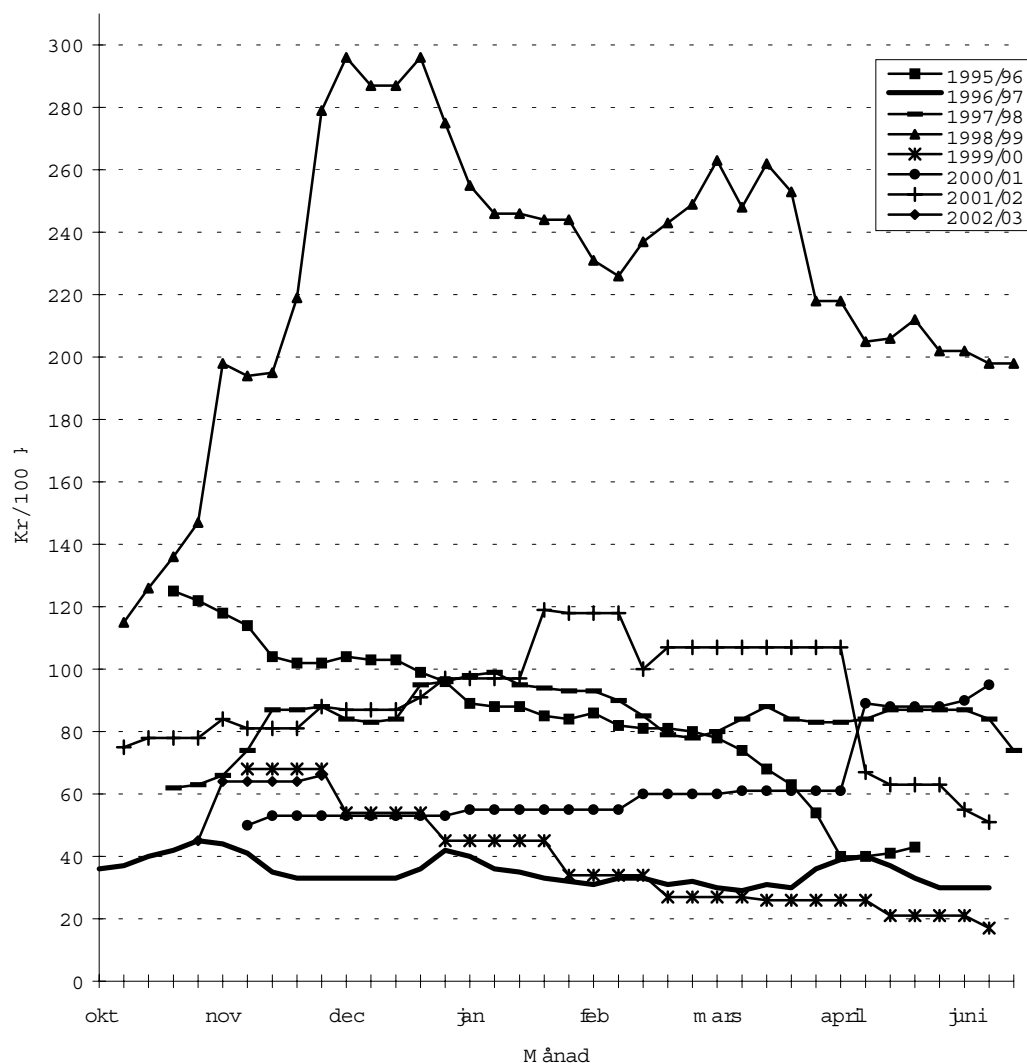
Consumption of potatoes (excluding potato products) in EU-countries, 1 000 metric tons and kilos/cap.

Land	1998/99, 1 000 ton	1999/00, 1 000 ton	2000/01, 1 000 ton	1998/99, kg/cap	1999/00, kg/cap	2000/01, kg/cap
Tyskland	5 792	5 751	5 762	70,6	70,0	70,0
Frankrike	2 907	3 104	3 064	48,4	51,4	50,5
Italien	2 482	2 472	2 495	43,1	42,9	43,2
Nederländerna	1 220	1 363	1 590	77,4	85,9	99,6
Belgien/Lux	969	962	970	94,9	94,0	94,6
Storbritannien	5 764	6 348	6 663	97,3	107,1	11,4
Irland	602	608	553	161,4	160,9	145,0
Danmark	302	303	304	56,9	56,8	56,9
Grekland	979	950	¹⁾	93,0	90,1	¹⁾
Spanien	3 421	3 707	¹⁾	86,6	93,2	¹⁾
Portugal	1 297	1 152	1 108	128,8	112,9	108,1
Österrike	445	456	437	55,0	56,3	53,8
Finland	410	435	384	79,5	84,1	74,2
Sverige	740	740	742	83,6	83,5	83,6
EU-15	27 359	28 420	27 000	72,6	75,2	¹⁾

¹⁾ Ej tillgänglig

Källa: ZMP 2002

Figur 24 redovisar vad uppsamlade handel betalar för potatisen på den europeiska marknaden. Det är dock oftast frågan om överskottskvantiteter som noteras på Rotterdambörsen, varför det enskilda odlarpriset (bl.a. beroende på att kontraktsodling med fasta priser också tillämpas) kan vara högre än redovisat pris enligt Rotterdambörsen. Utifrån diagrammet syns dock ganska tydligt vad förhållandevis låga skördar (1998) genererar för pris i förhållande till höga skördenivåer (1996 och 1999). Säsongen 2001/02 kännetecknades av relativt höga noteringar på Rotterdambörsen medan säsongen 2002/03 har inletts med låga priser. I början av december 2002 uppgick noteringen till 66 kr/100 kg.

Figur 24 Matpotatisprisets utveckling enligt Rotterdambörsen 1995/96 – 2001/02, kr/100 kg (Bintje 40-55 mm)

Development of price for potatoes for human consumption according to Rotterdam Exchange 1995/96-2001/02, SEK/100 kilos (Bintje 40-55 mm)

Källa: Jordbruksverket

6.8 Potatismarknaden i de östeuropeiska kandidatländerna

Situationen avseende area och produktion av potatis i kandidatländerna sammanfattas i tabell på nästa sida. Av tabellen framgår att Polen har en särställning vad gäller produktion av potatis. Den polska produktionen har under den tidigare delen av 1990-talet varit i stort sett i nivå med hela EU:s potatisproduktion. Under senare delen av 1990-talet har dock den polska produktionen minskats kraftigt. Utmärkande för alla kandidatländerna är att avkastningsnivåerna är mycket låga i förhållande till EU:s. Hektaravkastningen i kandidatländerna uppgår till knappt hälften av EU:s hektaravkastning för 2001.

Tabell 6.8 Potatissektorn i kandidatländerna 1996 – 2001, 1 000 ha, ton/ha och 1 000 ton

The potato sector in the candidating countries 1996-2001, 1 000 ha, metric tons/ha and 1 000 metric tons

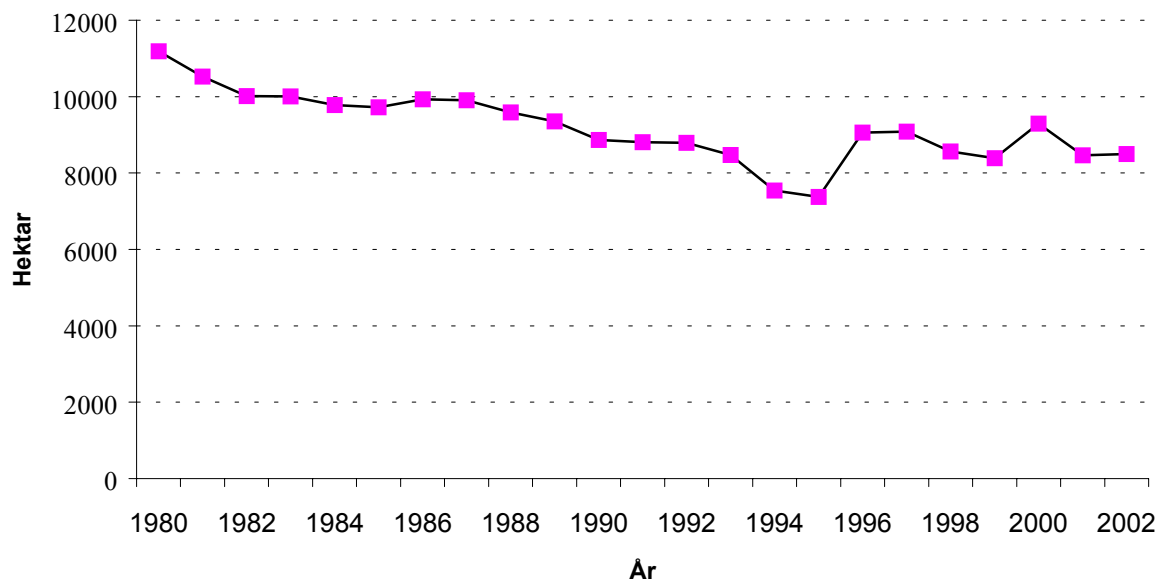
	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Areal, 1 000 ha						
Polen	1 342	1 306	1 295	1 268	1 251	1 194
Ungern	62	64	53	58	46	45
Tjeckien	86	73	72	71	69	54
Lettland	79	70	59	50	51	53
Rumänien	257	255	262	274	283	280
Estland	35	35	33	31	31	22
Bulgarien	40	44	51	52	53	53
Slovenien	9	9	9	10	9	9
Litauen	125	121	136	121	109	102
Slovakien	41	32	29	27	27	24
Avkastning, ton/ha						
Polen	20,3	15,9	20,0	15,7	19,4	18,8
Ungern	17,8	16,7	18,8	18,4	15,3	17,8
Tjeckien	21,0	19,3	21,2	19,7	21,3	20,9
Lettland	13,8	12,1	11,8	15,9	14,6	11,2
Rumänien	13,9	12,7	12,8	14,5	12,3	13,6
Estland	14,2	12,7	9,7	13,0	12,0	13,8
Bulgarien	7,5	10,4	9,4	10,8	7,5	8,5
Slovenien	19,3	20,5	21,3	20,6	20,1	21,7
Litauen	16,2	15,1	13,6	14,1	16,4	10,3
Slovakien	19,0	15,5	14,3	14,3	15,5	17,0
Produktion, 1 000 ton						
Polen	27 240	20 776	25 949	19 927	24 232	19 379
Ungern	1 308	1 140	1 148	1 199	864	762
Tjeckien	1 800	1 402	1 520	1 407	1 476	1 130
Lettland	1 082	843	694	796	747	705
Rumänien	3 591	3 071	3 319	3 957	3 470	3 800
Estland	500	438	308	494	472	345
Bulgarien	319	463	478	566	398	450
Slovenien	181	188	196	194	186	200
Litauen	2 044	1 830	1 849	1 708	1 792	1 054
Slovakien	777	504	412	385	419	401

Källa: ZMP 2002

7 POTATIS FÖR STÄRKELSEFRAMSTÄLLNING

7.1 Areal

Odlingen av fabrikspotatis sker uteslutande på kontrakt mellan odlarna och förädlingsindustrin. Det ger en förhållandevis stabil grund för odlingen från år till år. Industrin har för 2002 kontrakterat ca 7 450 hektar. Det är i stort sett samma areal som för föregående år. Den totala arealen (inklusive utsäde) enligt statistik från IAKS uppgår till ca 8 500 hektar. Jämfört med fjolåret är den totala arealen nästan oförändrad. De senaste åren har arealen i Sverige minskat något vilket kan förklaras med att reformbeslutet 1999 innebar att kvoten för produktion av potatisstärkelse drogs ner. Dock har arealen ökat sedan EU-inträdet. Odlingen är koncentrerad till Skåne, Blekinge och Kalmar län.

Figur 25 Arealutveckling fabrikspotatis 1980 - 2002, 1 000 ha

Development of area for potatoes for industrial use 1980-2002, 1 000 ha

Källa: SCB

7.2 Hektarskörd och totalskörd

SCB:s statistik över fabrikspotatis-skördens storlek visar en hektaravkastning för 2001 på ca 35,8 ton per hektar vilket är ca 4 ton lägre än normskörd. Totalsköörden för 2001 uppgick till ca 303 100 ton vilket är ca 20 000 ton mindre än under 2000. Preliminära uppgifter från SCB för 2002 visar på en hektaravkastning på ca 35,1 ton per hektar. Årets hektaravkastning är den lägsta sedan 1992. Total skörd av fabrikspotatis uppgår enligt de preliminära uppgifterna till ca 298 000 ton. Jämfört med fjolåret är det en minskning med ca 5 000 ton.

7.3 Skördens användning

7.3.1 Stärkelse

Under 2000/01 uppgick den totala stärkelseproduktionen till ca 66 100 ton stärkelse. Det innebar att produktionskvoten överskreds med maximala fem procent eller ca 3 000 ton. Industrin valde att exportera överskottet till tredje land utan bidrag och undgick på så sätt att drabbas av reducerad kvot för kommande år. För 2001/02 uppgick den svenska stärkelsekvoten till ca 62 000 ton efter avdrag enligt tidigare politiska beslut. Kvoten kom inte att utnyttjas fullt ut. Även för 2002/03 uppgick den svenska kvoten till ca 62 000 ton. Prognoser från november 2002 visar på en tillverkning som ungefär kommer att motsvara kvoten.

Tabell 7.1 Produktion av stärkelse under perioden 1991/92 - 2002/03, ton

Starch production between 1991/92 and 2002/03, metric tons

	Fabrikspotatis	Stärkelse
1991/92	192 900	45 000
1992/93	207 200	44 500
1993/94	283 400	61 000
1994/95	204 000	43 800
1995/96	210 600	46 500
1996/97	269 980	58 721
1997/98	277 214	61 147
1998/99	298 735	65 848
1999/00	267 454	59 178
2000/01	294 196	66 104
2001/02	256 994	55 688
2002/03 prognos	265 000	62 000

Källa: Stärkelsen, Lyckeby Stärkelsen

7.4 Användning

7.4.1 Stärkelse och stärkelsederivat

Stärkelse och stärkelsederivat används både som livsmedel och som råvara i industrin, främst pappersindustrin. Totalt förbrukas årligen ca 200 000 ton inom landet. Stärkelse används somativ stärkelse, modifierad stärkelse, stärkelsehydrolysator, isoglukos eller till såväl kristalliserat dextros som till polyoler (sötningsmedel med låg kalorihalt) och för produktion av bearbetade produkter, godis, fruktprodukter och läskedrycker. Den del av stärkelseproduktionen som inte avsätts inom livsmedels- och fodersektorn används vid tillverkning av bland annat papper, wellpapp och lim. Merparten av den stärkelse som används i industrin utgörs av derivat.

Ca 60 000 ton utgörs av stärkelse framställd ur inhemsk potatisråvara. Det övriga behovet täcks av import. I tabell 7.2 redovisas svensk import respektive export av de olika stärkelseslagen under perioden 1998-2001. Exporten av nativ potatisstärkelse från Sverige har varit av mycket ringa omfattning sedan EU-medlemskapet medan handeln med derivat varit mera omfattande. Sverige har ett betydande handelsunderskott på stärkelseområdet.

Tabell 7.2 Svensk import och export av stärkelse och stärkelseprodukter 1998-2001, ton
Swedish starch and starch product imports and exports 1998-2001, metric tons

	<u>Kvantitet, ton</u>					
	Import	Införsel	Totalt	Export	Utförsel	Totalt
1998						
Potatisstärkelse	1	21 721	21 722	287	227	514
Majsstärkelse	3	16 167	16 170	88	224	312
Vetestärkelse	6	4 894	4 900	12	-	12
Kassavastärkelse	1	226	227	-	-	-
Risstärkelse	461	9	470	-	6	6
TOTALT	472	43 017	43 489	387	457	845
Stärkelsederivat	1 895	116 818	118 713	307	1 530	1 837
1999						
Potatisstärkelse	1	22 683	22 684	1 262	281	1 543
Majsstärkelse	43	16 148	16 191	462	52	514
Vetestärkelse	3	6 047	6 050	0	3	3
Kassavastärkelse	0	534	534	0	0	0
Risstärkelse	216	2	218	0	0	0
TOTALT	263	45 423	45 686	1 724	333	2 060
Stärkelsederivat	1 899	117 353	119 252	1 669	3 538	5 207
2000						
Potatisstärkelse	0	19 234	19 234	3 162	384	3 546
Majsstärkelse	56	16 308	16 364	73	14	87
Vetestärkelse	7	6 810	6 817	2	12	14
Kassavastärkelse	1	492	493	0	4	4
Risstärkelse	218	2	220	0	7	7
TOTALT	282	42 846	43 128	3 237	414	3 658
Stärkelsederivat	2 636	113 343	115 979	1 359	2 977	4 336
2001						
Potatisstärkelse	0	23 421	23 421	1 028	486	1 514
Majsstärkelse	30	16 166	16 196	9	8	17
Vetestärkelse	6	5 563	5 569	4	28	32
Kassavastärkelse	0	713	713	3	0	3
Risstärkelse	1 802	1	1 803	0	12	12
TOTALT	1 838	45 864	47 702	1 044	534	1 578
Stärkelsederivat	888	127 692	128 580	115	4 157	4 272

Källa: SCB

Av den inhemskt producerade stärkelsen används omkring hälften i pappers- och derivatindustrin och resterande del för tillverkning av stärkelsesirap samt i livsmedelsindustrin och för direktkonsumtion av hushållen.

7.4.2 Sprit

Sprittillverkningen i Sverige som baseras på jordbruksprodukter sker uteslutande på vete. Produktionen av sprit baserad på potatis upphörde under 1995. Det finns för närvarande tre spritfabriker i Sverige. I Åhus tillverkas den sprit som används för tillverkning av Absolut Vodka. I Lidköping tillverkas sprit för det övriga sortimentet Vin och Spritcentralen tillverkar. Vid fabriken i Lidköping tillverkas dessutom stärkelse som används för vidareförädling till stärkelsesirap. Under 2000/01 öppnades en fabrik i Norrköping som producerar sprit för drivmedelsändamål. Den totala produktionen av sprit som används för dryckesändamål uppgick under 2001/02 till ca 32 miljoner liter. I denna produktion användes drygt 90 000 ton vete. Produktionen av industrisprit uppgår till ca 50 miljoner liter och för detta ändamål används ca 130 000 ton vete. Totalt uppgår spannmålsförbrukningen för framställning av sprit och stärkelse till ca 275 000 ton.

Tabell 7.3 visar produktionen av sprit för dryckesändamål under perioden 1996/97 - 2001/02.

Tabell 7.3 Produktion av spannmålssprit (100-procentig) för dryckesändamål, milj. liter
Production of grain alcohol (100 per cent) for human consumption, mill. litres

	1996/97	1997/98	1998/99*	1999/00*	2000/01*	2001/02*
Spannmålssprit	22,0	19,6	29,4	28,6	35,9	32,3

* Sedan 1998/99 ingår även produktionen i fabriken i Lidköping

Källa: SBI-Trading AB

7.5 Regleringen i EU

Regleringen på stärkelseområdet ändrades fr.o.m. den 1 januari 1995 genom Sveriges medlemskap i EU. I princip blev skillnaden inte så stor men den praktiska tillämpningen är annorlunda i EU jämfört med det tidigare svenska systemet.

I regleringssammanhang betraktas stärkelse inom EU som förädlad spannmål och åtgärderna följer därför i stort de regleringar som tillämpas på spannmålsområdet. EU:s stärkelsereglering består av följande delar:

- Minimipris
- Kvotssystem för potatisstärkelsestillverkning
- Gränsskydd
- Exportbidrag
- Kompensationsbetalning för potatisodlare
- Produktionsbidrag för teknisk industri
- Premie till potatisstärkelseproducenter

7.5.1 Kvotsystem för potatisstärkelsestillverkning

En viktig del av reformen av den gemensamma jordbrukspolitiken inom EU 1992 var att skapa förutsättningar för en bättre marknadsbalans. På spannmålsområdet infördes ett system där möjligheten att erhålla arealbidrag kopplades till trädesplikt. I detta sammanhang undantogs odlingen av fabrikspotatis från trädessystemet. I samband med att nivån på premien till potatisstärkelseproducenterna fastställdes för perioden 1993/94-1995/96 beslutades om möjligheten att vidta särskilda åtgärder om produktionen skulle överskrida 1,5 miljoner ton 1993/94 eller 1994/95. Produktionen blev större än denna kvantitet redan första året.

Man beslöt att införa en kvot för stärkelse i juli 1994. Denna kvot som först uppgick till 1 592 000 ton 1994 omförhandlades under 1995 på grund av Sveriges, Finlands och Österrikes medlemskap i EU och kom att uppgå till 1 759 750 ton. I juli 1998 omförhandlades kvoten återigen och utökades till 1 864 304 ton på grund av att Tyskland förhandlat sig till en större kvot.

Problem med obalans på marknaden ledde fram till att det i samband med reformbeslut år 1999 fattades beslut om att skära ner kvoterna för potatisstärkelse under regleringsåren 2000/01 och 2001/02. De större producentländerna fick en förhållandevis större reducering än de mindre länderna. I början av 2002 beslutades om en förlängning av nuvarande kvotsystem för ytterligare en treårsperiod.

Tabell 7.4 Fördelning av kvoten för produktion av potatisstärkelse, ton

Allocation of quota for potato starch production, metric tons

Land	Kvot		
	1999/00	2000/01	2001/02-2004/05
Tyskland	696 271	676 680	656 298
Nederländerna	538 307	523 161	507 403
Frankrike	281 516	273 595	265 354
Danmark	178 460	173 439	168 215
Sverige	63 900	63 001	62 066
Finland	54 750	53 980	53 178
Österrike	49 100	48 409	47 691
Spanien	2 000	1 972	1 943
Totalt	1 864 304	1 814 237	1 762 148

Källa: EU-Kommissionen

Industrin ska upprätta kontrakt med odlarna, dock högst för en kvantitet som motsvarar tilldelad kvot. Det är inte tillåtet att producera potatisstärkelse inom kvoten av potatis som är utanför kontraktet. Tillverkas mer stärkelse än vad kvoten tillåter ska varan exporteras till tredje land utan exportbidrag. Det är möjligt att flytta över maximalt fem procent av kvoten till nästa år dvs. varan behöver inte exporteras utan exportbidrag. Denna regel utnyttjade Sverige för första gången 1998/99. Även för 2000/01 överskreds kvoten i Sverige med ca fem procent vilket innebar ett avdrag på kvoten för 2001/02. Den faktiska produktionen under 2001/02 blev dock betydligt mindre än kvoten vilket innebar att Sverige fullt ut fick utnyttja kvoten för 2002/03.

7.5.2 Gränsskydd

Den 1 juli 1995 trädde WTO-avtalet i kraft. WTO-tullarna för stärkelse följer samma nedskrivningstakt som spannmål, alltså en nedskrivning med sex procent per år. För 1995/96 och för 2001/02 (samma tullnivå tillämpas 2001/02 och till dess att ett nytt WTO-avtal har slutits som under 2000/01) har tullarna fastställts till följande:

Tabell 7.5 Tullar för stärkelse 1995/96 och 2002/03, euro/ton och kr/ton

Starch tariffs 1995/96 and 2002/03, EUR/metric ton and SEK/metric ton

Produkt	Euro/ton		Kr/ton*	
	1995/96	2002/03	1995/96	2002/03
Potatisstärkelse	244	166	2 350	1 511
Vetestärkelse	329	224	3 170	2 038
Majsstärkelse	244	166	2 350	1 511
Risstärkelse	318	216	3 060	1 966

* Valutakurs i oktober 1995: 9,63 och i november 2002: 9,10

Källa: EU-Kommissionen

7.5.3 Exportbidrag

EU:s reglering ger möjlighet till att få bidrag vid export av stärkelse till tredje land. Inom den svenska regleringen gavs inte exportbidrag förativ stärkelse.

Exportbidraget för stärkelse följer samma regler som för övriga spannmålsprodukter. Beräkningen av bidraget baseras på världmarknadspriser och EU-priser på majs. Bidraget fastställs månadsvis. I följande tabell redovisas exportbidraget förativ potatis-, majs-, och vetestärkelse i euro/ton.

Tabell 7.6 Exportbidrag (gällande bidrag den 1:a i varje månad) för nativ stärkelse 2001-2002, euro/ton

Export refunds (valid refunds as of day one in each month) for native starch 2001-2002, EUR/metric ton

Exportbidrag, euro/ton			
Period	Vetestärkelse	Majstärkelse	Potatisstärkelse
2001			
Januari	0	37,66	37,66
Februari	0	47,01	47,01
Mars	2,56	44,42	44,42
April	0	53,07	53,07
Maj	0	61,78	61,78
Juni	0	62,30	62,30
Juli	0	67,63	67,63
Augusti	0	57,01	57,01
September	0	42,37	42,37
Oktober	0	39,34	39,34
November	0	35,54	35,54
December		31,95	31,95
2002			
Januari	0	29,84	29,84
Februari	0	31,30	31,30
Mars	0	35,36	35,36
April	0	38,57	38,57
Maj	0	44,02	44,02
Juni	0	40,72	40,72
Juli	0	46,35	46,35
Augusti	0	30,93	30,93
September	0	13,56	13,56
Oktober	0	13,07	13,07
November	0	14,66	14,66

Källa: EU-Kommissionen

Exporten av stärkelse berörs av WTO-restriktionerna, där stärkelse ingår i kvoten för fodersäd. I tabell nedan redovisas hur mycket stärkelse som har exporterats som ingående råvara i olika bearbetade produkter.

Tabell 7.7 Export och utbetalda exportbidrag för stärkelse i bearbetade produkter 1995 – 1999, ton och 1 000 kr

Export of and export refunds paid for starch in processed products 1995-1999, metric tons and 1 000 SEK

	Kvantitet, ton				
	1995	1996	1997	1998	1999
Potatisstärkelse	19 484	17 724	28 462	25 983	*
Majsstärkelse	5 101	6 345	7 993	6 673	*
Vetestärkelse	178	39	275	407	*
Summa	24 763	24 108	36 730	33 063	*

	Totalt exportbidrag, 1 000 kr				
	1995	1996	1997	1998	1999
Potatisstärkelse	5 078	2 928	6 864	4 476	*
Majsstärkelse	1 786	981	1 840	1 172	*
Vetestärkelse	62	5	15	33	*
Summa	6 926	3 914	8 719	5 681	11 905

* Uppgift saknas

Källa: Jordbruksverket

7.5.4 Kompensationsbetalning för potatisodlare

Reformen av EU:s jordbrukspolitik 1992 innebar att jordbrukarna fick lägre spannmålspriser men i gengäld ges ett arealbidrag. För att upprätthålla konkurrensen mellan olika råvaror i stärkelseindustrin sänktes det s.k. minimipriset för potatis med motsvarande som för spannmål. Till skillnad från spannmålsodlarna där kompensationen ges som arealbidrag får potatisodlarna ett pristillägg i form av kompensationsbetalning. Det sammanlagda odlarpriset uppgår alltså minst till fastställt minimipris och med tillägg för kompensationsbeloppet. I praktiken är det stärke-tillverkaren som utbetalar minimipriset och kompensationsbeloppet till odlaren. Stärke-tillverkaren erhåller därefter ett belopp från staten som motsvarar utbetalt kompensationsbelopp.

1999 års reformbeslut innebar en fördjupning av 1992 års reform. Minimipriset för stärkelse sänks på samma sätt som interventionspriset för spannmål och odlarna kompenseras genom högre kompensationsbelopp. Minimipriset sänks i två etapper ner till en nivå på 178,31 euro/ton som ska gälla fr.o.m. 2001/02. Kompensationsbeloppet höjs till 110,54 euro/ton.

Tabell 7.8 Minimipris och kompensationsbelopp för fabrikspotatis innehållande 17 % stärkelsehalt 1999/00 - 2002/03, euro/ton och kr/ton

Minimum price and amount of compensation for potatoes for industrial use with 17 % starch content 1999/00-2002/03, EUR/metric ton and SEK/metric ton

	euro/ton		kr/ton	
	Minimipris	Komp. belopp	Minimipris	Komp. belopp
1999/00*	41,96	17,39	366,04	151,70
2000/01**	38,81	19,75	330,91	168,40
2001/02***	35,66	22,11	347,04	215,17
2002/03****	35,66	22,11	324,15	200,98

* 1 euro = 8,7235 (kursen 1 oktober 1999)

** 1 euro = 8,5265 sek (kursen 1 oktober 2000)

*** 1 euro = 9,732 sek (kursen 1 oktober 2001)

**** 1 euro = 9,09 sek (kursen 1 november 2002)

Källa: EU-Kommissionen

7.5.5 Premie till potatisstärkelsestillverkare

För att potatisstärkelsestillverkarna ska kompenseras för extra produktionskostnader vid produktion av potatisstärkelse jämfört med vid produktion av spannmålsstärkelse utbetalas en särskild premie. Ett villkor för utbetalning av premien är att potatisodlarna erhåller minimipris för den odlade fabrikspotatisen. Minimipriset är det lägsta priset industrin får betala till jordbrukarna för att industrin ska få rätt till premien. Premien uppgår för 2001/02 till 22,28 euro/ton stärkelse (avser stärkelsehalt 17 %). Premien omfattades inte av reformbeslutet 1999. I tabell nedan redovisas utbetalda premier och kompensationsbelopp till svenska stärkelsestillverkare och fabrikspotatisodlare sedan EU-inträdet.

Tabell 7.9 Utbetalda premier till stärkelsestillverkare och kompensationsbelopp för fabrikspotatis 1995 – 2001, kr

Premiums paid to starch manufacturers and amount of compensation for potatoes for industrial use 1995-2001, SEK

År	Premie	Kompensationsbelopp	Totalt
1995/96	9 787 609	38 240 099	48 027 708
1996/97	11 296 431	44 131 106	55 427 537
1997/98	11 905 649	46 516 355	58 422 004
1998/99	13 484 756	52 680 259	66 165 015
1999/00	11 405 423	44 557 478	55 962 901
2000/01	12 540 040	55 647 640	68 187 680
2001/02	11 835 771	58 803 513	70 639 284

Källa: Jordbruksverket

7.5.6 Produktionsbidrag för teknisk industri

EU:s reglering medger att stärkelse som används för tekniska ändamål kan erhållas till i princip världsmarknadspris. Motsvarande regler fanns även inom den svenska regleringen. Det finns dock inte någon kvantitetsbegränsning inom EU:s system.

Bidraget beräknas med ledning av prisutvecklingen för majs och en omräkning görs med hjälp av en teknisk koefficient. Bidraget beräknas varje månad.

Bidraget söks av den som använder stärkelse vid tillverkning av vissa godkända slutprodukter som t.ex. papper och lim. I Sverige finns det ca 35 företag som är inregistrerade som godkända tillverkare. I tabell 7.10 redovisas produktionsbidragsnivåerna under 2001 och 2002 och i tabell 7.11 visas utbetalda produktionsbidrag för teknisk stärkelse i Sverige sedan EU-inträdet. P.g.a. höga världsmarknadspriser ges det bara under en kort period av 2001 produktionsbidrag.

Tabell 7.10 Produktionsbidrag för teknisk stärkelse 2001-2002, euro/ton och kr/ton

Production aid for starch for technical purposes 2001-2002, EUR/metric ton and SEK/metric ton

Period	euro/ton	kr/ton
2001		
22/12-23/1	0	0
24/1-22/2	8,24	73,82
23/2-15/3	7,44	67,35
16/3-29/3	17,22	157,51
30/3-26/4	13,46	123,74
27/4-31/5	22,93	209,97
1/6-28/6	14,32	130,67
29/6-5/7	0	0
6/7-12/7	16,00	147,55
13/7-26/7	5,98	55,39
27/7-30/8	10,88	101,19
31/8-27/9	4,89	46,29
28/9-31/12	0	0
2002		
1/1-25/4	0	0
26/4-16/5	8,56	
17/5-	0	0

Källa: EU-Kommissionen

Tabell 7.11 Produktionsbidrag för teknisk stärkelse i Sverige, kr*Production aid in Sweden for starch for technical purposes, SEK*

År	Bidrag
1995	31 751 005
1996	12 354 509
1997	13 598 867
1998	14 810 893
1999	27 090 033
2000	36 659 875
2001	23 554 408
2002	5 719 860

Källa: Jordbruksverket

7.5.7 Prisutveckling för stärkelse

Prissättningen på fabrikspotatis uttryckt i stärkelse som råvara för stärkelse och sprit omfattas inte av regleringen. Priset fastställs av marknadens parter. Stärksetillverkaren måste dock minst betala det fastställda minimipriset för att bli berättigad till den s.k. premien. Odlarpris för fabrikspotatisen framgår av följande tabell.

Tabell 7.12 Odlarpris på stärkelse 1991/92 - 2002/03, kr/100 kg*Producers' prices for starch 1991/92-2002/03, SEK/100 kilos*

År	Pris uttryckt i kg stärkelse	Pris uttryckt i kg fabrikspotatis
1991/92	266,80	52,71
1992/93	268,70	47,30
1993/94	268,70	45,14
1994/95	268,70	45,14
1995/96 ¹	285,85	57,17
1996/97 ¹	256,50	51,30
1997/98 ¹	256,70	51,34
1998/99 ¹	277,55	55,51
1999/00 ¹	258,85	51,77
2000/01 ¹	246,00	49,20
2001/02 ¹	281,11	56,22
2002/03 ¹	264,35	52,87

¹ Avser minimipris adderat med kompensationsbidrag vid 17 % stärkelsehalt. EURO-kurs den 1 okt resp år.*Källa: Jordbruksverket, EU-Kommissionen.*

Ovanstående priser är ett grundpris vid en stärkelsehalt på 17 %. Tillägg/avdrag görs för högre/lägre stärkelsehalter. Högre stärkelsehalter än 17 % är vanligt för svensk stärkelsepotatis. Tillägg eller avdrag beräknas även beroende på smutshalten på potatisen. Fraktersättning betalas för transporter upp till sju mil.

7.6 Vetestärkelse

Under en period i början av 1980-talet förekom det tillverkning av vetestärkelse i Lantmännens försöksanläggning i Lidköping. Produktionen lades dock ner och under några år tillverkades ingen vetestärkelse. I slutet av 1980-talet påbörjade Stärkelsen tillverkning i en fabrik i Blekinge. Därefter har produktionen återupptagits i Lidköping hos ett företag som heter Ceramyl.

Den totala tillverkningen av vetestärkelse i Sverige kan beräknas till ca 25 000 ton, vilket motsvarar en spannmålsmängd på ca 45 000 ton. En stor del av produktionen avsätts till livsmedelsindustrin medan användningen i den tekniska industrin är relativt begränsad.

7.7 EU:s fabrikspotatisodling och stärkelseproduktion

Inom EU produceras stärkelse av potatis, majs och vete. Stärkelseslagen har olika egenskaper. Avgörande för stärkelseslagens utbytbarhet är en kombination av kvalitetsegenskaper och pris. Några viktiga kvalitetsegenskaper är stärkelsegranulernas storlek och proteinhalten i stärkelsen. Förbrukningen av stärkelse kan delas upp i användning inom livsmedels- och foderindustrin, ca 55 % och i användning inom pappersindustrin och i textil- och glasfiberindustrin, ca 45 %. I tabell 7.13 redovisas EU:s totala produktion av stärkelse uppdelat på de tre stärkelsesorterna.

Tabell 7.13 EU:s produktion av stärkelse 1988-2002, milj. ton

EU's starch production 1988-2002, mill. metric tons

	1988	1992	1995	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Majsstärkelse	2,6	3,5	3,6	3,7	3,7	3,7	3,9	*	*
Vetestärkelse	0,9	1,1	1,6	2,2	2,2	2,4	2,8	*	*
Potatisstärkelse	1,1	1,8	1,7	2,0	1,8	1,9	2,0	1,9	1,77
Totalt	4,6	6,4	6,9	7,9	7,7	8,0	8,7	*	*

*) Uppgift saknas

Källa: EPA, Kommissionen

EU:s fyra största producentländer av potatisstärkelse, Holland, Tyskland, Frankrike och Danmark svarar för ca 90 % av den totala stärkelseproduktionen, se tabell 7.14. Mellan 1999 och 2000 har fabrikspotatisarealen i EU minskat p.g.a. nedskärningen av produktionskvoten.

Tabell 7.14 EU:s areal för fabrikspotatis och använd kvantitet av fabrikspotatis vid stärkelseframställning 1999-2002, ha och ton

EU's area for potatoes for processing and potatoes for industrial use used in starch production 1999-2002, ha and metric tons

Land	Areal, ha				Produktion ton			
	1999	prel 2000	prog 2001	prog. 2002	1999	prel 2000	prog 2001	prog. 2002
Tyskland	103 903	101 100	95 400	*	2 978 400	3 223 100	3 300 000	*
Holland	52 400	51 000	51 000	48 300	2 278 400	2 424 700	2 200 000	*
Frankrike	30 500	30 700	29 000	28 000	1 454 700	1 409 000	1 323 000	1 245 000
Danmark	22 400	22 600	22 000	*	801 900	826 100	750 000	*
Österrike	6 700	7 000	6 500	*	202 100	229 700	200 000	*
Sverige	8 390	8 290	8 280	*	315 600	320 800	280 000	*
Finland	9 000	9 000	9 000	*	239 900	267 000	220 000	*

*) Uppgift saknas

Källa: ZMP, Potato Market

7.7.1 Östeuropa

Produktion av potatisstärkelse förekommer i några av länderna i Central- och Östeuropa. Polen, Tjeckien, Lettland, Litauen och Estland producerar alla potatisstärkelse i större eller mindre omfattning. I medlemskapsansökningar som länderna gått in med till EU har alla länder utom Ungern ställt krav på kvot för potatisstärkelseproduktion. Polen kräver 242 000 ton, Tjeckien 51 000 ton, Lettland 15 000 ton och Estland 10 000 ton. Övriga länder har kvotkrav som är ännu mindre. De senaste åren har den faktiska produktionen i dessa länder varit betydligt lägre än det krav på kvot som ställts. Produktionen i Lettland uppgår till ca 8 000 ton. Svensk stärkelseindustri har samarbetsprojekt med både den lettiska och den tjeckiska industrin.

Av följande tabell framgår förhandlingsuppgörelsen mellan EU och kandidatländerna vad gäller kvoterna för produktion av potatisstärkelse.

Tabell 7.15 Produktionskvoter för potatisstärkelse i kandidatländerna, ton*Potato starch production quotas in the candidate countries, metric tons*

Land	Kvot, ton
Tjeckien	33 000
Estland	250
Lettland	5 800
Litauen	1 200
Polen	144 985
Slovakien	729
SUMMA KL	185 964
SUMMA EU-15	1 762 148

I Polen väntas produktionen av potatisstärkelse under 2002/03 att bli 140-160 000 ton, vilket är mindre än vad som uppnått tidigare år. I Tjeckien väntas däremot en relativt bra skörd av stärkelsepotatis.

I Ungern förekommer produktion av spannmålsstärkelse baserad på majs. Den årliga tillverkningen uppgår till ca 30 000 ton. Tjeckien producerar ca 15 000 ton vetestärkelse per år. I Polen finns en fabrik som producerar vetestärkelse. Produktionen uppgår till 100-150 000 ton per år.

7.7.2 EU:s totala utgifter för stärkelseregleringen

Av stärkelseslagen är potatisstärkelse det stärkelseslag som är dyrast att framställa. Orsaken är den korta skördeperioden och avsaknaden av värdefulla biprodukter vid stärkelseproduktion från potatis. EU:s utgifter för stärkelseregleringen redovisas i tabell 7.16.

Tabell 7.16 EU:s utgifter för stärkelseregleringen 1995/96-2002/03, milj. euro*EU expenditure within starch Common Market Organisation 1995/96-2002/03, mill. EUR*

	Potatisstärkelse	Majsstärkelse	Vetestärkelse	Totalt
1995/96 (okt-okt)	217,4	71,1	36,1	324,6
1996/97 (okt-sep)	311,5	31,5	6,8	349,8
1997/98	245,4	33,6	7,8	286,6
1998/99	235,6	28,0	7,4	271,0
1999/00	267,5	86,3	28,0	381,8
2000/01	278,5	94,0	26,3	398,8
2001/02	272	*	*	*
2002/03	259	*	*	*

*) Uppgift saknas

Källa: EU-Kommissionen

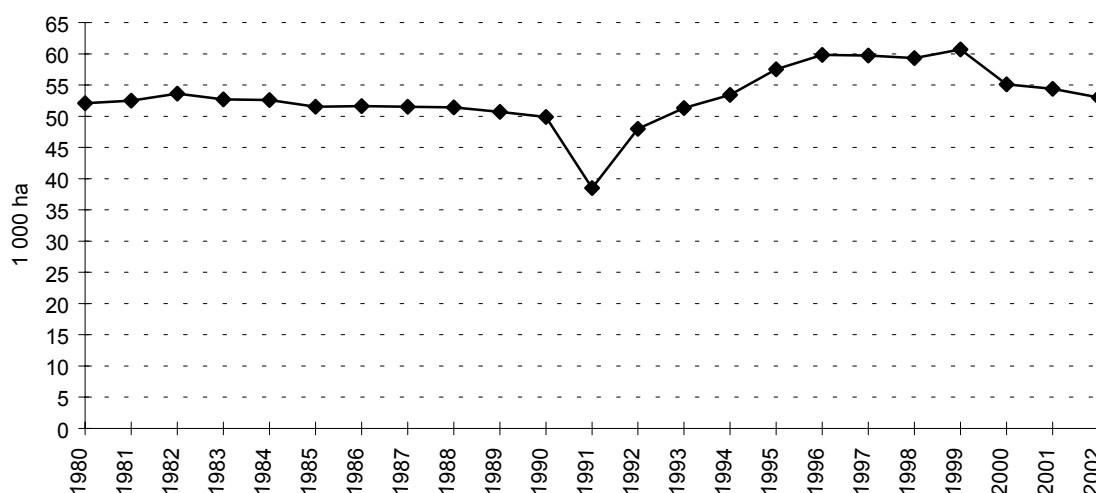
8 SOCKERBETOR - SOCKER

8.1 Areal

Odlingen av sockerbetor sker på kontrakt mellan odlarna och förädlingsindustrin, Danisco Sugar AB (DSAB). Kontrakten avser en viss mängd socker som odlaren har rätt att leverera till fastställt pris. Det är sedan upp till odlaren att avgöra hur stor areal som krävs för att uppfylla kontraktsvillkoren. Huvuddelen av odlingen är belägen i Skåne, där omkring 85 % av arealen återfinns. Sockerbetsodling förekommer dessutom på Gotland, i Kalmar, Hallands och Blekinge län.

2001 års odling uppgick enligt uppgifter från DSAB till 54 543 hektar, vilket är något lägre än föregående år. Denna minskning av arealen beror bland annat på den permanenta kvotsänkningen (se avsnitt 8.7) som gjordes i samband med en ny marknadsordning för sockersektorn inom EU med början den 1 juli 2001. Antalet sockerbetsodlare uppgick till 4 217 st för 2001, vilket är en minskning med 157 odlare jämfört med 2000. Sedan EU-inträdet 1995 fram till 2001 har antalet odlare minskat med 930 st.

För 2002 har arealen uppskattats till 53 000 hektar, vilket i så fall skulle vara drygt 1 500 ha mindre än föregående år. Denna minskning kommer dock inte att resultera i ett lägre skördeutfall jämfört med föregående år eftersom hektaravkastningen för 2002 förväntas bli mycket hög.

Figur 26 Sockerbetsodlingens utveckling 1980 - 2002, 1 000 ha

Development of sugar-beet cultivation 1980-2002, 1 000 ha

Källa: Danisco AB, SCB

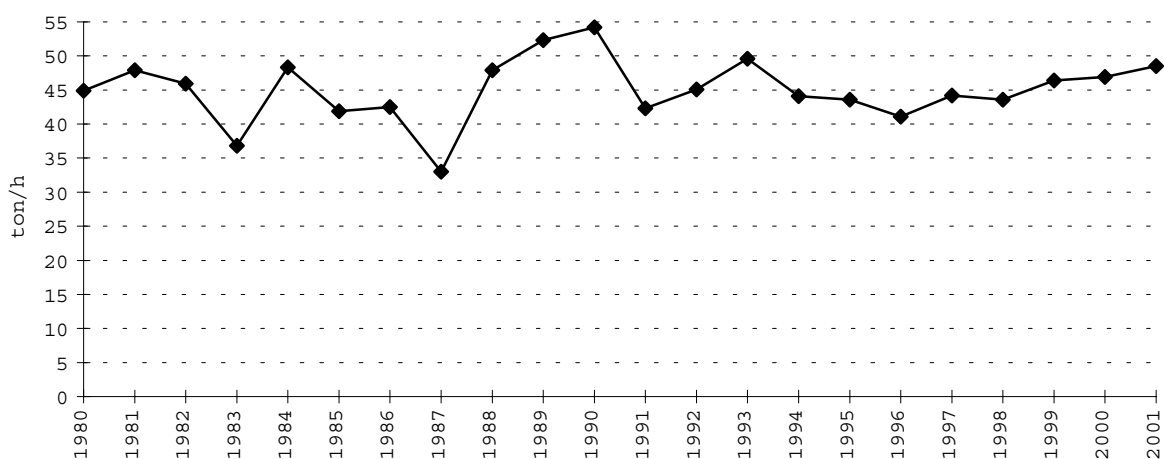
8.2 Hektarskörd

Hektarskörden av sockerbeter uppgick 2001 till ca 48,5 ton, vilket är ca sex procent högre än det senaste femårsgenomsnittet. Hektarskörden för 2001 är en av de högsta under den senaste tioårsperioden.

Högst rotskörd hade Skåne med ca 49,2 ton/ha och den lägsta rotskörden hade Gotland med ca 41,9 ton/hektar.

Sockerhalten i 2001 års skörd uppgick till 16,75 %, vilket är lägre än medelvärdet 17,40 % för de senaste tio åren. 2001 års sockerhalt är också betydligt lägre än föregående års sockerhalt som uppgick till 17,60 %.

Motsvarande uppgifter för 2002 års odling finns ännu ej tillgängligt men enligt prognoser från DSAB förväntas hektarskörden bli mycket hög och sockerhalten högre än genomsnittet.

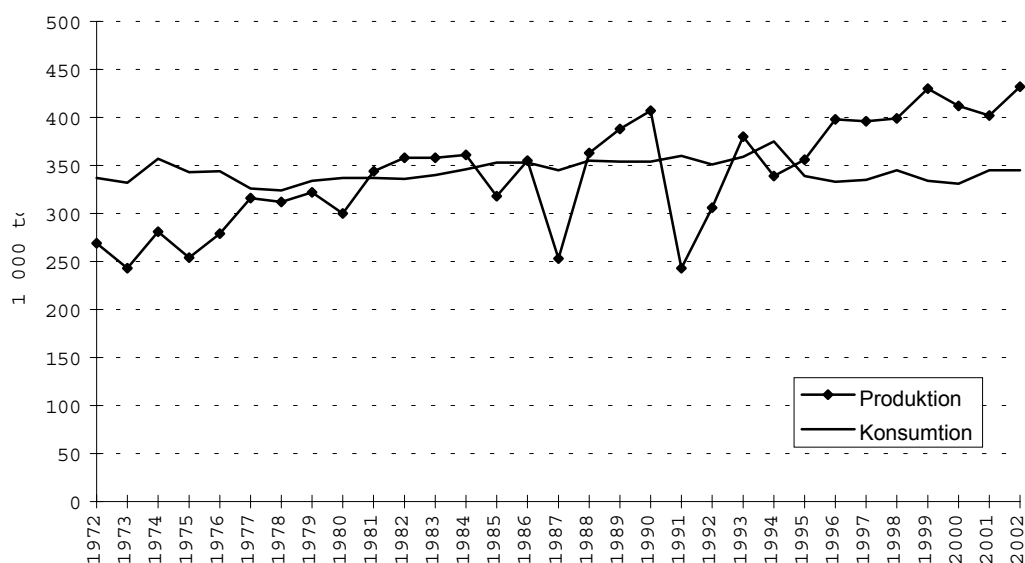
Figur 27 Hektaravkastning sockerbeter 1980 - 2001, ton/ha

Sugar-beet yield per hectare 1980-2001, metric tons/ha

Källa: Danisco AB, SCB

8.3 Totalskörd

Den totala kvantiteten betor 2001 uppgick till ca 2,64 miljoner ton. Det motsvarade en vitsockerskörd på 401 511 ton, vilket är en minskning med ca 11 000 ton jämfört med 2000. I likhet med 2000 överskreds den nationella produktionskvoten (se avsnitt 8.7.1) även för 2001. Överskridandet för 2001 uppgick till ca 33 000 ton. Vitsockerproduktionen är beräknad till 432 197 ton för år 2002, vilket i så fall skulle vara den högsta skörden någonsin. Hög hektaravkastning och hög sockerhalt, beroende på gynnsamma väderleksförhållanden, bidrar till denna höga produktion av vitsocker.

Figur 28 Totalproduktion av vitsocker 1970/71 – 2001/02 (okt-sept), 1 000 ton

Total white sugar production 1970/71-2001/02 (Oct-Sept), 1 000 metric tons

Källa: Danisco AB, Jordbruksverket

I nedanstående tabell sammanfattas areal- och skördeutvecklingen för 1991 - 2002.

Tabell 8.1 Areal och produktion 1991 – 2002, ha, kg/ha, ton, ton/ha och procent

Area and production 1991-2002, ha, kilos/ha, metric tons, metric tons/ha and per cent

År	Areal, ha	Hektar- avkastning betor, kg/ha	Totalskörd betor, ton	Produktion vitsocker, ton	Socket- skörd, ton/ha	Socket- halt, procent
1991	38 502	43 200	1 627 700	243 700	6,33	17,73
1992	47 963	45 100	2 136 000	306 221	6,38	17,40
1993	51 287	49 600	2 534 000	380 703	7,42	17,83
1994	53 353	44 100	2 349 800	339 312	6,36	17,25
1995	57 518	43 600	2 478 500	356 971	6,21	16,47
1996	59 223	41 100	2 430 000	397 817	6,72	18,27
1997	59 654	44 200	2 639 000	396 350	6,64	17,46
1998	58 961	43 600	2 571 700	399 376	6,77	17,49
1999	59 310	46 400	2 753 000	430 506	7,25	17,53
2000	55 484	46 900	2 585 800	412 042	7,43	17,60
2001	54 543	48 500	2 643 500	401 511	7,36	16,75
2002 prog	53 000	1)	1)	432 197	1)	1)

1) Uppgift ej tillgänglig

Källa: Danisco AB, SCB, Jordbruksverkets beräkning avseende vitsockerskörd/ha

8.3.1 Ekologisk odling

Arealen för ekologiskt odlade sockerbetor i Sverige framgår av följande tabell. Stödet för denna odling uppgår till 2 200 kr/ha.

Tabell 8.2 Ekologisk odling i Sverige 1995 - 2001, ha och procent*Organic cultivation in Sweden 1995-2001, ha and per cent*

År	Areal, ha	Andel av total areal, procent
1995	122	0,2
1996	145	0,2
1997	198	0,3
1998	342	0,6
1999	351	0,6
2000	426	0,8
2001 prel.	615	1,1

Källa: Danisco

8.4 Förädling

Industrin omfattar två strösockerbruk, Örtofta och Köpingsbro, samt ett raffinaderi i Arlöv. Det råsockerbruk som fanns i Jordberga lades ned efter kampanjen 2000. Stora investeringar i de två återstående bruken i Örtofta och Köpingsbro har genomförts, vilket inneburit att bruket i Örtofta numer tillhör den större storleksklassen för fabriker i EU.

Fabrikstyp	Ort	Kapacitet
		ton betor/dygn
Vitsockerbruk	Köpingsbro	10 000
Vitsockerbruk	Örtofta	15 000
		ton socker/år
Raffinaderi	Arlöv	132 000 – 210 000

8.5 Konsumtion

Förbrukningen av socker (exklusive sockerinnehållet i förädlade produkter) för skördeåret 2000/01 uppgick till totalt 331 miljoner kg, vilket är något lägre än fjolårets konsumtion. För 2001/02 beräknas konsumtionen stiga till ca 345 miljoner kg. I nedanstående tabell redovisas konsumtion i Sverige för perioden 1994/95 – 2001/02. I samband med EU-medlemskapet och förväntningar om prishöjningar vid årsskiftet 1994/95 uppstod en viss hamstringseffekt. Detta ledde till en mycket stor konsumtion 1994 och en lägre konsumtion 1995. Den totala konsumtionen för 2001/02 förväntas också bli mycket hög, främst beroende på att importen av socker i bearbetade produkter har ökat.

Tabell 8.3 Produktion, förbrukning och självförsörjningsgrad av socker, 1 000 ton (okt-sep år)

Production, consumption and self sufficiency level for sugar, 1 000 metric tons (Oct-Sept years)

	1994/95	1995/96	1996/97	1997/98	1998/99	1999/00	2000/01	2001/02 prog
Sockerproduktion	339	356	398	396	430	398	402	415
Direkt förbrukning	374	339	333	335	345	334	331	345
Direkt förbrukning, kg/capita	42,6	38,4	37,6	37,9	39,0	37,7	37,3	38,7
Självförsörjningsgrad, procent	91	105	120	118	125	119	121	120
Total förbrukning (inkl. sockerinnehållet i förädlade produkter)	392	369	370	373	378	375	371	400

Källa: Danisco AB avseende produktion, i övrigt Jordbruksverket.

8.6 Prissättning av betor och socker i Sverige

All odling av sockerbetor i Sverige sker på kontrakt. Kontrakten tecknas mellan respektive odlare och Danisco Sugar AB. Varje odlare tecknar ett kontrakt för en viss mängd utvinnbart socker. Kvantiteten socker delas upp på en A-kvot, en B-kvot och eventuellt en C-kvot. Grundpriserna för betor inom A- och B-kvoten gäller vid en sockerhalt på 16 procent. Avdrag och tillägg görs beroende på lägre och högre sockerhalt (även andra kvalitetsaspekter medför avdrag eller tillägg i priset). Från och med EU-inträdet redovisas minimipriserna för betor (se vidare under avsnitt 8.7.2). Priset för C-socker bestäms efter kampanjen och är beroende av vilket pris detta socker har kunnat säljas till på världsmarknaden.

Tabell 8.4 Betpriser i Sverige 1992/93 - 2002/03, kr/100 kg*Sugar-beet prices in Sweden 1992/93-2002/03, SEK/100 kilos*

År	Grundpris vid 16 % sockerhalt¹⁾
1992/93	27,78
1993/94	28,85
1994/95	28,85
1995/96	43,63
1996/97	39,06
1997/98	40,09
1998/99	40,90
1999/00	39,40
2000/01	45,73
2001/02	43,73
2002/03 prel	41,28

1) Fr.o.m. 1995/96 sammanvägt minimipris för A- och B-betor, omräknad med gällande kurs den 1/10 i början av kampanjen.

Källa: Jordbruksverket

Av ovanstående tabell kan konstateras att i samband med EU-medlemskapet steg de svenska betgrundpriserna med ca 50 % (de faktiska betpriserna till odlare är normalt högre än ovanstående minimipriser eftersom olika kvalitetstillägg tillkommer på betpriset). I tabell 8.5 på nästa sida redovisas även vitsockerpriset i Sverige och av denna framgår också att priset mot konsument steg med drygt 40 % vid EU-inträdet.

Tabell 8.5 Vitsockerpris i bulk i Sverige 1994 - 2002, kr/100 kg*Bulk white sugar prices in Sweden 1994-2002, SEK/100 kilos*

Period	Danisco Sugar AB:s listpris för bulk i mitten av respektive månad
1994	
December	478,00
1995	
Januari	679,00
1996	
Januari	688,35
Mars	688,35
Maj	668,35
Juli	639,08
September	639,08
December	639,08
1997	
Januari	639,08
Mars	642,31
Maj	654,92
Juli	650,48
September	650,48
December	635,29
1998	
Januari	637,41
Mars	644,45
Maj	644,45
Juli	644,45
September	652,94
December	662,42
1999	
Januari	669,68
Mars	656,26
Maj	652,14
Juli	645,56
September	645,56
December	630,56
2000	
Januari	630,56
Mars	630,56
Maj	630,56
Juli	630,56
September	621,13
December	624,67
2001	
Januari	652,81
Mars	664,25
Maj	669,73
Juli	674,49
September	706,98
December	691,72
2002	
Januari	691,72
Mars	667,07
Maj	663,54
Juli	666,79
September	679,96
December	

Källa: Danisco AB

8.7 Reglering i EU

Regleringen inom EU omfattar förutom socker, sirap och andra sockerlösningar även sockerbeter och sockerrör, melass, isoglukos, inulinsirap, konstgjord honung och betmassa. Från och med 1 juli 2001 finns en ny reglering för sockersektorn inom EU. Den huvudsakliga skillnaden mot äldre reglering är att systemet med att lagerhållare fick en månadsvis ersättning för att täcka kostnaderna för lagring har upphört. Dessutom har det införts bestämmelser om att en medlemsstat kan vidta nödvändiga åtgärder för att förhindra negativ miljöpåverkan från betodling. Vidare ska nya studier över bland annat konkurrenssituationen och kvotssystemets effekter inom sockersektorn presenteras. Dessa studier förväntas presenteras i början av 2003.

Regleringen består i huvudsak av följande delar:

- produktionskvoter och produktionsavgifter
- administrativt fastställda priser
- produktionsbidrag vid användning av socker inom den kemiska industrin
- importavgifter och särskild förmånsbehandlad import
- exportbidrag
- intervention

8.7.1 Produktionskvoter och produktionsavgifter

All produktion av socker, isoglukos och inulinsirap är kvoterad inom EU. Dessa produktionskvoter är nationella och regleringens olika stöd såsom t.ex. exportbidrag kan erhållas för denna produktion. Produktionskvoterna är dessutom uppdelade på en A-kvot och en B-kvot. Produktion därutöver benämns C-socker för vilket inget stöd kan erhållas. Finansiering av regleringens olika stöd sker delvis genom att industri och odlare betalar in fastställda produktionsavgifter. För 2001/02 uppgick dessa avgifter för sockerproduktion till 12,638 euro/ton för socker inom A-kvoten och till 236,963 euro/ton för socker inom B-kvoten. Utöver dessa avgifter finns en möjlighet att ta ut s.k. tilläggsavgifter om produktionsavgifterna inte räcker för att täcka kostnaderna som uppstår i regleringen. Under regleringsåret 2001/02 uppgick tilläggsavgifterna till ca 8 procents tillägg på inbetalade produktionsavgifter. I Sverige har totalt ca 119 miljoner kr inbetalats i produktionsavgifter 2001/02. I tabell 8.6 framgår de olika medlemsländernas fastställda kvoter för socker, isoglukos och inulinsirap. På grund av problem med WTO-åtagandet avseende subventionerad export kan kvoterna reduceras för ett år i taget. Detta inträffade 2000/01 då kvoterna reducerades med 498 800 ton (478 276,7 ton socker, 9 931,5 ton isoglukos, 10 591,8 ton inulinsirap) och 2002/03 då kvoterna reducerats med 862 475 ton (829 988 ton socker, 17 173 ton isoglukos, 18 314 ton inulinsirap). Den svenska kvoten har därmed reducerats till 355 228,8 ton för 2002/03. Året efter genomförda kvotreduceringar återgår produktionskvoterna till sin fastställda nivå vilken återges i tabell 8.6.

Tabell 8.6 Produktionskvoter socker och isoglukos 2001/02 – 2005/06, ton*Sugar and isoglucose production quotas 2001/02-2005/06, metric tons*

Land	Socker		Isoglukos		Inulinsirap	
	A-kvot	B-kvot	A-kvot	B-kvot	A-kvot	B-kvot
Danmark	325 000,0	95 745,5	0	0	0	0
Tyskland	2 612 913,3	803 982,2	28 643,3	6 745,5	0	0
Grekland	288 638,0	28 863,8	10 435,0	2 457,5	0	0
Spanien	957 487,4	39 878,5	74 619,6	7 959,4	0	0
Frankrike (inkl. DOM)	2 970 359,4	798 632,0	15 747,1	4 098,6	19 847,1	4 674,2
Irland	181 145,2	18 114,5	0	0	0	0
Italien	1 310 903,9	246 539,3	16 4321,1	3 869,8	0	0
Nederländerna	684 112,4	180 447,1	7 364,6	1 734,5	65 519,4	15 430,5
Österrike	314 028,9	73 297,5	0	0	0	0
Portugal (inkl. Azorerne)	72 428,4	6 338,0	8 027,0	0	0	0
Finland	132 806,3	13 280,4	10 792,0	1 079,7	0	0
Sverige	334 784,2	33 478,0	-	-	0	0
Belgien-Lux	674 905,5	144 906,1	56 150,6	15 441,0	174 218,6	41 028,2
Förenade kungariket	1 035 115,4	103 511,5	21 502,0	5 735,3	0	0
EU15	11 894 628,30	2 587 172,40	397 602,30	51 011,60	259 585,10	61 132,90

Källa: Kommissionen

8.7.2 Administrativt fastställda priser

Inom regleringen fastställs varje regleringsår olika priser som utgör grunden för olika stöd inom sektorn. *Interventionspriset*, vilket används vid försäljning av överskott till interventionsorgan, kan beskrivas som lägsta marknadspris inom EU. Utifrån detta pris fastställs också ett *baspris* för sockerbetor. Baspriset för betor fastställs enligt följande.

Tabell 8.7 Fastställande av baspris för betor, euro/100 kg vitsocker*Stipulation of base price for sugar beets, EUR/100 kilos white sugar*

	euro/100 kg vitsocker
Interventionspris:	63,19
Transportkostnad för betor:	-4,41
Förädlingsmarginal:	-24,36
Justering för odlarens melassintäkt:	+2,25
Summa:	36,67
Omräkning till sockerbetor (130 kg socker/1 ton betor):	47,67 euro/ton betor

Utifrån baspriset för betor fastställs också ett *minimipris* för betor. Ett minimipris gäller för betor inom A-kvoten och ett för betor inom B-kvoten. Minimipriserna varierar beroende på produktionsavgifternas storlek. Betminimipriserna är att betrakta som gällande priser för odlaren efter avdrag för odlarens del av produktionsavgifterna. Minimipriserna får ej heller understigas. Nedanstående minimipriser gäller vid 16 % sockerhalt (tillägg respektive avdrag på priset görs beroende på den faktiska sockerhalten i betorna).

Tabell 8.8 Administrativa priser i EU, euro/100 kg och euro/ton

Administrative prices in the EU, EUR/100 kilos and EUR/metric ton

Period	Interventionspris, vitsocker, euro/100 kg	Minimipris A-betor, euro/ton	Minimipris B-betor, euro/ton
1995/96	63,19	46,72	30,94
1996/97	63,19	46,72	29,32
1997/98	63,19	46,72	29,14
1998/99	63,19	46,72	28,84
1999/00	63,19	46,72	28,84
2000/01	63,19	46,72	36,83
2001/02	63,19	46,72	28,84
2002/03 prel	63,19	46,72	28,84

Källa: Kommissionen

8.7.3 Produktionsbidrag för kemisk industri

Den kemiska industrin inom gemenskapen likställs med motsvarande industri utanför EU genom att den kan erhålla socker som råvara vid tillverkning av vissa kemiska produkter till världsmarknadspris. Produktionsbidragets storlek för 1996 - 2002 framgår av tabell 8.8. Från och med juli 2001 fastställs produktionsbidraget månadsvis istället för kvartalsvis. Totalt för 2001/02 utbetalades 1,9 miljoner kr. 2000/01 utbetalades 5,1 miljoner kr i Sverige. Det är i huvudsak till läkemedelsindustrin som produktionsbidraget utbetalas. Utbetalda produktionsbidrag i Sverige fr.o.m. 1995/96 framgår av nedanstående uppställning. Den minskning som inträffat sedan 1997/98 beror på att företag som förut använde socker i sin tillverkning av vissa kemisk/tekniska produkter har bytt råvarukälla och använder numer stärkelse istället.

Tabell 8.9 Utbetalda produktionsbidrag i Sverige 1995/96-2001/02, milj. kr

Production aid paid in Sweden 1995/96-2001/02, mill. SEK

År	Milj. kr
1995/96	9,7
1996/97	10,4
1997/98	4,2
1998/99	3,2
1999/00	4,7
2000/01	5,1
2001/02	1,9

Källa: Jordbruksverket

Tabell 8.10 Produktionsbidrag i EU, euro/100 kg och kr/100 kg*Production aid in the EU, EUR/100 kilos and SEK/100 kilos*

Period	Euro/100 kg	Sek/100 kg, valutakurs per den 1:e i perioden
1998		
Januari – mars	34,686	301,25
April – juni	34,988	307,65
Juli - september	38,231	336,17
Oktober - december	41,963	380,55
1999		
Januari – mars	44,164	399,24
April – juni	43,559	387,11
Juli - september	46,738	407,56
Oktober - december	45,916	401,44
2000		
Januari – mars	45,716	392,24
April – juni	45,823	380,79
Juli - september	42,206	356,22
Oktober - december	36,067	307,54
2001		
Januari – mars	34,206	304,02
April – juni	38,408	351,32
Juli	33,936	313,32
Augusti	31,890	296,87
September	34,890	331,80
Oktober	36,067	351,04
November	38,791	371,81
December	36,225	343,81
2002		
Januari	34,864	324,28
Februari	34,867	319,73
Mars	37,079	336,03
April	37,368	337,45
Maj	39,942	369,62
Juni	40,828	371,82
Juli	40,369	367,42
Augusti	41,310	381,89
September	42,698	391,68
Oktober	42,616	390,00
November	41,790	379,87
December	41,242	373,05

Källa: Kommissionen

8.7.4 Importtullar och förmånsimport

Gränsskyddet inom EU består av fasta tullar och eventuella tilläggstullar. Dessa tillkom i samband med att WTO-avtalet trädde i kraft den 1 juli 1995. Den bundna WTO-tullen för vitsocker uppgick till 524 euro/ton 1995/96 och reducerades till 419 euro/ton för 2000/01. I avvaktan på nytt WTO-avtal gäller tullnivån enligt 2000/01.

Vid import av s.k. AVS-socker (socker från vissa afrikanska, Stilla havs- och karibiska stater) gäller dock att inga avgifter erläggs vid import. Detta system är ett speciellt avtal som EU har med dessa stater. Totalt AVS-socker (inklusive socker från Indien) som är föremål för denna förmånsbehandling uppgår till ca 1,3 miljoner ton. Utöver denna avgiftsfria import kan (om så skulle krävas) en särskild kvot av särskilt AVS-socker importeras till reducerad avgift.

Det har också beslutats att import från de 49 minst utvecklade länderna (MUL-länder) skall förmånsbehandlas. Tullarna för socker skall reduceras successivt med början år 2006 (reduceringstakten blir 20 %, 50 % samt 80 %) för att vara helt upphävda den 1 juli 2009. Parallellt med denna nedtrappning av tullarna öppnades för MUL-länderna en tullfri importkvot om 74 185 ton råsocker med början den 1 juli 2001. Denna kvot skall fram till 2009 ökas med 15 % varje år.

Ytterligare förmånsbehandlad import gäller för en mindre kvantitet av socker och vissa blandningar från ULT-länderna (utomeuropeiska länder och territorier).

8.7.5 Exportbidrag

Möjlighet till att exportera överskott från gemenskapen ges i form av exportbidrag. Exportbidragen fastställs dels genom veckovisa anbudsomgångar och dels månadsvis av kommissionen genom ett fast beräkningssätt. Via de veckovisa anbudsomgångarna sker den största exporten medan de fasta bidragen är mer till för mindre kvantiteter. Enligt WTO-avtalet finns både kvantitativa och budgetmässiga begränsningar vad beträffar export med bidrag under WTO-avtalets period. I avvaktan på nytt WTO-avtal gäller tills vidare åtaganden gjorda för 2000/01.

Tabell 8.11 Tillåten exportkvantitet och belopp enligt WTO-avtalet

WTO-ceillings for the EU in quantity and aid amount

	1995/96	1996/97	1997/98	1998/99	1999/2000	2000/01
Kvantitet, 1000 ton	1 555,6	1 499,2	1 442,7	1 386,3	1 329,9	1 273,5
Belopp, milj. euro	733,1	686,3	639,5	592,7	545,9	499,1

Källa: Kommissionen

Fram till det sista året i WTO-avtalet har det inte varit några problem för EU att respektera exportåtagandet. Som förut nämnts reducerades produktionskvoterna med totalt ca 498 800 ton inför det sista året (2000/01) för att på så sätt minska exportkvantiteten. En reducering av kvoterna inträffade också för 2002/03 (ca 862 000 ton). Det är beloppstaket som visat sig ha störst begränsningseffekt.

Tabell 8.12 Exportbidrag för vitsocker, euro/100 kg*White sugar export refunds, EUR/100 kilos*

Period	Anbudsberoende exportbidrag i mitten av varje månad	SEK/100 kg, valutakurs i mitten av varje månad
1997		
Januari	46,302	400,26
Mars	43,862	382,16
Maj	43,042	382,45
Juli	40,850	362,98
September	41,577	369,44
December	42,883	373,51
1998		
Januari	42,660	370,50
Mars	45,685	401,57
Maj	46,082	405,06
Juli	47,272	415,50
September	51,534	459,83
December	49,345	468,78
1999		
Januari	48,465	442,97
Mars	51,191	459,59
Maj	53,703	484,83
Juli	49,570	435,10
September	52,380	452,69
December	52,179	449,18
2000		
Januari	52,940	458,99
Mars	51,734	435,08
Maj	48,207	398,19
Juli	45,063	371,77
September	39,195	330,81
December	42,558	365,57
2001		
Januari	43,573	
Mars	45,960	386,471
Maj	42,019	420,396
Juli	37,458	345,014
September	41,453	397,580
December	42,160	399,01
2002		
Januari	39,678	365,12
Mars	43,403	396,42
Maj	46,042	427,71
Juli	47,896	441,98
September	48,570	449,15
December	46,607	424,45

Källa: EGT

8.7.6 Intervention

Intervention, dvs. uppköp av överskott till garanterade priser av medlemsländernas interventionsorgan, förekommer inte inom EU. De överskott som finns avsätts i stället på världsmarknaden med hjälp av exportbidrag.

8.7.7 EU-15 regleringsekonomi på sockerområdet

I tabell 8.13 redovisas sockerregleringens faktiska inkomster och utgifter för 1995/96-2001/02.

Tabell 8.13 Sockerregleringen i EU 1995/96 - 2001/02, milj. euro

EU sugar Common Market Organisation 1995/96-2001/02, mill. EUR

Intäkter/Utgifter	1995/96	1996/97	1997/98	1998/99	1999/00	2000/01	2001/02 prel
Intäkter¹⁾							
Produktionsavgift	691,6	752,9	786,7	775,9	790,6	505,0	768,1
Tilläggsavgift	0,0	0,0	0,0	128,2	146,3	0,0	63,9
Tillgodohavande	56,2	22,0	21,4	46,0	-1,7	0,0	0,0
Lagringsavgift	503,1	351,4	288,5	290,5	289,6	275,0	-31,3 ⁴⁾
Budgetmedel ²⁾	<u>460,5</u>	<u>481,6</u>	<u>680,0</u>	<u>872,2</u>	<u>685,4</u>	<u>717,2</u>	<u>550,2</u>
TOTALT	1 711,3	1 607,9	1 776,6	2 112,8	1 910,2	1 497,2	1 350,9
Utgifter³⁾							
Exportbidrag	1 230,0	1 115,7	1 265,5	1 591,1	1 438,8	1 008,2	1 129,9
Lagerersättning	361,1	362,4	349,5	342,8	312,1	281,4	16,57
Produktionsbidrag	80,9	81,8	104,7	128,3	135,7	133,7	150,2
Övrigt (raffineringsstöd m.m.)	39,3	53,2	59,5	51,9	25,1	74,7	53,9
Återkrav m.m.		-5,2	-2,5	-1,3	-1,5	-0,8	0,4
TOTALT	1 711,3	1 607,9	1 776,6	2 112,8	1 910,2	1 497,2	1 350,9

1) Juli/Juni år

2) Egen beräkning. Uppskattad beroende på olika tidsperioder för intäkter och utgifter.

3) Okt/Okt år

4) Tillgodohavande från lagerersättningssystemet redovisas här som negativt eftersom ett motsvarande avdrag gjordes på inbetalade produktionsavgifter.

Källa: Kommissionen.

Av tabellen framgår att den dominerande utgiftsposten för socker är beviljade exportbidrag. Dessa utgifter täcks till viss del av inbetalade produktions- och tilläggsavgifter för producenter inom gemenskapen. Utgifterna för 2001/02 förväntas bli lägre än 2000/01 års utgifter, framförallt beroende på att systemet med en lagringsavgift som finansierade den ersättning som lagerhållare av socker kunde få upphörde fr.o.m. regleringsåret 2001/02.

8.8 Areal och sockerproduktion i EU

Den största produktionen av socker inom EU återfinns i Frankrike och Tyskland. Dessa två länder producerar omkring hälften av den totala produktionen i de femton medlemsländerna. Därutöver tillhör även Italien, Spanien och Storbritannien de större producentländerna. Sverige tillsammans med bl.a. Finland och Grekland tillhör de mindre producenterna inom EU, vilket också redovisas i tabell 8.14. Årets skörd (2002/03) förväntas bli betydligt större än föregående år bland annat beroende på större areal.

Tabell 8.14 Areal och produktion av vitsocker 1999/00 - 2002/03, ha och ton

White sugar area and production 1999/00-2002/03, ha and metric tons

Land	1999/00		2000/01		2001/02 prel		2002/03 prog	
	Areal	Prod.	Areal	Prod.	Areal	Prod.	Areal	Prod.
	1 000 ha	1 000 ton	1 000 ha	1 000 ton	1 000 ha	1 000 ton	1 000 ha	1 000 ton
Danmark	64	553	59	533	56	478	55	525
Tyskland	489	4 380	451	4 383	449	3 722	457	4 045
Grekland	40	232	50	368	43	314	42	300
Spanien	137	1 106	130	1 104	114	948	117	1 146
Frankrike	393	4 888	361	4 494	386	3 931	399	4 640
Irland	33	216	32	219	31	210	31	204
Italien	273	1 701	249	1 552	220	1 283	240	1 417
Nederländerna	120	1 118	112	1 063	109	953	109	1 000
Österrike	47	501	43	411	45	424	45	450
Portugal	8	76	8	57	5	56	10	77
Finland	34	166	32	154	31	146	32	155
Sverige	59	430	55	412	54	402	53	415
Belgien-Lux	104	1 092	95	942	96	840	98	1 003
Storbritannien	160	1 540	146	1 325	151	1 235	148	1 300
EU15¹⁾	1 961	17 999	1 823	17 017	1 790	14 942	1 835	16 697

1) Inkl socker från melass samt socker från rörsocker.

Källa: Kommissionen

Av tabell 8.15 framgår att konsumtionen inom EU har varit oförändrad under en längre tid men att en viss ökning kan noteras för de senare åren. Innan Sverige, Finland och Österrike blev medlemmar var konsumtionen i EU-12 drygt 11,6 miljoner ton. Numera, dvs. i EU-15, ligger konsumtionen på en nivå omkring 12,7 – 12,9 miljoner ton.

Tabell 8.15 Konsumtion av vitsocker 1995/96-2001/02 (okt/sep år), 1 000 ton*White sugar consumption 1995/96-2001/02 (Oct-Sept years), 1 000 metric tons*

Land	1995/96	1996/97	1997/98	1998/99	1999/00	2000/01	2001/02 prog
Danmark	236	231	237	238	225	254	
Tyskland	2 702	2 787	2 706	2 711	2 751	2 772	
Grekland	310	323	310	310	306	312	
Spanien	1 164	1 204	1 211	1 240	1 268	1 241	
Frankrike	2 023	2 075	2 161	2 161	2 182	2 090	
Irland	146	143	134	136	135	147	
Italien	1 478	1 482	1 481	1 475	1 404	1 409	
Nederländerna	589	625	623	622	642	655	
Österrike	330	334	325	310	309	297	
Portugal	333	325	330	332	327	332	
Finland	183	173	192	210	215	208	
Sverige	369	370	372	377	375	377	
Belgien-Lux	492	516	519	521	544	551	
Storbritannien	2 204	2 141	2 076	2 124	2 209	2 231	
EU-15	12 559	12 729	12 687	12 767	12 892	12 876	12 800¹⁾

1) Prognos över totalkonsumtionen är enbart tillgänglig

Källa: Kommissionen

I tabell 8.16 redovisas dels import och export av socker och dels handeln mellan EU-länderna. Den störste exportören inom EU är Frankrike (både vad gäller försäljning till andra EU-länder och till länder utanför EU). Förutom Frankrike är även Tyskland och Storbritannien stora exportörer av vitsocker till länder utanför gemenskapen. Storbritannien är det land som importerar mest socker från icke EU-länder, importen till Storbritannien och även resten av EU består i huvudsak av tullfritt AVS-socker. Även Belgien har en stor handel både med andra medlemsländer och länder utanför EU. En stor del av denna handel utgörs av transithandel. Handeln inom EU, enligt EUROSTAT, i förhållande till de totala produktionskvoterna uppgår till omkring 15 %.

Tabell 8.16 Handel inom EU och med länder utanför EU av vitsocker 2000-2001, ton*Intra and extra community white sugar trade 2000-2001, metric tons*

Land	Intern handel		Extern handel	
	Införsel, ton	Utförsel, ton	Import, ton	Export, ton
2000				
Frankrike	211 888	1 345 057	111 112	1 610 365
Belgien-Lux	511 752	135 462	1	1 357 591
Nederländerna	48 230	80 020	44 998	240 366
Tyskland	248 921	469 741	11 992	94 3820
Italien	303 072	71 129	33 605	294 358
Storbritannien	142 742	91 031	1 202 231	607 679
Irland	23 296	47 368	0	2 502
Danmark	14 491	66 536	1 095	256 126
Grekland	59 229	-	4 964	3 863
Portugal	13 611	41 745	284 756	44 673
Spanien	303 720	2 157	16 602	199 501
Sverige	28 608	14 272	347	90 684
Finland	2 192	2 815	50 827	19 883
Österrike	8 770	18 488	4 277	121 032
2001				
Frankrike	172 284	1 120 888	117 624	164 1133
Belgien-Lux	1 122 596	150 661	8 823	112 8280
Nederländerna	37 487	48 873	22 527	26 6567
Tyskland	251 380	326 952	14 780	2 360 006
Italien	347 076	28 236	100 533	274 481
Storbritannien	121 449	96 042	1 214 893	535 018
Irland	35 445	50 052	1	25 602
Danmark	120 763	25 621	1 272	289 669
Grekland	986	1	2 025	26 520
Portugal	856	38 688	318 359	44 152
Spanien	344 770	1 943	18 269	162 059
Sverige	23 902	11 127	706	97 057
Finland	2 046	2 439	74 686	13 173
Österrike	13 518	26 536	6 342	96 751

Källa: EUROSTAT

8.9 Sockermarknaden i de östeuropeiska kandidatländerna

I tabellerna på nästa sida redovisas dels statistik över areal, skörd, konsumtion och avkastning (tabell 8.17) och dels uppgifter över industristrukturen i vissa av kandidatländerna (tabell 8.18). Produktionen av socker är störst i Polen samt i Tjeckien och Ungern. Produktionen är förhållandevis liten i de baltiska staterna, Rumänien och Bulgarien. Högsta hektaravkastningen uppvisar odlingen i Tjeckien och Ungern medan den lägsta återfinns i Bulgarien. Totalt för de östeuropeiska länderna gäller att det är att betrakta som ett underskottsområde. De tre största producentländerna Polen, Tjeckien och Ungern är dock självförsörjande med socker (även en mindre export förekommer).

Tabell 8.17 Sockersektorn i kandidatländerna 1995/96 - 2002/03, 1 000 ha, ton socker/ha, 1 000 råsockervärde och 1 000 ton

The sugar sector in the candidate countries 1995/96-2002/03, 1 000 ha, metric tons sugar/ha, 1 000 metric tons raw sugar value and 1 000 metric tons

	1995/96	1996/97	1997/98	1998/99	1999/00	2000/01p	2001/02p	2002/03p
Areal, 1 000 ha								
Polen	378	451	399	400	372	333	317	310
Ungern	123	111	94	79	64	55	68	56
Tjeckien	93	104	96	79	58	60	79	70
Lettland	13	11	12	16	16	13	14	15
Rumänien	133	136	129	115	54	45	39	60
Litauen	32	31	35	30	31	28	27	27
Slovakien	34	42	48	38	36	31	32	33
Bulgarien	9	5	5	4	3	2	2	2
Estland	1)	1)	1)	1)	1)	1)	1)	1)
Slovenien	1)	1)	1)	1)	1)	1)	1)	1)
				2000/01		2001/02 prel		2002/03 prog
Avkastning, ton socker/ha (råsockervärde)								
Polen					6,57			6,66
Ungern					5,31			6,21
Tjeckien					7,82			7,61
Lettland					4,92			3,67
Rumänien					1,31			1,07
Litauen					4,93			4,93
Slovakien					4,52			5,61
Bulgarien					1,00			1,50
Estland					1)			1)
Slovenien					1)			1)
				2000/01 prel		2001/02 prel		2002/03 prog
Sockerproduktion, 1 000 ton råsockervärde								
Polen					2 188			2 065
Ungern					292			348
Tjeckien					469			543
Lettland					64			55
Rumänien					59			71
Litauen					138			133
Slovakien					140			196
Bulgarien					2			3
Estland					1)			1)
Slovenien					1)			1)
				2000/01 prel		2001/02 prel		2002/03 prog
Konsumtion, 1 000 ton								
Polen					1 725			1 730
Ungern					412			412
Tjeckien					490			492
Rumänien					544			550
Slovakien					232			233
Bulgarien					265			266
Slovenien					1)			1)
Estland					1)			1)
Lettland					1)			1)
Litauen					1)			1)

¹⁾ Uppgift ej tillgänglig

Källa: F.O. LICHT Nr 29,35/2002, Kommissionen avseende konsumtion

Tabell 8.18 Industristruktur i vissa kandidatländer 2001/02, ton betor/dygn
Industry structure in some candidate countries 2001/02, metric tons beets /day

	Sockerfabriker	Totalkapacitet, ton betor/dygn
Polen	64	192 000
Ungern	7	43 300
Tjeckien	12	42 100
Slovenien	1	4 000
Estland	0	0
Rumänien	16	45 500
Bulgarien	6	21 500
Slovakien	5	16 900
Litauen	4	10 800
Lettland	3	5 400
EU-15	155	1 447 760

Källa: Sugar Economy Europe 2002, Bartens

Slutresultatet för de kandidatländer som först kommer att bli medlemmar i EU vad gäller storlek på de olika produktionskvoterna framgår av nedanstående tabell.

Tabell 8.19 Produktionskvoter socker och isoglukos 2001/02 – 2005/06, ton
Sugar and isoglucose production quotas 2001/02-2005/06, metric tons

Land	Socker		Isoglukos		Inulinsirap	
	A-kvot	B-kvot	A-kvot	B-kvot	A-kvot	B-kvot
Polen	1 580 000	91 926	24 911	1 870	0	0
Ungern	400 454	1 230	127 627	10 000	0	0
Tjeckien	441 209	13 653	0	0	0	0
Slovenien	48 157	4 816	0	0	0	0
Estland	0	0	0	0	0	0
Slovakien	189 760	17 672	37 522	5 025	0	0
Litauen	103 000	0	0	0	0	0
Lettland	66 400	105	0	0	0	0
Cypern	0	0	0	0	0	0
Malta	0	0	0	0	0	0
Totalt	2 828 980	129 402	190 060	16 895	0	0

Källa: Kommissionen.

8.10 Världsproduktionen av socker

Preliminära uppgifter från F.O. LICHT i november 2002 för världsproduktionen av socker 2002/03 visar att produktionen förväntas öka med ca fem miljoner ton jämfört med föregående års nivå. Produktionsökningar har bland annat skett i EU och Kina. Produktionen är beräknad till 143,1 miljoner ton, vilket skulle innebära att konsumtionen förväntas överstigas med ca 6,5 miljoner ton detta år. Föregående år överstegs också konsumtionen och en fortsatt uppbyggnad av världslagren har därför skett. De tio största producentländerna i världen 2002/03 var Brasilien, Indien, EU, Kina, USA, Thailand, Australien, Mexico, Pakistan och Kuba. De största exportörerna i världen är Brasilien, EU, Australien, Thailand och Kuba. I tabell 8.20 redovisas skörd och produktion i världen för 1998/99 - 2002/03.

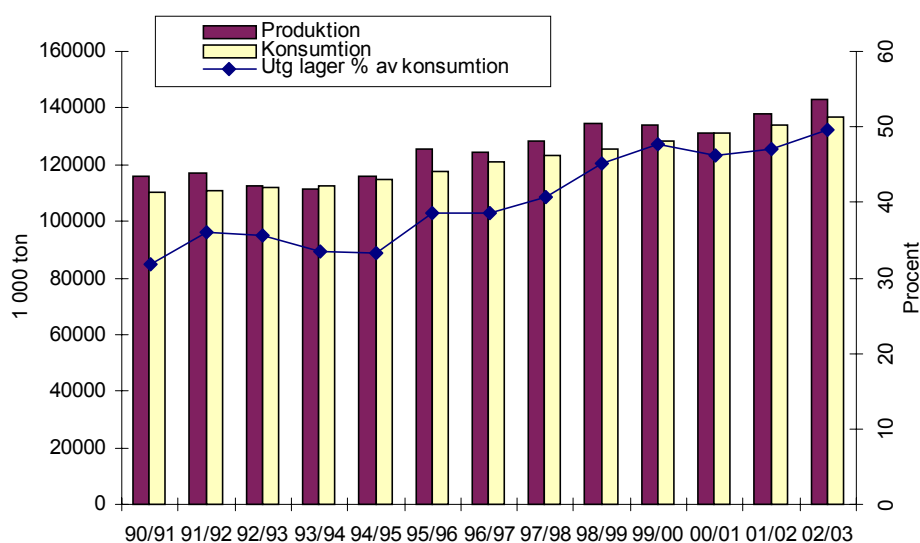
Tabell 8.20 Världsproduktion och konsumtion 1998/99 - 2002/03, 1 000 ton råsockervärde

World production and consumption 1998/99-2002/03, 1 000 metric tons raw sugar value

	1998/99 sep-aug	1999/00 sep-aug	2000/01p sep-aug	2001/02p sep-aug	2002/03p sep-aug
Ing. lager	50 192,3	56 765,8	61 275,0	60 795,1	63 159,6
Produktion	134 691,1	134 212,2	131 163,5	138 216,5	143 143,9
Import	41 324,0	40 956,0	43 506,1	44 321,5	44 047,2
Konsumtion	125 425,5	128 286,2	131 383,9	133 898,7	136 567,0
Export	44 016,1	42 372,8	43 765,6	46 274,8	46 080,1
Utg. lager	56 765,8	61 275,0	60 795,1	63 159,6	67 703,6
Produktion, förändring i procent	+4,82	-0,37	-2,27	+5,38	+3,56
Konsumtion, förändring i procent	+1,83	+2,28	+2,41	+1,91	+1,99
Utg. lager i procent av konsumtion	45,26	47,76	46,27	47,17	49,58

Källa: F.O. LICHT

I figur på nästa sida redovisas världsproduktion, konsumtion och världslagren av socker för perioden 1990/91 till 2002/03. Av diagrammet framgår att lagren är fortsatt höga och att de även för 2002/03 kommer att överstiga (med bred marginal) en kvantitet som motsvarar 30 % av konsumtionen, vilket brukar anges som normal lagerhållning i världen.

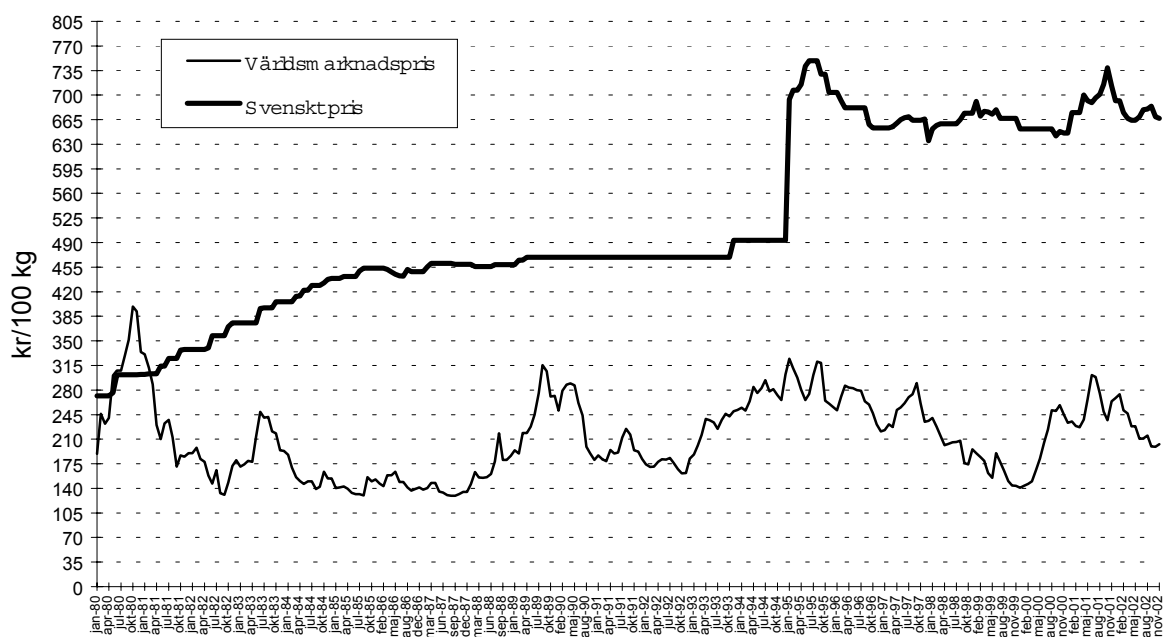

Figur 29 Produktion, konsumtion och utgående lager för världen 1990/91 – 2002/03

World production, consumption and outgoing stocks 1990/91-2002/03

Källa: F.O. LICHT

Världsmarknadspriset (Paris spot) och svenskt pris (DSAB:s listpris den första i månaden K5 40 fr.o.m. 1995) för vitsocker framgår av figur 30.

Figur 30 Prisutveckling vitsocker 1980 – 2002, kr/100 kg

Price development for white sugar 1980-2002, SEK/100 kilos

Källa: Egen sammanställning

9 ÖVRIGA GRÖDOR

9.1 Bruna bönor

Odlingen av bruna bönor sker främst på Öland, men viss odling förekommer även i Skåne och på Gotland. Odlingen sker på kontrakt mellan odlare och uppköpande handel, dvs. Kalmar-Ölands Trädgårdsprodukter (KÖTP) och Ölands Frö AB. Handeln köper in varan direkt efter skörd för att sedan rensa, torka och lagra den. I tabell 9.1 redovisas den odlade arealen bruna bönor mellan 1992 och 2002. Arealen för 2001 uppgick till 756 hektar, vilket var ca nio procent lägre än 2000. Arealen för 2002 beräknas återigen minska till 720 hektar. Skörden för 2001 blev endast en tredjedel av föregående års skörd, främst beroende på rikligt med nederbörd under september månad. För 2002 beräknas dock skörden bli betydligt högre och uppgå till ca 1 331 ton.

Den totala konsumtionen av bruna bönor uppgår till ca 3 000 ton per år. Import täcker det resterande behovet. Importen sker i huvudsak ifrån Holland. Bruna bönor kan ersättas i vissa maträtter med en s.k. Red Kidney böna som importeras från USA. Kvaliteten på de importerade bönorna är dock jämförelsevis lägre än de inhemskt odlade bönorna.

Tabell 9.1 Areal, totalskörd och hektaravkastning 1992 – 2002, ha, kg/ha och ton

Area, total harvest and yield per hectare 1992-2002, ha, kilos/ha and metric tons

År	Areal, ha	Hektaravkastning, kg/ha	Totalskörd, ton
1992	1 527	ca 800	1 220
1993	1 219	1 940	2 365
1994	1 159	1 526	1 769
1995	709	1 206	855
1996	690	1 436	991
1997	921	1 533	1 412
1998	938	1 481	1 389
1999	872	1 416	1 235
2000	835	1 450	1 211
2001	756	512	387
2002 prel	720	1 849	1 331

Källa: SCB fr.o.m. 1995 avseende areal, KÖTP och Ö-frö innan 1995 samt för skördestatistiken

9.1.1 Regleringen i EU

Beroende på WTO-avtalets effekter tillämpas fr.o.m. 2000/01 ingen tull vid import av bönor till EU. Ett miljöstöd för odling av bruna bönor kan erhållas, efter att vissa villkor avseende odlingen är uppfyllda. Bidraget till bruna bönor är fastställt till 2 700 kr/ha.

9.2 Utsäde, vallväxtfrö

Vallfröodling förekommer i stort sett över hela landet. Frö för jordbruksändamål utgör ca 85 % av arealen och resterande del odlas för grönytor (gräsmattor, golfbanor och dylikt). 2001/02 godkändes utsäde från motsvarande 11 350 hektar och den totala fröproduktionen uppgick till 6,7 miljoner kg. För 2002/03 visar preliminära uppgifter på en fröareal på ca 12 500 hektar.

Tabell 9.2 Vallfröareal i Sverige 1994-2002, ha

Ley seed area in Sweden 1994-2002, ha

År	Hektar
1994	8 200
1995	7 800
1996	7 900
1997	8 500
1998	9 000
1999	8 200
2000	8 900
2001	10 300
2002 prel	12 500

Källa: SCB

Totalt för hela EU uppgår odlingen av vallfrö till drygt 300 000 hektar. Ledande producentländer är Danmark, Spanien, Frankrike och Tyskland.

9.2.1 Regleringen i EU

Vallfröodlingen skyddas av tullar vid import. Tullnivån uppgår dock endast till 0,7 - 2,5 %. Dessutom utgår ett odlingsstöd som ett fast bidrag för vissa godkända sorter för certifiering av utsäde. Syftet med detta stöd är att hålla priserna för utsädesproduktionen inom gemenskapen konkurrenskraftiga med världsmarknadspriserna och därigenom tillförsäkra odlaren en skälig inkomst. Fr.o.m. marknadsåret 2002/03 har EU infört en budgetstabilisator för utsäde. Beslutet innebär att de totala budgetkostnaderna inte får överskrida en viss historisk nivå som i princip baseras på genomsnittet för perioden 1996-2000. Stabilisatorn ska tillämpas för respektive medlemsland vilket i praktiken kommer att fungera som en produktionskvot. För Sveriges del innebär det att stödet inte får överskrida en frömängd på ca 8 300 ton. Om kvoten överskrids ska stödet reduceras. I tabell 9.3 redovisas de olika stöden för de vanligaste sorterna som odlas i Sverige.

Tabell 9.3 Odlingsstöd 2002, euro/100 kg och SEK/100kg*Cultivation aid for ley seeds 2002, EUR/100 kilos and SEK/100 kilos*

Sort	Stöd, euro/100 kg	Stöd, SEK/100 kg
Alsikeklöver	45,89	424,23
Eng rajgräs	30,99	286,49
Hundäxing	52,77	487,83
Hybridrajgräs	21,13	195,34
Oljelin	22,46	207,63
Spånadslin	28,38	262,36
Rödklöver	53,49	494,49
Rödsvingel	36,83	340,47
Timotej	83,56	772,47
Vicker	30,67	283,53
Vitklöver (giganteum)	75,11	694,35
Ängsgröe	38,52	356,10
Ängssvingel	43,59	402,97

Källa: Jordbruksverket

För regleringsåret 2001/02 har ca 33,7 miljoner kr betalats ut till de svenska vallfröodlarna. För 2002/03 beräknas bidraget till ca 37,4 miljoner kr. Det totala utsädesstödet i EU beräknas till ca 100 miljoner euro för 2001 och till 110 miljoner euro för 2002.

Tabell 9.4 Utbetalda bidrag i Sverige inom vallfröstödet 1995/96 – 2002/03, milj. kr*Ley seed support paid in Sweden 1995/96-2002/03, mill SEK*

År	Summa
1995/96	24,6
1996/97	19,6
1997/98	23,3
1998/99	15,5
1999/00	26,4
2000/01	21,3
2001/02	33,7
2002/03 prog	37,4

Källa: Kommissionen

Tabell 9.5 Utbetalda bidrag totalt i EU inom vallfröstödet 1995/96-2002/03, milj. euro*Total ley seed support paid in the EU 1995/96-2002/03, mill. EUR*

År	Summa
1995/96	91,82
1996/97	92,02
1997/98	93,30
1998/99	108,00
1999/00	96,90
2000/01	100,00
2001/02 prel	100,00
2002/03 prog	110,00

Källa: Kommissionen

9.3 Konservärter

Odling av konservärter förekommer främst i Skåne och Västsverige. Odlingen sker genom kontrakt med uppköpande handel. I tabell 9.6 redovisas arealer och skörd för perioden 1992-2002.

Tabell 9.6 Konservärter, areal och skörd 1992 – 2002, ha, kg/ha och ton*Tinned peas, area and yield 1992-2002, ha, kilos/ha and metric tons*

År	Areal, ha	Hektarskörd, kg/ha	Totalskörd, ton
1992	8 363	3 426	28 651
1993	9 126	4 337	39 578
1994	9 051	4 238	38 354
1995	8 578	4 497	38 579
1996	8 821	5 575	49 178
1997	9 028	5 138	46 385
1998	8 524	4 043	34 460
1999	8 752	4 833	42 296
2000	8 524	4 499	38 355
2001	8 862	5 543	49 124
2002 prel	8 889	5019	44 615

Källa: SCB avseende areal, Findus, Toppfrys, Magnehill avseende skörd.

9.3.1 Regleringen i EU

Det finns ingen särskild reglering förutom tull på 19,2 % för beredda ärtor och 8 % - 13,6 % för obearbetade vid import från tredje land.

9.4 Fiberväxter

Odlingen av lin (odling av hampa förekommer inte i Sverige) för framställning av fibrer för textileändamål förekommer i mycket liten omfattning i Sverige. Under 1950- och 1960-talen förekom dock odling av spånadslin på ca 2 000-4 500 hektar i landet. Före EU-inträdet har odlingen uppskattats till omkring fem hektar. 1998 hade emellertid arealen ökat till ca 320 hektar. Arealen fortsatte att öka och uppgick för 1999 till ca 1 320 hektar. Odlingen för 2000 minskade sedan till endast 21 hektar för att upphöra helt under 2001 och 2002. Ett beredningsföretag som kan bereda linhalmen till fibrer startade 1999 och fanns fram till 2000 i Laholm. På grund av olika problem lades sedan verket ned. Skörden totalt i EU för 2002 förväntas bli betydligt lägre än föregående år (se tabell 9.7).

9.4.1 Regleringen i EU

Från och med regleringsåret 2001/02 ingår fiberväxter (spånadslin och hampa) i samma stödssystem som andra arealbaserade grödor (t.ex. spannmål). Ett hektarstöd kan erhållas för odling av fiberväxter. Arealbidraget är detsamma som för spannmål. Vid själva beredningen av fiberväxterna kan ett beredningsstöd erhållas. Detta stöd är begränsat till maximala kvoter för varje medlemsstat. Respektive medlemslands inkl. de nya östeuropeiska medlemsländernas kvoter framgår av nedanstående tabell.

Tabell 9.7 Stödberättigad kvantitet fibrer, ton*Fibre quantity entitled to aid, metric tons*

Land	Långa linfibrer	Korta lin- och hampfibrer
Belgien	13 800	10 350
Tyskland	300	12 800
Spanien	50	20 000
Frankrike	55 800	61 350
Nederländerna	4 800	5 550
Österrike	150	2 500
Portugal	50	1 750
Finland	200	2 250
Sverige	50	2 250
UK	50	12 100
Summa EU-15	75 250	130 900
Estland	30	42
Lettland	361	1 106
Litauen	1 997	2 997
Polen	784	452
Slovakien	73	189
Slovenien	0	0
Tjeckien	1 295	1 764
Ungern	0	2 061
Summa KL	4 540	8 611
Summa totalt¹	79 790	139 511

¹ Inkl 5 000 ton som årligen fördelas mellan Danmark, Grekland, Irland, Italien och Luxemburg

Beredningsstödet för långa fibrer ökas successivt från 100 euro/ton till 200 euro/ton under perioden 2001/02 - 2006/07. Motsvarande stöd för korta fibrer uppgår till 90 euro/ton för samma period. För 2000/01 uppgick de totala utgifterna för regleringen till 92,6 miljoner euro. Utgifterna för 2001/02 beräknas minska till ca 10,9 miljoner euro eftersom utgifterna för arealbidrag numer redovisas under budgeten för spannmål.

9.5 Areal och produktion i EU

I tabellerna 9.8 och 9.9 redovisas areal avseende spånadslin och produktionen av linfibrer i EU.

Tabell 9.8 Areal spånadslin i EU 1994/95 – 2001/02, ha

Flax area in the EU 1994/95-2001/02, ha

Land	1994/95	1995/96	1996/97	1997/98	1998/99	1999/00	2000/01	2001/02
Frankrike	79 952	54 673	44 556	45 400	43 708	48 000	55 108	68 117
Italien	3	20	10	0	0	0	0	0
Tyskland	1 721	3 271	4 595	1 362	416	569	402	297
Danmark	498	149	61	57	4	32	45	19
Storbritannien	17 679	16 897	20 219	19 080	16 831	14 163	12 089	4 860
Irland	24	5	3	42	0	0	0	0
Belgien	11 178	10 948	10 522	11 664	11 202	12 198	13 355	16 887
Nederländerna	4 523	4 420	3 813	3 977	3 306	3 568	4 016	4 428
Spanien	3 599	11 497	46 613	49 045	92 202	126 226	13 898	457
Portugal	¹⁾	22	135	1 125	1 075	4 430	3 522	0
Grekland	¹⁾	¹⁾	¹⁾	¹⁾	¹⁾	¹⁾	¹⁾	0
Österrike	¹⁾	1 370	1 102	780	542	336	450	132
Finland	¹⁾	104	383	903	613	604	1 016	365
Sverige	5	5	3	47	320	1 327	21	0
Totalt	89 177	103 385	132 005	133 488	170 260	211 453	106 167	95 562

¹⁾ Uppgift saknas.

Källa: Kommissionen, Jordbruksverket.

Tabell 9.9 Produktion av linfibrer för textilier i EU 1995/96 och 2001/02, ton

Production of flax fibre for textiles in the EU 1995/96 and 2001/02, metric tons

	1995/96	2001/02 prognos
EU-15	103 750	79 156

Källa: Kommissionen

De största producentländerna inom EU är Frankrike som står för nästan 80 % av EU:s totala produktion av fiber. Därefter kommer Belgien (13 %) och Nederländerna (fyra procent). Odlingen av hampa i EU-15 uppgick till 20 335 ha för 2000 och för 2001 beräknas arealen uppgå till 14 400 ha.

9.6 Torkat foder

Torkat foder är proteinrika foderväxter som skördas och därefter torkas, oftast med hetluft (grönmjölspellet).

9.6.1 Regleringen i EU

Det utgår ett produktionsstöd till företag som torkar foder. Reglerna omfattar lusern, klöver, esparsett, lupin, vicker och liknande foderprodukter samt proteinkoncentrat framställt av saft av lusern och gräs. Varan ska uppfylla EU:s kvalitetskrav, bl.a. ska råproteinhalten i torrsubstansen vara högre än 15 %.

Stödet uppgår till 68,83 euro/ton. Den maximala kvantiteten som kan erhålla stöd är 4 412 400 ton hetluftstorkat foder per år och kvantiteten är kvoterad. Om den maximala garanterade kvantiteten överskrids minskas stödet i alla medlemsländer med ett procenttal som proportionellt motsvarar överskridandet. För överskridande med mer än 5 % görs ytterligare minskningar i de medlemsländer som överskridit sin kvot.

För EU totalt utnyttjades ca 100 % av den totala kvoten under 2001/02, se följande tabell. Det var en minskning från 2000/01 då ca 107 % utnyttjades.

Tabell 9.10 Produktion av torkat foder 2001/02, ton*Dried fodder production 2001/02, metric tons*

Land	Produktion	Kvot	Utnyttjande av kvot, %
Belgien/Lux	1 088	8 000	14
Danmark	147 136	334 000	44
Tyskland	334 324	421 000	79
Grekland	51 160	32 000	160
Spanien	1 812 214	1 224 000	148
Frankrike	1 166 802	1 455 000	80
Irland	4 908	5 000	98
Italien	658 562	523 000	126
Nederländerna	181 067	285 000	64
Österrike	1 997	4 400	45
Portugal	3 691	5 000	74
Finland	518	3 000	17
Sverige	7 506	11 000	68
Storbritannien	50 035	102 000	49
Totalt EU	4 421 008	4 412 400	100,2

Källa: EU-Kommissionen

Det har varit ökad efterfrågan på torkat foder i EU under det senaste året på grund av BSE-krisen som lett till att köttmjöl inte har kunnat användas för foderändamål. Råvaran torkat foder konkurrerar med sojamjöl och spannmål i foderblandningarna. Priset på torkat foder är därmed starkt beroende av prisnivån på dessa råvaror.

I länderna i norra EU är situationen för torkarna ansträngd. Energipriserna är höga. Produktionen är betydligt lägre än de nationella produktionskvoterna. Företag i branschen lägger ner verksamheten. I Sverige har endast ett företag varit verksamt de senaste åren.

För 2002/03 pekar det dock mot mindre produktion även i de sydligare medlemsländerna. Produktionen kan minska med så mycket som 10 %.

För 2001/02 uppgår utgifterna till 313 milj euro. Kostnaderna för 2002/03 beräknas till ca 311 milj euro.

Tabell 9.11 Utbetalade bidrag i EU inom stöd till torkat foder 1995/96-2001/02, milj. euro

Dried fodder aid paid in the EU 1995/96-2001/02, mill. EUR

År	Summa
1995/96	312
1996/97	297
1997/98	307
1998/99	307
1999/00	313
2000/01	309
2001/02	313
2002/03 prog	311

Källa: EU-Kommissionen

Tabell 9.12 Utbetalade bidrag i Sverige inom stöd till torkat foder 1995/96-2001/02, milj. kr

Dried fodder aid paid in Sweden, 1995/96-2001/02, mill. EUR

År	Summa
1995/96	4,0
1996/97	6,5
1997/98	3,1
1998/99	4,1
1999/00	3,4
2000/01	4,7
2001/02 prog	4,9
2002/03 prog	6,0

Källa: Jordbruksverket

Jordbruksverkets rapporter 2002

1. Fri handel med mjölkkvoter, –en utvärdering av införandet
2. Miljöeffekter av EU:s jordbrukspolitik
3. Kväveprovtagning i höstvet
4. Marknadsöversikt – Trädgårdsprodukter
5. Tullsänkningar – Tänkbara metoder i WTO-förhandlingarna
6. Kompetensutveckling av lantbrukare inom miljöområdet – KULM
7. Handlingsprogram för användning av bekämpningsmedel
8. Strategi för inventering av kulturväxter i Sverige
9. Programmet för odlad mångfald – Verksamhetsåret 2001
10. Att vara lantbrukare eller inte
11. Riktlinjer för gödsling och kalkning 2003

Rapporten kan beställas från
Jordbruksverket,
551 82 Jönköping
Tfn 036-15 50 00 (vx)
Fax 036 34 04 14
E-post: jordbruksverket@sjv.se
Internet: www.sjv.se

ISSN 1102-3007
ISRN SJV-R-02/12-SE
SJV offset, Jönköping, 2002
RA02:12